PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

BioMed

وركيه بويوك ملت مجلسى
صحيه ومعاونت اجتماعيه وكالتى

جزؤ

٨

توركيه نك صحى اجتماعى جوغرافياسى

قونيه ولايتى

قونيه ولايتى صحيه مديرى : دوقتور نظمى

آنقره

١٣٣٨ - ١٩٢٢

اوكود مطبعه‌سى

توركيه بويوك ملت مجلسی
امور صحيه ومعاونت اجتماعيه وكالتی

جزؤ

٨

توركيه

نك

صحی و اجتماعی جوغرافياسی

قونيه ولايتی

قونيه ولايتی صحيه مديری : دوقتور نظمی

آنقره

١٣٣٨ هـ — ١٩٢٢ م

اوكود مطبعه‌سی

RA
537
T8A5
v.4

قونیه ولایتی

آسیا قطعه سنك غرب جنوبیسنده بولنان آسیای صغرا اوزونده و جنوبنده کائندر . ولایتك ساحهٔ جنوبیه‌سی یوکسك طاغلرله محاطدر .

ولایتك حدود حاضره‌سی : شمالاً آنقره ولایتی شرقاً اقسرای ـ نیکده لوالریله قسماً آطنه ولایتی جنوباً اطنه ولایتی ایله انطالیه لواسی غرباً کذا نطالیه ، اسپارطه افیون قره حصار لوالریله محاط و محدود اولوب مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۹٤۰۰ کیلومتره مربعی و نفوس عمومیسی ٥۰۰۹٦٦ دن عبارتدر. اشبو حدود و مساحه داخلنده بولنان ولایت بروجه آتی :

١ — قونیه مرکز قضاسی
٢ — آقشهر «
٣ — ابلغین «
٤ — سعید ایلی «
٥ — قره‌مان «
٦ — ارکلی «
٧ — ارمناك «
٨ — سلطانیه «
٩ — بوزقیر «
١٠ — سیدشهر «
١١ — بك شهر «

نام‌لریله اون بر قضایه تقسیم ایدلمش بولندیغندن ولایتك طوبوغرافیای محیسنه عائد معلومات و تفصیلات هر قضایه عائد اولمق اوزره آیری آیری بسط و تمهید ، جمع و تلفیق ایدلمشدر .

قونیه مرکز قضاسی

حدودی : طول ، عرض ، درجه‌لری و مساحهٔ سطحیه‌سی :

شمالاً آنقره ، جنوباً قرەمان ، بوزقیر و سیدیشهر قضالری شرقاً قوچحصار سلطانیه قضالری غرباً اسکیشهر ایلغین و آق شهر قضالریله محاط و محدود اولان مرکز قضاسی اراضیسنك اك منحط محلی اولان « ژیواریق » سطح بحردن طقوز یوز طقسان متره و اك یوکسك نقطه‌سی اولان علی طاغنك ذروه‌سی ۲۰۰۰ مترو مرتفعدر .

مرکز ولایت اولان قونیه قصبه‌سی واسع بر اووه اوزرنده و سطح بحردن ۱۰۲۷ مترو مرتفع بر موقعده و بغداد خط کبیری کذرکاهنده و حیدر پاشا استاسیونندن اعتباراً [۷۵۰] کیلومترو مسافه‌ده واقع اولوب آناطولینك اك قدیم بلده‌لرندن معدوددر .

ولایت ۳٦,٥ ایله ۳۹,٥ عرض شمالی ۲۷,٥ ایله ۳۳ طول شرقی آراسنده ممتد اولوب مساحهٔ سطحیه‌سی [۹٦۰۰] کیلو متر‌ودر .

ولایتك قسم غربیسیله حدود جنوبیه‌سی طاغلق ، پك عارضه‌لی اولوب شرق شمالی جهتلری حد وسطی اوزره ۱۰۰۰ مترو یوکسکلکنده بر یایلادن عبارتدر .

طروس یعنی بوغا و غلط اولارق « بلغار » طاغی دنیلان سلسلهٔ جبال ولایتك جنوب شرقیسنده ممتد اولوب اطنه ولایتنی آییردیغی کبی « بوز طاغی » دخی حدود تفریق ایدر . غرب جهتنده تکه سنجاغنده « قزلجه طاغ » ، « آق طاغ » ، اووه‌جق طاغی دیکر بوز طاغی اسپارطه ایله قونیه آراسنده « سلطان طاغی » داخلنده‌ده شیخ درحی طاغی ، حاجی بابا طاغی ، قره طاغ ، قره‌جه طاغ و سائر بعض منفرد طاغلر واردر .

طاغلر و دار تفاعلر :

داخل قضاده پك جسیم و بیوك بر امتدادی حائز اولان « هاکیت » یاخود مه‌یلاس طاغلری شایان اهمیتدر . بو طاغلر ایلغینك جنوبنده‌کی ایلغین صوینك شرقندن بدأً ایله شرقه طوغری امتداد و حین امتدادنده شمال و جنوبه متوجه اولمقله متعدد قوللره آیریلیر . شماله طوغری اوزانان شعبه‌لری ایلغین کولنك شرقنده نهایت بولدیغی کبی جنوبه

متوجهاً امتداد ایدن قوللری ده ۲۰۰۰ مترو ارتفاعنده بولنان علی طاغلریله ۱۵۰۰ مترو یوکسلن قزیل کوون سلسله لرینی بالتشکیل عباس طاغلریله برلشیر.
سالف الذکر میلاس طاغلرینک شرقه اوزانان قسمی نقاط نهائیه سیله شمالده کی بوز طاغلریله برلشن قره قیاجبالنی تشکیل ایتدیکی کبی وسطینده قافالی، دهی، لوراس طاغلرینی وجوده کتیرر. قره قیا طاغلری ایکی قوله آیریلیر بر وضعیتده در. بونلرد شرق شمالی یه طوغری اوزایان بوز طاغلرینی و دیکری جنوب غربی یه ایلن قافرا، طوغری بل، قاقرانبل طاغلرینی تشکیل ایدر.
بونلردن باشقه غرب جنوبیدن چای، ومای، اکری بیون، کرازنی طاغلریله جنوبنده اولو ـ یوری یالاقلی، دینه ل، ددم، قره طاغ، صابق شمالده طونه کولنک غربنده منفرد و ارتفاعی کوچک طاغلردن و متفرق تپه جکلردن عبارت اولان، قونروق، بوز، سیوری طاوشانلی، قرانون، قازا، طاووشان، قره طاغ، قره تپه نامل‌رنده کی تلال صغیره شایان ذکر طاغلردن معدوددر. مذکور الاسامی طاغلر مرکز قضاسی اراضیسنک تقریباً درتده بری اشغال ایتدکده اولوب متباقی درتده اوچ قسمی غایت واسع اووالر وجسیم صحرالردن عبارتدر.
یایلالر:
قونیه قضاسنک مختلف محللرنده مرعی و مزرعه حالنده برچوق یایلالر واردر. بالکز بو یایلالر طاغلرده او رمانلرداخلنده کی یایلالر کبی دکلدر. یازین بورالری حیوانات سوروللری وجوار کویلرده کی چفتجیلر له اشغال اولونمقده اولدیغندن یایلا نامنی المقده در.
بونلردن الک مشهورلری: قیاحق، دیکیلی طاش، احمدورت، طاتلی قیو، مالاص، باصری قورت، اکری بیات، اراولدیرمن، طوطوب، زبواریق، یاغی بیات، چالدیره، قلعه، کوه جک، چنکلك، زبوه جك، تومه ك نامل‌ریله یاد اولونمقده ویازین کلیتلی مقدارده اغنام سورولرینه مقر اولمقده در.
یوقاروده ذکر اولندیغی وجهله بونلرك برقسمی حبوبات زرعنه تخصیص ایدلمشدر. قیشین خلق قصبه وقریه لرده بیتوتت ایدرك آنجق یازین محصولاتی ادراك ایتمك اوزره اورالرده کی موقت مسکنلره کوچ ایلدیکندن بورا اصطلاحنجه یایلا نامنی المقده در.
انهار: کنزراه وطولاری سیرنده بطاقلره موجود اولوب اولمدیغی:
قضاداخلنده جاری صولردن الك مهمی چهارشنبه چایی در. بوصولر ستادصوبی نامیله بوزقیر

طاغلرندن نبعان ایدرك شماله طوغری جریان ایدر . وبعض سنه‌لر آرتان قره ویران کونك صولریله برلشیر . ؤچهارشنبه صویی ناویله مجراسنی شمال شرقی‌یه طوغری تبدیل ایدرك صاغدن صولدن آلدیغی برچوق دره‌لروچایلرله کسب جسامت ایدوب قونیه اوواسنه‌واصل اولور . غایت‌واسع‌وصوسز اولان‌بواووا چهارشنبه صولرینی بلع ایدرك چایك برمنصب معینه اقسنه مانع اولور .

صولدن الاجه‌طاغ اتکلرندن‌چیقان‌ناموزه ، تکه‌صویی مرکزلی طاغلرندان سوزولن « اوردیوزو » دره‌سیله‌اق‌بیکاروبوکا قاریشان کوپری صویی ایله‌قره‌طاغ دده‌بابه‌لرندن اینن مختلف ناملرده‌کی دره‌لر اشبو چهارشنبه صوینه قاریشیر .

بوندن بشقه برچوق دره‌لرله کسب جسامت ایدن « باشاری » صویی الاطاغ ن سوزولن دره‌جکلرله‌قیزیل‌کوربندن‌اینن‌صولرله‌بویوین یرده مرام‌چایی واردر . بوچای وادیسنده‌کی صیفیه‌لرك باغ وباغچه‌لری صولامقده‌وکچدیکی دره محله‌سیله‌مرام باغلرینه حیات بخش ایله‌مکده‌در .

میلاس طاغندن اقان سیللی دره‌سی‌ده شایان ذکردر .

قضانك شمالنده‌کی قراتون طاغلرندن‌چیقاراق ابن‌اوکی‌ناحیه‌سی‌اراضیسندن کچن وشرق شمالیده‌کی طوز کوانه دوکیان یرده ابن‌صویی واردر .

کوللر :

وسعتی ، موقتی ، دائمی ویا موقت اولوب اولمدیغی باتاقلق یاپوب یاپمدیغی ـ قضا داخلنده چهارشنبه صویی مجراسنده‌کی اجی کول ایله‌مراد صوکولی،قویه‌ك کولی وطوز کولی جوارنده برطاقم باتاقلقلر وسازلقلر تشکیل ایدن‌برایکی کول وارسه‌ده بونلردن هیچ‌بری کول اطلاقنه سزا براهمیتی حائز دکللردر .

تشکلات ژه‌ئولوژیه :

قونیه وحوالیسنده‌کی اراضی‌زمان‌ثالث تشکلاتنه‌منسوبدر.اراضیسی‌بحری و بری تشکلات عرض ایدر . غرب و غرب شمالی اقسامنده‌کی قسملری‌بحری رسوبانك‌قالین و قوملی طبقاتنی محتویدر . بودورك تشکلات مهمه‌سندن اولان یاپشقان کیللر، قوملی رسوبات، کیرچ‌طاشلری کرك‌متسلسل کرکسه‌منفرد‌ه‌و ارض ارضیه‌نك قسم اعظمنی تشکیل ایدر .

مع مافیه بو دورك اندفاعات شدیده‌سی نتیجه‌سنده قشر قدیمدن خارجه قدر آتیلمش صخور قدیمه‌یه ده چوق طاغلرده تصادف اولنور. دیبورنیتلر، غنائیسلره منسوب قوارس میقا و فلدسپاددن مکون صخورده کثرتله تصادف اولنور .

زمان ثالث وولقانلرینك بقایای اندفاعیه‌سندن اولان قابلیجه‌لر و آثاری قونیه حوالیسنده نادر دکلدر .

ایلغین قابلیجه‌سی قرمزی لیمونیت طبقه‌لری آراسندن مرور ایدر. وزمان ثالث بقایای اندفاعیه‌سندندر. قونیه معدنلری تنوع و کثرت عرض ایتمز. بالخاصه بنه بو زمانك اوصافندن اولان لیمونیت تشکلاتی واسع تراکمات حالنده‌درلر .

قزیلوییران ناحیه‌سنه بو نامی اضافه ایتدیرن بو قرمزی طوپراقلردر. ترکیبلری بالماء حمض یکنیم حدیددر. توده‌نه قریه‌سی جوارنده‌کی قلمکزلر دور ثالث اوصافنی حائزدرلر. بالخاصه متنوع کیللی آلچیلر کنیش طبقه‌لر حالنده‌در .

قونیه اراضیسنده زمان ثالثك دورغون صولری و کوللرنده حصوله کلان لینیت « اسمر کومور » تشکلاتی شایان دقتدر .

قزیلوییران، قوچحصار، قره‌مانده‌کی لینیت حوضه‌لری بو زمانه عائد تشکلات فحمیه‌دندر. اووه قسمنده‌کی اراضینك مهم بر قسمی کیرچلی و پك قابل نفوذ اولمسنه رغماً بعض محللرده ده اراضی یاپیشقان کیل طبقه‌لریله غیر قابل نفوذ و بطاقلقلره مساعددر . قابل نفوذ اراضی داخلنده واسع مقیاسده‌کی ترشحات، تحت الارض کیردابلر وجوده کتیرمشدر که بونلره « دوده‌ن » — اوبروق قریه‌سنده اك مکمل نمونه‌سی موجوددر — دینیر .

معادنیه ـ مملحه :

داخل قضاده مکشـوف معادن یوقدر . یالکز سلله ناحیه‌سی داخلنده اون ایکی طـاش اوجاغی واردر . بو اوجاقلردن چیقان طاشلر بالخاصـه مقر ولایتده‌کی ابنیه انشاآتنده قوللانیلمقده ایسه‌ده صرفیاتی پك محدوددر ؛ چونکه شهره نقلی مصارف زائده اختیارینی موجب اولمقده‌در . حالبوکه شهر ایله طاش اوجاقلری اراسنه برده قوویل خطی تمدید و بو صورتله نقلیات اجرا ایدلسه هم شهرك ابنیه انشاآتنده طاشه اولان احتیاجی

سهولتله تأمين ايدلمش وهم هيچ بر مزيت انشائيه وتعميريه‌يي حائز اولميان عادی كرپيج استعمالندن مبانی قورتولمش اولور . مركز قضاده مملحه يوقدر .

اورمانلر :

قضا داخلنده شايان ذكر جسيم امتدادلی اورمانلر موجود دكلسه‌ده اوته‌ده بريده ۱۵۰ ـ ۱۰۰۰ هكتار وسعتنده اولدقچه مهم مهم ارديچ وميشه اغاجلرندن متشكل اورمانجقلر واردر .

طاش كوی ، سرای كوی ، ليزه‌قوق ، اولومصال ، وكچی‌مصال محسنه ، بولاما . قزيل ، اورن ، بولوميه . كيرلی وچامورلی كيرانلر ، نوزونته ، كليسرا ، بودسه ، تكه كروات ، چقور چمن ، قره‌تكن ، چاربانمی قريه‌لری جوارنده وبوقرايه اضافةً ياد اولنان طاغلرده بولنان بوكوچلك اورمانلر ۲۶۰۰ هكتار وسعت وامتداده مالكدر . اغاجلر فن دائره‌سنده قطع ايدلسه اون‌سنه‌ظرفنده درت‌مترو ارتفاعنده ميشه اغاجلری يتشه‌جكی طوپراغك مجرب ومشهود اولان قوهٔ انباتيه‌سندن استدلال اولنمقده‌در .

نباتات ـ زراعت :

بغدای آرپه يولاف ، چاودار ، مصر ، پاتاتس ، وانواع سبزه‌ا كيلديكی كبی خدای نابت اوله‌رق ؛ قره قولاق ، قطر طرناغی ، انكل ، ابه كومه‌جی ، فاطمه‌جق چيچكی ، يونجه ، ياوروافرزی يونجه‌سی ، كلب يونجه‌سی ، بودچاق ، كه‌كيك ، اوزرلك ، ياوشان ، صاری چيچك ، قامش اوتی ، سركن ، قرمسركن ، مصراوتی ، صو ديكنی ، ايريق اوتی ، كلنجك چيچكی ، ياپاديه ، قوزی قولاغی ، هندبا ، بويا اوتی نانه ، وامثالی نباتات بولنور قايصی ، المآ ، اريك اغاجلری هم مبزول همده ميوه‌لری نفيسدر .

حيوانات اهليه ووحشيه :

حيوانات اهليه‌دن آت ، مركب قويون ، كچی ، دوه ، طاوق ، هندی ، قاز ، اوردك وحيوانات وحشيه وطيوردن : قورت ، تلكی ، طاوشان ، صانصار كلنجك ، چايلاق ، قارغه ، ليلك ، سرچه جوللق ، كيكلك ، صغيرجق ، طوی قاز اوردك ، قارتال ، بلدرجين ، قيرلانغج ، ابابيل ، هودهود ، بايقوش ، پراصه ، كوكرجين ، صاريلق قوشی ، نرلافوشی وسائره موجوددر .

تقسیمات ملکیه‌سی :

قونیه مرکز قضاسی ۱۲۰ محله ایله مرکزه تابع ٤١ قریه و مرام، صواریق، آق ویران، چومره، قزیلاویران، سلله، دتیك نامارله یدی ناحیه‌یه منقسمدر .

مرکز قضا محلات و قرا :

یکون	ذکور	اناث	اسامی محلات	
٨٧٥	٤١٢	٤٦٣	حوار	محله‌سی
٦٥٣	٢٩٤	٣٥٩	طوراق فقیه	»
٥٤١	٢٥٨	٢٨٣	چلبی زنجیرلی	»
٤٩٢	١٨٤	٢٠٨	اروالی اوغلی	»
٥٢٠	٢٥٨	٢٦٢	حاجی سلیمان	»
٧٠٨	٣٥٣	٣٥٥	صاری حسن	»
٧١٢	٣٥٥	٢٥٧	طولاپ پاره	»
٢٢٨	١١٠	١١٨	طولاب خلیل	»
٣٢٤	١٥٩	١٦٥	طولاب محمود	»
٤٥٢	٢٢١	٢٣١	طولاب بقاللر	»
٣٦٤	١٨٠	١٨٤	طولاب مکتب	»
٤٣٣	٢١٧	٢١٦	طولاب جامع	»
٩٨٥	٤٩٠	٤٩٥	پیر محمد پاشا	»
٦٤٠	٣١٠	٣٣٠	ددهم اوغلی	»
٦٢١	٣٠٦	٣١٥	کریم دده مکتب	»
٤١٨	٢٣٨	٢٣٠	کریم دده جامع	»
٦٨٩	٣٤٠	٣٤٩	کریم دده چشمه	»
٣٨٥	١٧١	٢١٤	پیر اسعد عباجی سید	»
٤٥٣	٢٢٣	٢٣٠	پیر اسعد قبال صقال	»
٣٧٨	١٨٤	١٩٤	پیر اسعد حاجی حسین	»
٣٦٣	١٧٥	١٨٨	آقچه چشمه	»
٣٦٩	١٧٦	١٩٣	چقور	»
٦٨٩	٣٣٣	٣٥٦	فقیه دده	»
٥٢٥	٢٤٩	٢٧٦	یونس اوغلی	»
٦٢٧	٣٠٩	٣١٨	صاری یعقوب	»

یکون	ذکور	اناث	اسامی محلات
٤٩١	٢٩٣	٢٥٢	اولو ایرمق برهانزده‌ده محله سی
٤٩٢	٢٤٠	٢٥٢	اولو ایرمق علی خواجه »
٤٥٧	٢١٩	٢٣٨	اولو ایرمق سقا »
٤٨٩	٢٤٤	٢٤٥	قرب جدید »
٣٧٩	١٨٥	١٩٤	شیخ احمد »
٢٨٢	١٣٦	١٤٦	خوشخوان ساعتجی »
٩٠٣	٤٤٨	٤٥٤	صاریخ »
٣٠٥	١٤٩	١٥٦	عبید »
٤٦٤	٢٣٦	٢٢٨	یوردو باشی »
٢٩١	١٤٢	١٤٩	صویغوز »
٢٣٥	١١٦	١١٩	قره‌قورت »
٢٧٠	١٢٩	١٤١	خرشخوان عطا »
٢٥٧	١١٩	١٣٨	امر جلیل »
٣٥٠	١٦٩	١٨١	ترخانه »
٦٠٢	٣٠٣	٢٩٩	اویله بکلدی »
٢٧٤	١٢٤	١٥٠	خواجه فاروق »
٣٩٢	١٩٣	١٩٩	آق باش »
٤٩١	٢٣٩	٢٥٢	اق سه »
٦٠٦	٣٠٧	٢٩٩	فخرالنسا »
٣١٨	١٤٩	١٦٩	صاحب عطا »
١٩٧	٩٨	٩٩	قزغان دده »
٢٩٧	١٤٨	١٤٩	کلاهجی »
٢٧٢	١٢٩	١٤٣	کم الماز »
٥٠٩	٢٥٠	٢٥٩	شیخ عثمان بخشی »
٤٢٩	٢٠٩	٢٢٠	» » رجب آغا »
٥٨٢	٢٨٣	٢٩٩	» » چارش اوفلی »
٥٦٣	٢٧٨	٢٨٥	صدرلر حسن‌دده مسجدی »
٣٣٦	١٥٨	١٧٨	» خاجی یوسف »
٣٦٧	١٨٤	١٨٣	» حاجی صادق »
٤١٤	١٩٧	٢١٧	» سودجی »
٣١٦	١٥٢	١٦٤	» قیاجق »

اسامی محلات		اناث	ذکور	یکون
محله‌سی	» اورته مسجد	٤٦٦	٤٥٩	٩٢٥
»	» بانق جامع	٣٨٠	٣٦٩	٧٤٩
»	حاجی جمیل	٣٧٨	٣٨١	٧٥٦
»	مشکی	٢٢١	١٩٦	٤١٧
»	پولادلر	٣٧٠	٤٨٢	٨٥٢
»	بیوك سنان	٣٦٣	٣٤٦	٧ ٩
»	اورته سنان	٣٠٩	٣٠٩	٦١٨
»	قیاجق عربلر	٢٦٦	٢٤٦	٥١٢
»	کوچك سنان	٣٦١	٣٥٦	٧١٧
»	قره صیغان	٤٢٨	٤٢٦	٨٥٤
»	نهر کافور	٣٤٤	٣٤١	٦٨٥
»	بولغور امام	١٥٠	١٢٥	٢٧٥
»	جار جاران	١٢٦	١٢٥	٢٥١
»	قلندرخانه	٢٠٧	١٨٨	٣٩٥
»	قره‌قایش	٢٩١	٢٩٢	٥٨٣
»	مدرسه	٧٥	٦٣	١٣٨
»	یاغ اولیا	١٤٧	١٣٦	٢٨٣
»	داربجی	٠٤١	١١٦	٢٥٧
»	احمد دده	٢٢٧	٢٣٠	٤٥٧
»	قوزغون قواق	٢٩٦	٢٧٤	٤٧٠
»	یکه‌جی	٠٤٢	١٢٩	٢٧١
»	احمد فقیه	٢٢٧	٢٣٠	٤٥٧
»	نشان طاش	١٣٩	١٣١	٢٧٠
»	پورچکلی	٢٥٥	٢٣٣	٤٨٨
»	باب اقسرای	٢٢٣	٢١٧	٤٤٠
»	اسلو	١٦٠	٠٥٦	٣١٦
»	شکران	١٤٢	١٢٣	٢٦٥
»	مجلد	١٣٩	١٣٨	٢٧٠
»	کوان	١٥٣	١٣١	٢٨٤
»	مختار	٧٩	٥٩	١٣٨
»	اخبارالدین	١٢٧	١٠٨	٢٣٥

ن	ذكور	اناث	اسامئ محلات	
١٢٩	٥٥	٧٤	قانه جديد	محله‌سی
٣١٨	١٥٧	١٦١	قلعه‌جك	»
٢٩٥	١٣٨	١٥٨	كورجی	»
٢١٩	١٠٢	١١٧	شكر فرون	»
١٤٤	٦٨	٧٦	ذوله سلطان	»
٢٣٠	١٠٦	١١٤	شيخ عثمان رومی	»
٢٥٩	١٢٨	١٣١	بك حكيم	»
٢٧٢	١٣٦	١٣٦	عبدالعزيز	»
١٢٠	٥٥	٦٥	ابن‌شاهين	»
١٢٢	٥٨	٦٤	شيخ صدرالدين	»
٣٩٢	١٩٤	١٩٨	پيكاری	»
٤٢٠	٢٠٨	٢١٢	فرحونيه	»
٢٣٠	١١٤	١١٦	شفاخانه	»
٢١٧	١٠٧	١١٠	مهماندار	»
٤٣٠	٢٠٠	٢٠٣	شمس	»
٣٢٤	١٥٩	١٦٥	ترجمان	»
٣١٧	١٧٠	١٧٧	زنبوری	»
٢٨٤	١٤٠	١٤٧	بابا سلطان	»
٢٦٠	١٢٩	١٣١	دولسه	»
٢٢٣	١١٠	١١٣	قصاب سنان	»
٣٠٣	١٤٥	١٥٨	ايچ قره آرسلان	»
٣٧٠	١٧٨	١٩٢	شرفشرين	»
٤٧٠	٢٣٣	٢٧٣	چرچه‌لو	»
٥٨٠	٢٨٠	٣٠٠	خواجه خطيب	»
٣٧٧	١٨٧	١٩٠	سليميه	»
٤٥٧	٢٤٦	٢٥١	حديديه	»
٣٢٦	١٦٠	١٦٦	ضموريه	»
٤٣٠	٢١٢	٢١٨	حميديه	»
٨٧	٤٠	٤٧	نصراه	»
٣١٧	١٤٩	١٦٨	احسانيه	»
١٧	٩	٨	دور جديد	»

	یکون	ذکور	اناث	اسامی محلات	
	١٠٦٤	١٠٥٨	١٠٠٦	غازی علمشاه	محله‌سی
	٢٥٣٣	١٢٩٧	١٢٣٦	چفته نردبان	»
	٤٦٨	٢٢٣	٢٤٥	قره‌هیوك	قریه‌سی
	١٢٠	٥٨	٦٢	صاری قیز	»
	١٤٧	٧٣	٧٤	قوز آغاج	»
مرام ناحیه‌سی داخلنده‌در.	٣١٨	١٢١	١٩٧	رسیل	»
	٤٠٧	٢٤٧	٢٠٠	میدان	»
	٢٣٥	١١٨	١١٧	ابادانیه	»
	١٧٤	٨٦	٨٨	شاذیه	»
	٥٥٦	٢٨٢	٢٧٤	خواجه جهان یوقاری	»
	٤٤٤	٢١٧	٢٢٧	خواجه جهان آشاغی	»
	٢٧٣	١٣٥	١٣٨	چالقلی	»
	٥٢٩	٢٥٢	٢٧٧	طشره قره آرسلان	»
	٢٢٥	١١٤	١١١	سراج اوغلی	»
	١٢٤	٥٦	٦٨	بکبس	»
	٣٦٢	٢٨٤	١٧٨	کتته	»

مرام ناحیه‌سی

	یکون	ذکور	اناث	اسامی محلات	
	١٦٥٣	٧٩٩	٨٥٤	مرام	»
	١٩٢	٩٣	٩٩	کوبجکز	»
	٢٦٠	١٢٣	١٣٧	طود ییدی	»
	٢٥٢	١٢١	١٣١	حرمابجق	محله‌سی
	١٩	٤٧	٤٤	لاله باغچه‌سی	»
	١١١	٥٩	٥٢	عبدالرشید	»
	٨٦	٣٨	٤٨	حسن کوی	»
	٤٠٦	١٩٧	٢٠٩	قیا هیوك	»
	٦١٩	٣٢٨	٢٩١	چایرباغی	»
	٧٨	٤٠	٣٨	بویالی	»
	٣٤٦	١٨١	١٦٥	خطیب	»
	١٥٠	٧٨	٧٢	قره‌دیکن دره‌سی	»
	٥٧٧	٢٨٥	٢٩٢	کوده‌نه	»

یکون	ذکور	اناث	اسامیٔ محلات	
١٦٨	٨٢	٨٦	بیاطه	محله‌سی
٦٧٢	٣٤٥	٣٢٧	قره‌دیکن	»
١٠١	٥١	٥٠	تپه‌جی	»

دنیك ناحیه‌سی :

یکون	ذکور	اناث	اسامیٔ محلات	
٢٢٨	١١٠	١١٨	دنیك سرای	ناحیه‌سی
٦٢٢	٣٠١	٣١٨	القران	قریه‌سی
٥٨٩	٢٦١	٣٢٨	دنیك	»
٨٣٦	٢٠٦	٤٢٠	قره سکر	»
١٧٥	٨٢	٩٣	اناس	»
٣٠٧	١٥٣	١٥٤	محمد علی	»
١٦١	٧١	٩٠	اورن بویالی	»
١٣٠	٤٠٢	٤٢٨	الماسون	»
٣٤١	١٦٢	١٧٩	ارمسون	»
١٥١	٦٦	٨٥	امیر خان	»
٤٧٢	٢٢٥	٢٤٧	دوزلسه	»
٠٣٨	٥٩	٧٩	قوری قواق	»
٣٩٠	١٨٢	٢٠٨	چیچك	»
٥٩٥	٢٩٣	٣٠٢	آپه	»
٥٧٣	٢٨٧	٢٨٦	ابه سرایجنی	»
٣٢٢	١٥٧	١٦٥	افشار	»
١٩٥	٩٧	٩٨	سیمی	قریه‌سی
٣٣٣	١٦٥	١٧٨	چتور قواق	»
٢٣٥	١١٥	١٢٠	الیصه	»
٢١٢	٩٧	١١٥	بلغو	»
٤١٠	١٩٧	٢١٣	تحه‌لی	»

سلا ناحیه‌سی :

یکون	ذکور	اناث	اسامیٔ محلات	
٨١٦١	٣٩٥٣	٤٢٠٢	سلاه	ناحیه‌سی
٦٦٣	٣١٢	٣٥١	طولی طاش	قریه‌سی
٨٧٣	٤٢٧	٤٤٦	طاطبه	»
٢٩٧	١٤٢	١٥٥	کچر حمیدیه	»
٤٤٨	٢١٠	٢٣٨	کچی محزنجق	»

یکون	ذکور	اناث	اسامیٔ محلات		
٢٦٠	١٢٠	١٤٠	اولو محسنه	قریه‌سی	
١٠٢٣	٥٦١	٥١٢	بشره قواق	»	
٣٢٨	١٥٦	١٧٢	سرای اوکی	»	
٨٦٧	٤٢٥	٤٤٢	سزمه	»	
٧٥٠	٣٦٣	٣٨٧	بیله‌جك	»	
١١٥٠	٥٦٩	٥٨١	کیرلی کیرت	»	

ضواریق ناحیه‌سی :

یکون	ذکور	اناث	اسامیٔ محلات	
٤٨٥	٢٥٠	٢٣٥	ضواریق	»
٢٩٠	١٥٥	١٣٥	دده‌لر	»
٤٧٠	٢٣٨	٢٣٢	خوروس	»
١٥٥	٨٠	٧٥	اولماز	»
٦٥٠	٣٣٠	٣٢٠	زنکیجك	»
٢٥٠	١٣٠	١٢٠	صهرنج	»
			طوتوب	»
			چال دوه	»
			قامه	»
٣٥٠	١٨٠	١٧٠	حاجی نعمان	»
٣١٠	١٣٤	١٧٦	اوره‌ق	»
٢٠٤٠	٩٧٨	١٠٦٢	اق ویران	»
٢٣٠٠	١١٨٣	١١١٧	کونیخ	»

قزیلویران ناحیه‌سی :

	یکون	ذکور	اناث	اسامیٔ محلات	
	١٣٣٩	٦٥٨	٦٨١	قزیلویران	ناحیه
	٨٠٢	٣٩٩	٤٠٣	اغراص	قریه‌سی
	٨٢٩	٤٢٠	٤٠٩	چامورلی اکیرت	»
	١٣٦٠	٦٩١	٦٦٩	انیلوجه	»
	٦٧٢	٣٤٥	٣٢٧	پولومیه	»
	٤٤٩	٢٢٧	٢٢٢	پوله‌ماص	»
قریهٔ مذکوره خاتونسرای ناحیه‌سنه تابعدر	١٤٥٠	٧٢١	٧٣٩	کاسپیره	»
» » » »	٢٨٣	١٥٢	١٣٢	طولاس	»
	١٠٤	٥٣	٥٩	الیاس باباتکیه‌سی	»

یکون	ذکور	اناث	اسامی محلات	
١٩٠	٠٠	١٩٠	یوکجه	قریه‌سی
٤٣٤	٢١٥	٢١٩	قورلی	»
٤٠٠	١٩٩	٢٠١	سرایجق	»
٤١٥	٢٠٣	٢١٢	یاتاغان	»
٩٦٩	٤٨٩	٤٨٠	حسن شیخ	»
٦١٨	٣١٧	٣٠١	ایواجق	»
٥٧٩	٣٧٦	٣٠٣	قره‌جه ویران	»

چومره ناحیه‌سی :

یکون	ذکور	اناث	اسامی محلات	
٢١٧٦	١٠٩٩	١٠٨٠	چومره ناحیه‌سی	
٣٠٤	١٤٨	١٥٦	اووا قواغی	»
١٤١٨	٧٢٥	٧٣٤	قارفین	»
٢٢٥	١٢٢	١٠٣	فتحیه	»
٤٧٩	٢٣٤	٢٤٥	کوکرجینلك	»
٢٦٩	١٣٦	١٣٣	ایریق ویران	»
٢٦٩	١٣١	١٣٨	کیسه‌جك	»
٢٥٣	١٤٥	١١٢	استحصار	»
١٢١	٥٥	٦٦	جامعلی	»
٢٧٣	١٣٨	١٣٥	کوچك ویران	»
٤٢٤	٢١٦	٢٠٨	قوزیی	»
١١٦	٦٢	٥٤	سجمه	»
١٠٨٦	٥٤٠	٥٤٦	اسمیل	»
٩٤٩	٤٧١	٤٧٨	اوقجی آلان	»
٣٤١	١٨٣	١٥٨	معموره	»
٧٧	٤٣	٣٤	اژ حمیدیه	»
١٥٨	٨٧	٧١	علمدار	»
٤٦٧	٢٣١	٢٣٦	خیر اوغلی	»
٣٥٦	١٧٥	١٨١	عبدی طولی	»
٣٢٧	١٦٦	١٦١	دوم اوغلی یایلاسی	»
٩٣	٤٥	٤٨	باطوم	»
٢٤٥	١١٦	١٢٩	کوچك	»
١٧٢٣	٨٧٢	٨٥١	علی بك هیوکی	»

یکون	ذکور	اناث	اسامیٔ محلات	
۲۰۶	۱۰۰	۱۰۶	طوران هیوکی	قریه‌سی
۱۹۵	۹۱	۱۰٤	صوطور	»

آقویرانه ناحیه‌سی :

[اشبو ناحیه‌نك مرکز اداره‌سی خاتونسرای قریه‌سنه نقل ایدلمش اولمقله عنوانی خاتونسرای ناحیه‌سی اوله‌رق توسیم ایدلمشدر .]

یکون	ذکور	اناث	اسامیٔ محلات	
۲۰۹۳	۱۰۸۲	۱۰۱۱	آق ویران ناحیه‌سی	
٤۰٤	۲۰۵	۱۹۹	الاك	قریه‌سی
٤٦۲	۲۳۰	۲۳۲	قره‌هیوك	»
۷۹٤	۳۸۸	٤۰٦	اورخانیه	»
۱٦٦	۱۰۰	٦٦	احمدیه	
۱۰۰	۵۰	۵۰	سلیمانیه	
۵۹۷	۳۱٤	۲۸۳	مای	
۱۵۵	۷٦	۷۹	چوماقلر	
۲٤۸	۱۳۲	۱۱٦	اكیسیله	
۲۳٤	۱۱٦	۱۱۸	صادقلر	
۵۹٤	۳۲۹	۲٦۵	چامور چن تکیه‌سی	
۹٦۳	٤۸۷	٤۷٦	دنبه	
۵٤۵	۲۷۸	۲٦۷	خاتونسرای	
۱٦٤	۹۱	۷۳	طرباد	
۱۷۷	۸٦	۹۱	کروات	
٤۳	۲۲	۲۱	اسی قپا	»
۱۰٦۸	۵۳۳	۵۳۵	یوتمه	»
۲۲۳	۱۰۲	۱۲۱	اولیا تکه‌سی	»
۷۳۸	۳۸۵	۳۵۳	چامور چن	»
۱۱٦٤	۵۹۹	۵٦۵	قواق	»
۲۸۰	۱٤٤	۱۳٦	اوالسه‌ما	»

اقلیم — مواسم: درجهٔ حرارت ونسبینك وسطی اعظمی واصغری مقدارلری — هواسی صغوق وسرتجه ایسه‌ده صاغلام اولوب فصول اربعه تمامیله اجرای احکام ایدر.

قونیه‌نك حرارت وسطیٔ سنویه‌سی + ۹۵ و ۱۱ اولمسنه نظراً قونیه اقالیم معتدله‌ باردە میانندە داخلدر .

موسم صیفده حرارت هوائیه‌نك حد اعظمی ۲۷ موسم شتاده برودتك حد اصغریسی - ۲۰ در .

روزگارلر : [درجهٔ یبوست و رطوبت] — شهرده وزان ایدن روزگارلر غرب شمالی ، شمال ، جنوب ، غرب جنوبی روزگارلری اولوب یازین [کدایاد] دیدکاری غرب شمالی روزگاری نافعدر . مذکور موسمده اسن جنوب روزگارلری عادتاسام روزگاری کبی مؤثردر . هوا هیئت عمومیه‌سیله یابس عد ایدلمکله سزااولوب رطوبتك حد اعظمی ۵۳ و اصغریسی ایسه صفردر .

یاغمورلر وارتفاعی : اك زیاده یاغمورك یاغدیغی موسم ایلك بهاردر ـ وکبهارده دخی شدتلی یاغمور یاغدیغی کثرتله واقعدر . طاغلق محللر ایله سلله ناحیه‌سنه کثرتلی یاغمور یاغار وشدتلی سیلاب حصوله کتیریر .

نزول ایدن قارك بعض سنه ایکی متر ودن فضله تحن پیدا ایتدیکی واقع وم.ی.در .

ایلیو. وقایلیجه‌لر :

میاه مدنیه

داخل قضاده قاپلیجه وایلیجه کبی منابع حاره یوقدر . فقط قضانك بیکارلری مبذول ، صولری لذیذدر .

نفوس عمومی : عرق ودین اوزرینه تقسیمات عشائر ولسان عمومی

۵۹۵۷۲ ذکور و ۶۶۷۶۹ اناث اولمق اوزرە ۱۲۶۳۴۱ در .

لسان عمومی تورکجه‌در . کرچه‌ اين‌اوی ناحیه‌سنده کوردلر کثرتله مسکون ایسه‌ده جمله‌سی ترکجه تکلم ایدرلر .

کندی آرالرنده کورجه‌ده قونوشورلر .

طرز تلبسی :

قونیه اهالیسی اکثریتله فس اوزرینه صاریق صارارلر لاطه والبنی شالوار کیرلر . اصناف ایسه ابانی صاریق و شالوار وعلی العاده پالطو وچاکتا کسا ایدرلر . لاجل التجاره اختیار سفر

ایدنلر سیویل گیینیرلر . قصبه وقرا گنجلری پاچالری مفصل رکبه‌نك درت پارمق تحتنه ممتد قیصه بر پیه طور آیاقلرینه قونجلری اوزون برمس وقوندره ویا یمنی کییوب بللرینه سلاحلق وقوشاق صارارلر . آوزلرینه منتان وفرمنه کیررلر . وفسلری اوزرینه‌ده یمنی باغلارلر.

قوننه قادینلرینك درتده اوچی بالخاصه قصبه‌نك خارجه یقین اقسامی آلان کنیش آغلی طون وباشلرینه شلمه تعبیر ایتدکلری یوکدن معمول بر سترهٔ ایله یالکز بر کوزی خارجده بر اقرق صورتیله مستوردرلر. وسطده بولنان بر قسمی‌ده باشلرنده فس اولدیغی حالده چارشاف کییرلر . مأمور ، تجار واشراف عائله‌لری میاننده استانبول موده‌سنه تبعاً چارشاف اکثا ایدنلر بولونمقده‌در .

آناطولینك هرطرفنده اولدیغی کبی بوراده‌ده قسماً قادینلر وبالخاصه قیزلر صاچلرینی کوچك زینت آلتونلریله اوره‌رك تزیین ایدرلر .

طرز تلبس واشتغال صنایع :

نفس قصبه‌ده موجود بتون اصناف وارباب صنایع اسلامدر تنکه جیلك بیله اسلاملرده‌در. قرا اهالیسی اووه قسمی زراعتله طاغلق قسمی قسماً زراعت وقسما باغجیلق ایله اشتغال ایدر.

اخلاق ومعارف :

قصبه اهالیسی متعصب اولمقله برابر معارفه ، تجدده کوندن، کونه میل حس ایدلمکده‌در . طرز جدید مکتبلره قیزلرك دواملرینه رغبت آزدر .

عنعنات :

دوکونلرده سلاح آتمق، (سماح) تعبیر ایتدکلری برقاچ فاحشه اویناتمق، اوتوز ارابه‌دن یوز ارابه‌یه قدر کلین الایلری ترتیب ایتمك، جنازه وقوعنده قومشولر طرفندن جنازه چیقان خانه‌یه برقاچ کیجه یمك کوندرمك، لحوسه‌لره پلوزه پیشیروب کوندرمك ، و رجب شریفك ایلك قندیلنده « پیشی » تعبیر ایتدکلری لقمه خورینی صوسام یاغنده قیزارتەرق احبا واودایه توزیع ایتمك، قندل صباحی محلات چوجقلری بیونلرنده برر طوربه اولدیغی حالده بر جم غفیر صورتنده قاپو قاپو دولاشه‌رق [شیولی، شیولی] دیه باغیره‌رق اوزوم ایله قاریشیق لبلبی آلمق ، و قندیلدن بر هفته قدر اول بتون محلاتده چوجقلر کاغدفنارلرله « شیولیلك » دیدکلری اویونلرله قندیلی استقبال ایتمك کبی مقبول وغیر مقبول اعتیاد وعنعنات قدیمه الآن جاریدر.

خلقك طبابته قارشو وضعيتی : اعتقادات باطله :

نفس قصبه خلقنك طبابته قارشو انهماك ورغبتلری كوندن كونه تزايد ايتمكده‌در . مع مافيه اعتيادات باطله‌ده متروك دكلدر . حسته‌لغك آن وقوعنده تربه‌يه ، تكه‌يه كيتمك خواجه‌يه اوقوتمق ، نسخه آلمق ، فرنكی ايچون توتسويه كيرمك ، بال قاريشديرمق صورتيله صپارته يمك وصوينی ايچمك ، صتمه ايچون طلاق كسديرمك ، تكه پنجره‌لرينه ايپلك باغلامق ، يكديكرينه خصومتلری حالده «بوكو» تعبير ايتدكلری سحر ، افسون ياپمق ، ايكندیدن صوكره اون ، سركه ، آتش ويرمامك كبی عنعنات باطله بردوامدر . مايس آينده سلوك طوتونمق عادتی پك متمادیدر . صاريلغه قارشو جذر انفدن قان آلمق دخی عادتدر .

نظافته رعايت :

قونيه اهاليسی اكثريتله نظافت وطهارته رعايت ايدرلر ايسه‌ده مع الأسف « بيته » قارشی تيكسينلك حس ايتمزلر . مناكحات معاينه‌لری ايچون مراجعت ايدنلرك همان يوزده يتمشنده كهله كورولمشدر .

قرا اهاليسنده « بيت » دها فضله‌در .

اهالينك بنيهٔ تشكلاتی :

قونيه قضاسی ممالك معتدله باره‌دن اولمسی حسبيله آب وهواسی صاغلام ، غداسی بول ، صوبی صاف ولذيذ اولديغندن سكنه‌سی كوربوز وتشكلات عظميه‌لری قوی ، ونشو ونمای بدنيه‌لری تام ومكملدر .

بكشهر قضاسنك اسقا ايتديكی قونيه اوواسی قراسنده قالك تالی آرقلرندن جريان ايدن صويك منحط محللرده اطرافنه سيزمه‌سندن متولد بطاقلقلر مالاريانك هر نوعی استيلائی برصورتده حاصل ايتمكده اولديغندن اهالی قانسز وجانسزدر . طاغاق اراضی ايله اروا و اسقا ناحيه‌سندن خارج قرا اهاليسنك تشكلات بدنيه‌لری تام وصحت عموميه‌لری مكملدر .

مؤسسات صحیه : خسته‌خانه، اجزاخانه، دیسپانسر :

نفس قونیه‌ده یتمش بش یتاقلق ملکی ۳۰۰ یتاقلق عسکری خسته‌خانه‌سندن بشقه امریقان معاونت هیئتنک ادارەسنده قرق یتاقلق مؤسس بر دیکر خسته‌خانه واردر . هلال احمر جمعیتک یدنجی الحنه هلال احمر خسته‌خانه‌سی نامیله کشاد ایتدیکی ۲۰۰ یتاقلق بر خسته‌خانه ایله حرب دولاییسیله جهت عسکریه‌نک مختلف ومتعدد بنالره تقسیم ایدلمش ۲۰۰۰ یتاقلق خسته‌خانه‌لری موجوددر .

شهرده «حدیقهٔ صحت» «استقامت» «صحت» «شفا» «عثمانلی» نامله بش اجزا خانه ایله اجزاجی آصف بکک ادارەسنده [۱۰۰۰۰] لیرا سرمایه‌لی برده اجزاده‌پوسی موجوددر . هلال احمرک تأسیس ایلدیکی دیسپانسر ایفا ایلدیکی حسن خدمت وفقرای خلقه ابراز ایتدیکی معاونت دولاییسیله شایان ذکردر .

مکتب ومدارس :

قونیه شهرنده ؛ اون ایکی سنه‌لک سلطانی، مکاتب ابتدائیه‌یه معلم یتشدیرمک اوزره تأسیس وکشاد ایدلمش درت سنه‌دن عبارت ودمیرجیلک ، مرانغوزلق ، ترزیلک ، قوندره‌جیلق ، فانیلاجیلق شعبه‌لرینی حاوی بر مکتب صنایع ویوزاللی موجودلی بر دار الایتام ، اونی اطفال ذکوره وسکزی اناثه عائد اولمق اوزره اون سکز منتظم ورسمی مکتب ابتدائی واردر .

بونلردن بشقه دارالعرفان نامیله خصوصی ومکمل بر ابتدائی مکتبیله غیرمنتظم سکز عدد صبیان مکتبی موجوددر. قونیه‌نک نواحی وقرای جسیمه‌سنده قرق قدر ابتدائی مکتبی موجود اولوب دارالمعلمیندن مأذون معلملر واسطه‌سیله تدریسات اجرا ایدلمکده‌در .

نفس قونیه شهرنده اللی اوچ مدرسه موجود ایکن بونلردن بر قسم مهمی خراب اولمش ودرونلرنده اسکان ایدیله‌میه‌جک برحاله کلمشدر . الیوم معمور اولانلرک مقداری یکرمی‌یی تجاوز ایتمز . دارالخلافة العلیه مدرسهٔ علمیه شعبه‌سی نامیله قونیه‌ده احضاری وابتدائی خارج وداخل عنوانلری تحتنده طقوز صنفدن متشکل وایکیوزاللی‌یه قریب طلبه‌یی حاوی بر مدرسه واردر که تدریسات واداره اعتباریله مکاتب رسمیهٔ عالیه‌یه بکزر،

عرفانیه و کورد حاجی علی افندی مدرسه‌لرنده‌ده از چوق طلبه واردر. وعسکرلکدن تأجیل مناسبتیله عددلری کوندن کونه تزاید ایتمکده ومدرسه‌لره فضله رغبت کوسترلمکده‌در.

کتبخانه‌لر :

قونیه شهرنده درکاه مولانا ، شیخ صدرالدین قنوی ، یوسف آغا ، حاجی عبدالرحیم افندی ، ایلیکجی جامع شریفی کتبخانه‌لری نامل‌ریله بش کتبخانه موجود ایسه‌ده حائز اهمیت اولانلری ایلك اوچیدر.

درکاه حضرت مولانا کتبخانه‌سنده آثار نفیسه ونادره واردر.

خانه ، اوتل ، حمام ، (فابریقه) :

مرکز قضاده شهر ایچنده متعدد خانلر بولندیغی کبی شهر ایچنده وعلی الخصوص استاسیون جوارنده وقتیله استراحتی تأمینه کافل اوتللر موجود ایدی. حالاً کرك خانلر وکرك اوتللر احتیاجات عسکریه امرینه اشغال ایدلمشلردر. شهر ایچنده‌درت حمام وار ایسه‌ده الیوم ارکك وقادینلره مخصوص ایکیشر قسمی حاوی محکمه ، تربه ، سلطان نام حمام ایشله‌مکده‌در.

شهرك ایچنده موتور ایله متحرك یدی عدد اوفاق فابریقه اولوب حاصلات یومیه‌لری آلتیوز چوالدر.

مرام ناحیه‌سنده ومرام چایی اوزرنده صو ایله متحرك یکرمی ایکی دکرمن موجوددر. بونلردن بشقه اوچ عدد کرمید فابریقه‌سی دخی واردر.

شهر و کویلرك وضعیتی : مبانینك طرز معماریسی ، اماکن عمومیه :

اسکیدن برسورایله محاط قونیه شهرینك الیوم اطرافی آچیق ومنظره‌سی لطافتدن عاریدر. بنالری اکثریت اوزره کیرچسز ، باصیق ، ضیا وهوانك دخولنه غیرمساعد ویك قدیم برطرزده حفظ الصحه‌یه مخالف برصورتده انشا ایدلمشدر. مع مافیه طرز جدیداوزره یاپیلان مساکنك عددی کوندن کونه تزاید ایتمکده وشهره لطیف منظره ارائه ایلمکده‌در. علی الخصوص استاسیون جاده‌سی اوزرنده موجود برقاچ بنا شایان ذکردر. اسکی طرزده موجود بنالرك اوزرلری طوپراقله مستور ودیوارلری عادی چامورله صیوانمش

قونيه‌ده درگاه مولانا

اولدیغندن اشکال خارجیه‌سی ناظره نقلت وقسوت ویرمکده‌در . سوقاقلری علی الاکثر انتظامدن عاری وطاشلندرتنه بناءً قالدیرمسزدر داخل شهردن مروراَیدن مهمجه برایکی شوسه واردر . بوشوسه‌لردن شهری استاسیونه ربط ایدن قسمی اوزرنده بر ترامـوای خطی تمدید ایدلمشدر . بوخطك قریه قره غولی اتصالندن بغدای بازارینه آیریلان وحالاً متروك بولنان برشعبه‌سی دخی واردر .

سوقاقلر ، جاده‌لر قالدیرمسز وقالدیرملی اولان محلاری ده انتظامسز اولدیغندن یازین توزدن ، قیشین بطاقلق دنیله‌جك درجه‌ده‌کی چاموردن مارین وعابرین بیزار اولمقده‌در .

داخل شهرده صنعی اولدیغی روایت اولنان وعلاءالدین تپه‌سی نامنی آلان اوزوری چپلاق بر تپه واردر . بوتپه‌نك تجاوزدن مصون قالان قسملری والیٔ اسبق معمر بك طرفندن تشجیر ایدلمك ایستنیلمش ایسه‌ده ، انفصالنده ، دیکیلان اشجار باقمسزلق یوزندن قورومشدر .

مذکور تپه اوزرنده برجامع شریف ایله بر تربه وبرده علاءالدین سرایی خرابه‌لری موجوددر .

قونیه‌نك اطرافی باغلر وباغچه‌لر ایله محاطدر . شهره پك یاقین اولان « حوزان » باغلریله بر بچوق ساعت مسافه‌ده « مرام » باغلری الك مشهورلریدر .

مرام وادیسنك لطافت هواسی یازین بر چوق متنزهینی دلنشین ساحه‌سنه جلب ایدر . مرام اساساً مسکون اولمقله برابر اغنیانك صیفیه‌لرینی احتوا ایله‌مکده اولمسنه رغماً شهرده‌کی نفیس ، لذیذ چایر باغی صوینه عدم مالکیتی بوقطعهٔ فرحفزا ایچون بیوك بر نقصاندر .

قضایه مربوط نواحی وقرانك وضعیتی پك ایپیدر . قراده اوجه حساب ایدیله‌رك آچیلمش بریول اولمدیغی کبی مساکنك جمله‌سی کلیشی کوزل بنا ایدلمش ، ادنا انتظام دوشونیلمه‌مشدر .

قراده هرخانه منحرفاتی ، حیوانات فیشقیلرینی خانه جوارینه دوکه‌رك قریه ایچنده متعدد تومسکلر تشکیل ایدرلر .

ابنیهٔ عمومیه‌سی :

قونیه‌ده شایان اشعار اماکن رسمیه ؛ حکومت قوناغی ، دارالمعلمین ، مکتب سلطانی ، صنایع مکتبی ، عسکری قشله وخسته‌خانه‌سی ، دیون عمومیه ، زراعت بانقه‌سی وبانق عثمانیدن عبارتدر .

مبولر : شکل ، مجاری وارمیدر چقورمیدر، شکل تخلیه‌سی ؟

قصبه‌ده داخل اولدیغی حالده خلالرك مجاریسی یوقدر. قصبه‌ده هر خانه‌نك کندینه مخصوص برچقوری واردر. بوطولنجه‌یانه آچدیغی دیگر برچوقوره اولکینك محتویاتنی دولدیره‌رق اوزری قپانیر. بوشالانی تکرارقوللانیر. بو عملیه‌یی یاپه‌جق باغچه‌سی ، حولیسی اولمزسه چقور محتویاتی بنچه‌لره نقل اولونور. قراده هر خانه‌نك بر چقوری بیله بولنمز. یا قریه ایچون مختلف محللرده‌یاپیلان چقورلره کتیررلر. یاخود قاپواوکنده سوقاق آرالرنده ، آخورده دفع حاجت ایدرلر .

قبرستانلر : موقعی وضعیت جغرافیاسی :

شهرایچنده شمس تبریزی حضرتلرینك خطیره‌سی ایله شرافالدین جامع شریفی اتصالنده خطیره وارایسه‌ده دفن اموات منع ایدلمشدر .

حالا دفن اموات ایدیلان قبرستان : شهرك شمال غربیسنده واقع مصلا دینمکله معروف ودیوار واشجاردن حالی یروشهرك جنوب شرقیسنده تربهٔ حضرت مولانادن بدا ایده‌رك عسکری قشله‌سنه قدر ممتد اوچلر نامیله معروف اطرافی دیوارله محدودیر ، وپیر اسعد تکه‌سی خطیره‌سنده واطرافی دیوارله محدود یر ، شهرك جنوبنده یاغلی طاش نامیله معروف ودیوارله محدود ایکی کوچوك قبرستانکه جمعاً بش قبرستان واردر .

قرانك قبرستانی اکثریتله کویك یقیننده دیواردن اشجاردن عاری بررطاش بیغنی وضعیتنده‌در . مع مافیه بطاقلق، سازلق جوارنده اولمدیغی کبی صو مجراسی کذرکاهنده دخی دکلدر .

بطاقلقلر : وسعتی ، موقعی ، اسبابی وقورودلمسی حقنده مطالعات :

قضا داخلنده کول بحثنده بیان اولنان ضرری محدود سازلق و بطاقلقدن بشقه بطاقلق نامی ویریله‌جك باشلیجه برساحه موجود دکل ایسه‌ده بطاقلغك تولیدایتدیکی مضراتی

باغنا مابلغ ارتفاع ایدن کویلرده بیوك کوچك راکد صو بریکنتیلری وعلی الخصوص قنالك اروا واسقا ایتدیکی مناطقده بولنان چرمره حوالیسی ایله قونیه اووه کویلری قنالك صوینی ترلالره ایصال ایدن تالی مجرالرك سویه‌سی بعض محللرده اراضی سویه‌سندن یوکسك اولمسندن وتالی مجرالر طوپراغك حفری ایله حصوله کتیرلمش عادی ارقلردن عبارت بولنمسندن ناشی صویك منحط محللره نشفنی ایجاب ایتدیره‌رك بطاقلق وسازلق حصوله سبب اولمقده وبعض قرالك صویه اولان احتیاجی چوق وبعضیلرینك ایسه آز اولدیغندن احتیاجی چوق اولان کویلره اهالینك طابی اوزرینه صو اساله ایدلدیکی وقت احتیاجی اولمیان کویلره دخی یوقاریده سویله‌دیکمز سببدن صو توزیعاتی اداره ایدیله‌مدیکندن، صو کلمکده وکلان صوبی اهالی بالاضطرار حالی ومنحط اراضی‌یه اقیده‌رق اللری ایله قریه اطرافنده اوفق اوفق بطاقلقلر احداثنه باعث بولنمقده‌در.

خیر اوغلی، باقر اوغلی، باقی اوغلی، کوچوك کوی، علمدار وبونلره جوار قرا بو صورتله حصوله کلمش سازلق وبطاقلغه معروض مناطقدر. بناءً علیه تالی مجرالر تحکیم ایدیله‌رك صویك توزیعی احتیاجه کوره اداره واساله ایدیله‌جك اولورسه حاصل اولان بطاقلقلر کندیلکندن زائل اولور.

قضاده چهارشنبه صوینك مجراسی اطرافنده دخی سازلق وبطاقلق موجوددر. قنالك کشادندن مقدم خلق اسقای اراضی ایچون چهارشنبه صویندن استفاده ایتمکده اولدقلرندن مجراسنی هرسنه مناسب موسمده تطهیر ایتمکده‌لر ایکن قنالك کشادینی متعاقب چهارشنبه صوینك‌ده قناله قاریشمه‌سندن واحتیاجلرینی قنال واسطه‌سیله تأمین ایتملرندن چهارشنبه صوینك مجراسی اوزون سنه‌لردنبرو تطهیر ایدلمه‌مش وبوسببله چایك صوبی سطحی قالان مجراسندن طاشه‌رق اطرافنده محلی، محل بطاقلق حاصل ایتمشدر. بناءً علیه مجرانك تطهیری حالنده بو بطاقلقلرده قورتولمش اولور.

قصبه‌نك بوز احتیاجی استاسیون جوارنده‌کی بوز مخزنلرینه قیشدن بوز تدارك ایدرك یازین چیقارمق صورتیله تأمین ایدلمکده‌در. بونك ایچون مخزنلرك یاننده حفر ایدیلن بیوك حوضلره مرام چاینده‌ن برایاق واسطه‌سیله آلدقلری صولر قیشین طوکه‌رق حاصل اولان پارچه‌لر مخزنلرده حفظ اولنمقده‌در. بو عملیه‌یی اجرادن صکره ایاغی

قپاتمه دقلرندن جریان ایدن صولریازین دخی حوضلرده قالقده وفضله سی جوار تارلالره یاییله رق اورالرده (آنوفلاك) تمیش وتکثر ایتمسنه بناءً استاسیون جواری کاملاً داخل اولدیغی حالده فریدیه قزغزلی حذاسنده بولنان خانه ساکنلرینی مالاریانك تحت تهدیدنده بولندیرمقده در .

حالاً استاسیون اداره سی ایله مشترکاً اجرا ایدیلان تشبث نتیجه سی مرام چایندن النان ایاق سد ایدیله رك صویك استاسیون جوارینه کلمه سی منع اولندیغندن بوسنه محلات مذکوره مالاریانك تخریباتندن قورتارلمشدر .

ایچیلان صولر :

[صورت اساله ، اوصاف حکمیه ، کیمویه وصحیه سی]

الیوم شهره چایر باغی ، طوتلی صویی ، حوضان نامیله اوچ صوجاریدر .

١ — چایر باغی صویی: چایر باغی قریه سی جوارنده بولونان بو صویك منبعی قزیل کورن طاغلرینك جنوب اتکلرنده اولوب سابق و الیلردن مرحوم فرید پاشا زماننده ١٣٢٠ سنه سنده اعانه ایله منبعدن اعتباراً شهره قدر دمیر بورولر ایله اساله ایدیله رك علاء الدین تپه سنده مجدداً انشا ایدیلان مقسمه ایصال اولونمش وبورادن کذا دمیر بورولر واسطه سیله شهرك مختلف محله سنده واقع یوز سکسان چشمه یه سوق اولونه رق ماجاری حالنده آقمقده بولونمشدر .

مقسمه کلمزدن اول آنا بورودن آنه رق استاسیون جوارنده ٩ حرمنجق محله سنده ٢ خطیب وکودنه طریقی اوزرنده « بلکیس » قریه سنده دلی عثمان چشمه سی دینمکله معروف « ١١ » چشمه ده اساله ایدیلان چایر باغی صویی ٩١ چشمه ایله شهر خلقنی احیا ایتمکده در .

٢ — طوتلی صویی: طوپراق کونکلر واسطه سیله قدیماً شهره کتیریلن بو صو حالاً برقاچ چشمه ایله شهرك مختلف موقعنده بولونان شادیروانلره اساله ایدلمکده در .

٣ — حوضان صویی: قصبه نك غرب جهتنده ویارم ساعت مسافه ده حوضان تعبیر ایدیلن محلده مقسمی بولنان بو صو چای صوییدر صو حد ذاتنده شربه غیر صالح دکل ایسه ده مقسمنه قدر اوزری اچیق مجرالردن کلدیکندن یاغمورلی وقارلی زمانلرده بولانیق برحالده آقار ودائما ایچنده مواد عضویه واجنبیه بولنور .

چایر باغ صوینك مواد کیمیویه‌سی

مواد ملحیه	۲۲۸
مقیاس ماء درجه‌سی	۱۷
مواد عضویه‌نك تحریسی	
ایچون وسط حامضیده	۰,٤
مصروف مولدالحموضه	
طوز حالده قلورفینلی معدنیلر	٥,۲
آزوتیت املاحی	٥
آزوتیتی املاحی	۰

چایر باغی صویی هر وجهله شربه صالح ایسه‌ده شهرك جسامت و اهالیسنك کثرتنه نظراً عدم کفایه‌سی درکار اولدیغندن والیٔ اسبق حسن بك زماننده عین درجه‌ده نفاستی حائز و قونیه‌نك جهت غربیسنده ایکی بچق ساعت مسافه‌ده ولوروس طاغلری اتکلرنده واقع مقبل و بك پیکاری منبع صولرینك دخی شهره اساله ایدلمسی قرارگیر اولمش و منبعلرنده ایجاب ایدن عملیات اتمام ایدیله‌رك یالکز شهره قدر دمیر بورو تفریشی خصوصی قالمشدر . ایلریده بو جهتده تامین ایدلدیکی تقدیرده قونیه‌نك صو احتیاجی تماماً صحی اوله‌رق اکمال ایدلمش اوله‌جقدر .

امراض معتاده و بلدیه : موسم خسته‌لقلری

قونیه قصبه‌سیله ملحقاتنده بلدی برصورتده حکم سورن خسته‌لق یوقدر . مع مافیه بعض محللرده مالاریا و فرنکی بحث مخصوصنده ایضاح اولونه‌جغی وجهله بلدی برشکله کیرمشدر . موسم خسته‌لقلرندن ذات الرئه، التهاب حاد لهات و حنجره، ذات الجنب ، روماتیزما آغریلری کورولمکده‌در ، قونیه‌ده کوربان کوز خسته‌لقلرینك اکثریسی (تراخوم ــ رمد مصر)دنیان خسته‌لق و اختلاطیدر. قرحات قرنیه ایله مترافق (سبل) رمد یابس ، ستره‌داخلیٔ جفنین علوی، شطرهٔ اجفان علویه‌وداء الافرنج نتیجه‌سی التهاب قزحیٔ هدبی ، التهاب خلمیهٔ عصب بصری والتهاب مشیمی‌در .

مع الاسف تراخوم اهالی و مکتب طلبه‌لرنده سرعتله تکثر و توسع ایلیه‌رك بك چوق تخریبات اجرا ایله‌مکده‌در .

قادینلرده چوجق دوشورمك بلیه‌سی دخی تعمم ایلەمشدر. بوخصوصده قوللاندقلری واسطه اکثریتله رحمه کبریت صویی ، کل یاغی ایله ملمع پاموق ادخالیدر. حمای نفاسی دخی کثرتله کورولمکده‌در . بونده‌کی عامل لحوسه‌لرك طپراق اوزرنده یاتمەلری وجاهل یرلی ابەلره مراجعتده اصرار ایتملریدر .

فرنکی (فنخـیه)

نفس قونیه، ارمناك قضالرنده فضله‌جه، قضای سائره‌ده وجودینی احساس ایتدیره‌جك مرتبه‌ده موجوددر . خسته‌لق مقدما ولایته عسکره کیدوب کلنلر ولاجل التجاره بیوك شهرلره سفر ایدنلر واسطه‌سیله کیرمش ایسه‌ده بالاخره عمومخانه اولمدیغندن رسماً کیزلی حقیقتده سربست و آشکار اجرای فحش ایدن قادینلر واسطه‌سیله سرایتنی توسیع ومصابیننی تکثیر ایلەمکده بولنمشدر . ولایتك اکثر قضالرنده [اطوراق] تعبیر ایتدکلری فاخشه قیاتمق مسئله‌سی اودرجه تعمم ایتمشدر که ناحیه‌لرده حتی قریه‌لرده برقادین ایله اوچ ، بش دلیقانلینك هفته‌لرجه بر محلده قپالی قاله‌رق عیش و سفاهت ایتش اولدقلری ومع الأسف بو سفاهت مجلسلرنده طوروش صاحبلری اللی بشلك ، آلتمشلق آدملره بیله تصادف اولنمقده بولندیغی ضابطه وقوعاتیله متحققدر . [اوطوراغی] اشاره ایدن بوقادینلرك یوزده اللیسی سرایت دورنده امراض زهرویه ایله معلولدر .

ملاریا :

قضا داخلنده ملاریانك هر نوعی حکمران اولدیغی مربوط خریطه‌ده اشارت مخصوصه وضع ایدیلان قرا، ملاریا خسته‌لغی ایله معلولدر . اسبابی بدا قلعلر بحثنده تفصیلاً بیان ایدلمشدر .

ورم :

الحمد لله قونیه‌ده ورم شایان استکثار مرتبه‌ده دکلدر . کریلیلرکده اکثری سل الرئه اولمیوب پوریطار نیت نوعیدر .

چیچك :

اهالینك چیچك آشیسنه اولان میل و رغبتی موجود ایسه‌ده آشینك طوتمسی اشجارك چیچك آچدیغی آیلك بهارده تطبیق ایدلمسنه متوقف بولندیغی اعتقاد باطلی دخی واردر . مع مافیه قیزلره، قادینلره آشی تطبیق اولدقجه مشکل وانجق ضابطه‌نك مظاهرتی سایه‌سنده ممکندر .

بوسنه‌ده ولایتك هرطرفنده تك توك وفقط قره‌مان، اق شهر، ایلغین، ارکلی مرکز قضاسنده استیلائی صورتده چیچك خسته‌لغی کندینی کوسترمشدر. سببی:

اوچ درت سنه‌دنبرو ولایتده چیچك آشیسنك مستمراً تطبیق ایدلمامش اولمسی واوچیوز اوتوز التی سنه‌سی ابتدالرنده مرکزده دخی بولنمدیغندن آشی کوندریله‌مامسی وسیواس مؤسسه‌سنك ایلك زمانلرده کوندردیکی آشیلرده قدرت تلقیحیه‌نك کافی بولنمامسی یوزندن آشی عملیاتی حقیله اهالی‌یه تطبیق ایدلمامش وآشیلانانلرك دخی آشیسی طوتمامشدر. بالاخره سیواس مؤسسه‌سندن ورود ایدن آشیلرك قدرت تلقیحیه‌سی باتمامابالغ حائز اولمسی ومبذولاً کوندرلمسی حسبیله صوك زمانلرده چیچك وقوعاتی خیلیدن خیلی‌یه تناقص ایتمش وتماماً انحاسی قوهٔ قریبه‌یه کلمشدر.

اشبو سنه‌ده ولایتك هرطرفنده عمومی آشی تطبیق ایدلمکده بولندیغندن هلال احمرك قونیه‌ده درت بیك طقوزیوز، ارکلی‌ده ۵۰۰۰ نفوسه یاپدیغی آشی مقداری ده داخل اولدیغی حالده کانون ثانینك برنه قدر ۱۷۶۰۳۵ عددینه بالغ اولمشدرکه بویکون ۱۳۳۴، ۳۳۵، ۱۳۳۶ سنه آشی یکون عمومیسندن فضله‌در.

کوچك صحیه مأمورلرینك اکثری عسکره آلندیغی ویالکز ایکی قضاده آشی مأموری بولندیغی برزمانده عملیات جدریه مقدارینك [۱۷۶۰۳۵] ه ایصالی ولایتده آشی تطبیقنده کوستریلان فعالیته دلیلدر. شو مقداره نظراً نفوس عمومیسی [۵۰۰۹۶۶] اولان ولایت اهالیسنك ربعنه ۱۳۳۷ سنه‌سنده آشی تطبیق ایدلمش دیمکدر.

دیفتری:

بوخسته‌لغه پك اندر تصادف اولنور.

امراض ساریه:

[بالخاصه قوللرانك سرایت یوللری]

امراض ساریه‌دن حمای تیفوئیدی شهرده وبعض قراده منفرد وقعه حالنده کورلمکده‌در. لکه‌لی حما حرب سنه‌لرنده بعض قراده اولدقجه تخریبات اجرا ایلمش و ۱۳۳۷ ابتداسنده داخله تبعید ایدیلان غیرمسلملرك آق شهر وارکلی‌یه ورود وتوقفلرنده ظهور ایدرك بونلرك آراسنده شدتله حکمران اولمشدر.

مركز قضاده حبسخانه‌ده دخی ظهور ایله‌مش ایسه‌ده شهره انتشاری منع ایدلمشدر.
قونیه‌نك محیط و جوارنده دفعاتله قولرا ظهور ایله‌مش ایسه‌ده ایچیلن صویك بالعموم چشمه‌لره دمیر بورولر ایله اساله ایدلمش اولمسی قولرانك هیچ برزمان استیلائی شکل آلمسنه میدان ویرمه‌مشدر. قولرانك قونیه‌یه سرایتی بالطبع شمندوفر یولجیلری واسطه‌سیله اوله‌بیلیر.

عقلی وعصبی خسته‌لقلر:

ایسته‌ری، صرعه، بلاهت ولادیه مبتلالرینه تصادف ایدلمکده ایسه‌ده حال متهیجده جنت وقعه‌سی اندردر.

تولدات، وفیات نسبتی:

[اطفالده وفیات]

صوك سنه‌لرده ارککلرك الجا آت زمانه تبعاً مملکتلری خارجنده بولنمسی، اعاشه وادامهٔ حیاتك مشقتله تأمینی تولداتی تنقیص ووفیات نسبتنی تزیید ایله‌مشدر.
تغدیه وتقیدات اطفاله غیروانف وتدارك اعاشه‌دن عاجز والده‌لر لنده قالان اطفالك وفیاتی هرحالده یوزده قرقدن اکسیك دکلدر.

معلومات تاریخیه:

تاریخك داخل ادارهٔ اطلاعی اولان حکومانك الك اسکیلرندن آتوریه دولتنك قونیه وحوالیسنه ایصال نفوذ غالبیت وتأسیس حاکمیت ایلدیکی وآرادن خیلی مدت کچدکدن صکرا ایکنجی (رامزه‌س) نامیله مشهور تشعار اولان فرعون مصر (تروستریس)ك قونیه قطعه‌سنه مستولی اولدیغی آکلاشیلمقده‌در. یونان مورخلرینك افکار خیالات پرستانه‌لرینه نظراً قونیه قطعه‌سی مصریلرك دست استیلاسنه دوشمزدن مقدم بورادهبرروم قبیله‌سنك تأسیس حکومت ایتدیکی مروی ایسه‌ده صحته دلالت ایده‌جك وسائط ووثائق موجود دکلدر.
یونان فسیولوژیسنه نظراً قونیه شهری پك اسکی برزمانده (لیقائونیا) دن هجرت ایدن برروم قبیله‌سی طرفندن تأسیس ویونانستانده ارغوس قرالی بولنان (دانائه)ك قیزی اسمنه اضافتله «دانائیه» نامیله تسمیه ایدلمش وموخراً شهر مذکوره بر جنوار مسلط اوله‌رق وقت وقت بوتون قادینلری وتیز چوجوقلری پارچه‌لایوب اولدیردیکندن فریاد

قونیه‌ده سلطان علاء الدین سرایی

وفغان معناسنه اولان (تريتوس) اسمی ویرلمش ونهایت ژوبیتر، داناٸیه ویا (پرسه)نك اوغللرندن بری بوجنواری پارچه‌لایوب شهری هائلهٔ مذبوره‌دن خلاص ایتمکله اهالیٔ بلده تأبید خاطره وبیان شکران ضمننده شهر قپوسنه بر «مه‌دوس» قفاسی آصمش وتصویر معناسنه اوله‌رق شهر مذکوره دخی (الیقوتیوم) نامی اعطا قلنمشدر .

[لیقائونیا] قطعهٔ قدیمه‌سنك مرکزی اولان وصنم معناسنه کلن «ایقون» دن مشتق اولمق اوزره روماليلر ورومللر زماننده «ایقونیوم» ناميله یاد ایدیلن وسلجوقلرك ید ضبطنه کچنجه اختصاراً [قونیه] تسمیه اولنان شهر ایله حوالیسنك، برمدت ایرانیلره و اسکندر کبیرك میلاد مسیحدن اوچیوز اوتوز اوچ سنه اول ایران شاهی [دارایی] مغلوب ایتمسی اوزرینه جهانگیر مومی الیهك خوزهٔ حکومتنه واسکندرك وفاتندن صوکرا امراسندن سلفکوسه، برمدت صوکره‌ده قوماندانلرندن اولوب برغمه‌ده تأسیس بنیان حکومت ایدن [لیزیماقك] امرازاده‌لرندن برنجی « آمال » ه کچدیکی واوچنجی آمال زماننده همان بتون اناطولینك روماليلرك ایدیٔ استیلاسنه دوشدیکی روایت تاریخیه‌دندر .

هجرتدن ایکیوز یکرمی ایکی سنه اولیسنه طوغری روما حکمدارلرندن (تئودوسیوس) روما ممالك جسیمه‌سنك شرق لفظنی بیوك اوغلی (ارقادییوس)ه ویرمش وبوصورتله قونیه ایله برابر اناطولینك جهات سائره‌سی اپی مدت شرقی روما ایمپراطورلغنك جولانگاه آوازهٔ اقبالی اولمشدر .

[سلچوق بن یقاقك] طورونلرندن « طغرول بك » شرقی روما ایمپراطورلرندن اناطولینك برقسم مهمنی آلمش ووفاتندن صوکره قونیه، اقرباسندن « سلیمان » ایله اولاد واحفادی طرفندن فتح واستیلا ایدیلەرك روم دولت سلچوقیه‌سی تأسس ایتمشدر .

روم دولت سلجوقیه‌سنك انقراضندن صکره قونیه وحوالیسنده قرەمان اوغللری فرمان فرما اولمشلر ایسه‌ده کرك جوارلرنده‌کی امرای اسلامیه وخاندان عثمانیه ایله اپی چکشمه‌لرندن فاتح سلطان محمد خان ثانی حضرتلری زماننده قونیه ولایتی بونلرك اللرندن آلنمش وقرەمان اوغللری حکومتنه نهایت ویرلمشدر .

آثار عتیقه :

قونیه‌ده موجود مؤسسات قدیمه مهم بریکون تشکیل ایتمکده‌در . بونلردن ادوار قبل الاسلامه عائد الیوم یالکز بر معبد کوریله بیلیر اوده غازی علمشاه محله‌سنده ویرجه‌لی مدرسه

اتصالنده‌کی خانه داخلنده تحت‌الارض انشا ایدلمش بر کلیسادر. مذکور کلیسانک نه ترتیبات معماریه‌سنه نه‌ده بانیسی وزمان بناسنه دائر بر قید تاریخی کوریله‌مامشدر.

قونیه‌نک ادوار اسلامیه‌سی پک زنکیندر. آثار اسلامیه سلجوقیلر، قره‌مانیلر، عثمانیلره عائد اولمق اوزره اوچ قسمه آیریلیرلر. سلجوقیلر کیکی صنعت وزینت اعتباریله دها مهم بر موقع اخذ ایدولر. بناءً علیه آثار سلجوقیه‌یه عائد معلومات دیکرلرینه ترجیح ایدلمشدر.

قونیه‌ده‌کی آثار اسلامیه‌نک تاریخاً اک اسکیسی علاءالدین جامع شریفنده‌کی منبردر. بو، سلاطین سلجوقیه‌دن رکن‌الدین مسعود طرفندن ٥٥٠ تاریخنده وجوده کتیرلمشدر. آبانوزدن اعمال ایدلمش واوزری نقوش بدیعه، خطوط قرآنیه وکتابه‌لرله تزیین اولنمشدر. اتصالنده‌کی تربه ایکنجی قلیج ارسلانه عائددر. درونده سلاطین سلجوقیه‌دن سکز ذات مدفوندر. علاءالدینه نسبت ایدلمسی اوراده مدفون اولمسی اعتباریله‌در.

جامع شریف مذکورک جهه‌لرنده‌کی کتابه‌لرنده تاریخ نشاسی ٦١٦، ٦١٧ سنه‌لری کوریلیور. ومنبر ایله جامعک تاریخ انشالری اراسنده ٦٦ سنه قدر قدر بر فرق حصوله کلیور. جامع ومنبرک اساساً مشارالیه رکن‌الدین مسعود طرفندن بنا ومؤخراً سلطان علاءالدین وبرادری عزالدین طرفلرندن تعمیر واحیا ایدلدیکی دوشونولورسه تاریخلرجه کوریلن بو فرق ومباینت رفع ایدلمش اولور.

کوشک خرابه‌سی:

سلطان علاءالدینه نسبت ایدیلن کوشک خرابه‌سی ایکنجی قلیج ارسلانه عائددر. قبل‌الانهدام تثبیت ایدیلن کتابه‌سی بو عائدیتی ناطقدر.

قره‌طای مدرسه‌سی:

وزرای سلجوقیه‌دن امیر جلال‌الدین قره‌طای طرفندن ٦٤٩ تاریخنده انشا ایدلمش بر مؤسسهٔ علمیه‌در. مرمردن معمول قپوسیله موزاییق چینیلریله مزین اولان داخلی شایان ذکر وتماشادر.

میرجه‌لی مدرسه‌سی:

غازی علمشاه محله‌سنده‌کی دار الفقهادر. بدرالدین مصلح نامنده مشاهیر سلجوقیه‌دن بر ذات طرفندن ٦٤٠ تاریخنده انشا ایدلمش وقبه‌سی اولجه ییقلمشدر. مسجد شریفک چینیلری پک دلربا وعبرت آوادر.

دارالحدیث :

اینجه منارە نامیلە‌ده یاد ایلدیکده اولان بو مؤسسه لطیفه‌نك تاریخ تأسیسی معین دکلدر. یالکز بانیسنك وزرای سلجوقیه‌دن صاحب آتا حضرتلری اولدیغنه کوره یدنجی عصر هجری اواسطنه طوغری بنا ایدلمسی اقتضا ایدر. قاپوسی مزیندر. اینجه‌لك اعتباریله آثار سلجوقیه‌نك الك مهملرندن عدایدیله بیلیر. ایکی شرفه‌لی وچینیلی منارەسنه ۱۳۱۹ سنه‌سنده صاعقه اصابت ایتمش؛ یدنجی شرفه‌سنه قدر خرده خاش ایله‌مشدر. قبه‌نك ایچ یوزنده طوغله صنعتی واردر.

قاضی عزالدین تربه‌سی :

اوزری طوپراقله اورتولو بر تربه‌در. ٦٥٤ تاریخنده ارتحال ایدن عزالدین محمد رازی‌یه عائددر.

صاحب آتا جامعی :

صاحب آتا حضرتلرینك بو اثر دینیسی ده مملکتمزده موجود اولان مؤسسات سلجوقیه‌نك اك کوزللرندن واك اهمیتلیلرندندر. مرام جاده‌سی اوزرنده‌کی قاپوسی غایت قیمتدار تزییناتی محتویدر. بانیسنه وزمان بناسنه دائر بو قاپو اوزرنده برده کتابه‌سی واردر. بو کتابه‌یه کوره مشارالیهك اسمی «فخرالدین حسین» وپدرینککی «ابی بکر» در. ٦٥٦ ده انشا ایدلمشدر. آرقه‌سنده بر خانقاهی، جامعله خانقاه آراسنده ابدی خوابکاهی واردر. خانقاهك دیوارلری قسماً چینیلیدر. خوابکاه ابدیسی ایسه هردرلو ستایشك فوقنده‌در «صاحب آتا» نامی حکومت طرفندن کندیسنه ویرلمش بر عنوان رسمیدر. مشارالیه ٦٨٤ تاریخنده ارتحال ایتمشدر.

صدرالدین قنوی :

جامع وتربه‌سی الیوم نامنه نسبت ایدیلان محله‌ده‌در. موزاییق چینیلرله مزین بر محرابندن بشقه صنعت وزینت جهتیله برفوق‌العاده‌لك کوریله‌مز قاپوسنك اوزرنده‌کی کتابه‌سنه نظراً بوراسی ٦٧٣ تاریخنده یاپلمش ومشارالیه انشاسندن ایکی سنه مقدم ارتحال ایتمشدر. درونده برده کتبخانه‌سی واردر. واولدقجه قیمتدار اثاری محتویدر. هپسی ده یازمادر.

خواجه فقیه تربه‌سی :
زمان انشاسی ۶۱۸ سنهٔ هجریه‌سنه مصادف اولان مبانیٔ قدیمه‌مزدن بریسی ده خواجه فقیه حضرتلرینک تربهٔ شریفه‌سیدر . تربهٔ مذکوره قصبه خارجنده وعین نام ایله معروف اولان بکشهری جاده‌سی اوزرنده‌در .
عین تاریخده وفات ایدن خواجه فقیه احمد حضرتلری کتابه‌سنه نظراً برشیخ کامله ویریله‌بیله‌جك نه قدر اوصاف و عنوان وارایسه هپسنی جامع وبتون مراتب کمالیه‌یی متضمندر . تربه‌سی صنعت وزینتدن عاریدر . یالکز جامع شریفك جبهه‌سی چینیلیدر .
عبدالمؤمن مسجدی
بونام ایله معروف اولان مسجدده مؤسسات سلجوقیه‌دندر . مسجد مذکورده تماشایه شایان بر فوق العاده‌لك یوقدر بو مسجده‌ها اولجه « مسجد مقاربه » دینلدیکی وبانیسنك محمود بن امیر الحاج نام ذات اولدیغی قپوسنك اوزرنده‌کی کتابه کوستریبور .
مشایخ قرهمانیه‌دن عبدالمؤمن نام ذاتك بوراده تعلیم طریقیله اشتغالندن طولایی مسجد مذکور اخیراً بونام ایله اشتهار ایتمشدر . تاریخ بناسی ۶۷۴ در .
بشاره بك مسجدی :
قونیه‌نك قرخونیه محله‌سنده واقع بر مسجددر . هیئت اصلیهٔ بنائیه‌سنی بردرجه‌یه قدر محافظه ایتمکده اولان مسجد مذکورك ده اشکالی کبی وقتیله مزین اولدیغی بعض محللرنده کورنده کوریلان چینی پارچه‌لرندن استدلال ایدلمکده‌در . قپوسنك اوزرنده الآن کتابه‌سی موجوددر . وزرای سلجوقیه‌دن بشاره بك طرفندن ۶۱۶ تاریخنده یاپیلمشدر .
خاتونیه مناره‌سی :
آبدات قدیمهٔ محلیه‌دن بریسی ده خاتونیه مدرسه‌سی داخلنده‌کی مسجدك مناره‌سیدر . بومناره‌نك اولدقجه اهمیت صناعیه‌سی واردر . کتابه‌سنه نظراً بدرالدین خاجی محمود طرفندن ۶۲۷ تاریخنده انشا ایدلمشدر . مناره ایله برابر یاپیلان مسجد یقلمش ویرینه شیمدیکی عادی مسجد اوطورتولمشدر .
آقینجی مسجدی :
علی العاده کرپیجدن یاپیلمش بر مسجددر . قاپوسنك اوزرنده‌کی کتابه‌یه نظراً

قونیه‌ده صاحب عطا مدرسه‌سی

بو مسجدك ده مؤسسات سلجوقیه‌دن اولدیغی آ کلاشیلیور. ٦٠٧ تاریخنده (جلال الدین اسحق) نام ذات طرفندن « غیاث الدین کیخسرو اول » زماننده انشا ایدلمشدر . وقفیله اوزرنده قبه اولدیغنه دائر بعض امارات موجوددر .

پیر اسعد تربه‌سی :

٦٦٢ ده ارتحال ایلین مشایخ سلجوقیه‌دن بر ذاتك تربه‌سیدر . اخیراً تجدید ایدلمش و یالکز صندوقه‌سی باشنده کتابه‌سی براقیلمشدر . چوقور محله جوارنده عین نام ایله معروف اولان سمتده‌در .

شیخ العمامه تربه‌سی :

٦٨٧ تاریخنده انشا ایدلمش ایسه‌ده الیوم قپوسی اوزرنده‌کی کتابه‌سندن بشقه اسکیلکنه عائد برشی قالمامشدر .

زازادین خانی – سعد الدین خانی :

قونیه – اقسرای جاده‌سی اوزرنده شهره اوچ ساعت مسافه‌ده ویراو وانك اوزرته‌سنده‌در . ٦٣٣ تاریخنده علاء الدین اولك اواخر سلطنتنده امرادن سعد الدین کوبك طرفندن بنا ایدلمشدر . الیوم خرابه متوجهدر .

قونیه سور قدیمی :

٦١٨ تاریخنده علاء الدین کیقباد اول طرفندن شهرك اطرافنه دائراً مادار انشا ایدلمشدر . الیوم صاحب آتا جامع شریفی جوارنده‌کی اوفق بر قطعه‌سندن بشقه‌سی تماميله تخریب ایدلمشدر .

عنبر الحبشی

فریدیه قره‌غولی جوارنده‌در . ٦٦٣ تاریخنده انشا ایدلمشدر . شهاب الدین عنبر الحبشی‌یه عائددر . جوارنده‌کی چینیلی جامع دها یقینده یاپیلمشدر .

قرهونیه تکیه‌سی :

عین نام ایله معروف اولان محله‌ده عز الدین کیکاوسك قزی فاطمه خاتون طرفندن ٧٠٦ تاریخنده یاپدیرلمش و اخیراً تعمیر و تجدید ایدلمشدر .

قره ارسلانه تربه‌سی :

تجاردن حاجی محمد صالح افندینك خانه‌سی داخلنده مثمن الاشکال اهرامی بر تربه‌در .

امرای سلجوقیه‌دن امیر کبیر قره ارسلان طرفندن وجوده کتیرلمشدر .

بولفورجوق تکیه‌سی :

بوده چارشو ایچنده بر تکیه‌در . اتصالنده‌کی مسجد شریفك وقتیله چینیلرله تزیین ایدلمش مبانیٔ سلجوقیه‌دن ایکن اخیراً دوچار وهن وخراب اولمش وتعمیر اولنمشدر . بانیسی وتاریخی معلوم دکلدر .

درگاه حضرت مولانا :

درگاه شریفك بولندیغی محل علاءالدین اول طرفندن حضرت مولانانك پدری سلطان العلمایه ویرلمش برباغچه ایدی . ٦٢٨ تاریخنده ارتحال بیوردقلری زمان وصیتی موجبنجه اورایه دفن ایدلمش ایدی . سلجوقیلر طرفندن اوزرینه برقبه یاپیلوب یاپلدیغی معلوم دکلدر . مؤخراً حضرت مولانا سلطان ولد ودیگر عموم اولاد ذکور هپ اورایه دفن ایدلمش ودفن ایدیله گلمشدر .

قبهٔ خضرا ایله برابر سکز قبه‌دن عبارت اولان بو بقعهٔ مبارکه قرەمان اوغلی ابراهیم بك طرفندن انشا وداخلی بایزید ثانی طرفندن تزیین ایدلمشدر . اتصالنده‌کی مسجد قانونی وسماعخانه ایسه کدك احمد پاشا طرفندن یاپدیرلمشدر . قبرستان جهتنده‌کی تربه حسن پاشانك وقبرستان مدخلنك صاغ طرفنده‌کی تربه‌ده سنان پاشانکدر . طعامخانه ایله یانی باشنده‌کی تربه‌نك ابراهیم پاشایه عائدیتی قپوسی اوزرنده‌کی کتابه ا آثاتیمکده‌در . حجره‌لرده قرەمان اوغلی ابراهیم بکه عائددر . شادروان مراد رابع طرفندن انشا وصوی ده یاووز سلطان سلیم طرفندن اساله ایدلمشدر . صلاح الدین زرکوب قنوی وحسام الدین چلبی کبی اولان مولانادن اولمیان بعض ذوات علمیه‌ده وقتیله درگاه شریفك داخلنه دفن ایدلمشدر . قبرستان ایچنده‌کی اطرافی آچیق تربه مصطفی پاشازاده محمد بك ایچون بنا ایدلمشدر . مشارالیهك چوبان مصطفی پاشا اولدیغی مرویدر . درگاه شریفك داخلنده بك قیمتدار آثار نفیسه واردر . سلجوقیلر ، قرەمانیلر ، عثمانلیلر طرفندن تبرع ایدلمش کتب نفیسه ، ومصاحف شریفه ومفروشات سائره کمال اعتنا ایله محافظه ایدلمکده‌در .

حاصبك دارالحفاظی :

غازی علیشاه محله‌سنده‌در . قاپوسی وجبهه‌سی صوکدر جبه مزیندر امرای قرەمانیه‌دن

خاصبك اوغلی محمد بك طرفندن ٨٢٤ تاریخنده وجوده كتیرلمشدر . كاملاً چینیدن معمول اولان محرابی پك ظریفدر .

طورغود اوغلی تربه‌سی :

قره‌مان اوغلی امراسندن طورغود اوغلی پیرحسین و عائله‌سنك تربه‌سیدر . صدرالدین قنوی جوارنده‌در . قره‌مان اوغلی ابراهیم بكك امریله ٨٣٥ تاریخنده بنا ایدلمشدر .

ابواسحق كازرونی تكیه‌سی :

متقدمین مشایخدن مشهور ابو اسحق كازرونی یه منسوب بر زاویه‌در . قاپوسنك اوزرنده‌كی كتابه‌دن باشقه حائز اهمیت بر بناء كلدر . قره‌مان اوغلی محمد بكك امریله ٨٢١ تاریخنده انشا ایدلدیكی كتابه‌سندن آكلاشلمقده‌در .

حاجی حسن جامعی :

بو جامع شریفك ایللك بنائی ده قره‌مان اوغلی محمد بكك دورینه عائددر . ٨٢٢ تاریخنده بنا وتأسیس ایدلمش اولدیغی كتابهٔ قدیمه‌سندن اوكرنمكده‌یز . مرسل بن حاجی مصطفی طرفندن تعمیر وتجدید ایدلمشدر .

ایلكجی جامعی :

طرز انشاسی قدیم وسلجوقیلره عائد اولدیغی حالده ایكی قپو اراسنده‌كی كتابه‌سی قره‌مانیلره عائدیتی ارائه ایتمكده‌در . ٧٣٣ تاریخنده انشا وتعمیر ایدلمشدر .

ایلكجی مدرسه‌سی :

جامع مذكوره متصل بر مدرسه‌در . نام قدیمی «آتونپا» در امرای سلجوقیه‌دن بو نام ایله مشهور بر ذات طرفندن ٥٩٨ تاریخنده انشا ایدلمش ایسه‌ده هیئت اصلیه‌سی بوزولمش بوكون یالكز بر حجره قالمشدر . حضرت مولانانك پدری بوراده مدرسلك ایتمشدر .

تاج وزیر تربه‌سی :

٧٤٣ تاریخنده یاپیلمش سیوری بر تربه‌در . اتصالنده‌كی مدرسهٔ قدیمه مندرس اولمشدر

اورش بابا تربه‌سی :

مكتب سلطانی جوارنده‌در . طرز سلجوقی و شكل امرای‌ده انشا ایدلدیكنه كوره آثار سلجوقیه‌دن عداتمك لازمكلیر ایسه‌ده بانیسی وتاریخ بناسنه دائر بر قید كوریله‌مامشدر .

کمبلك باشی بابا تربه‌سی:

بوده اولاش بابا تربه‌سنك عینیدر . بوبابده هیچ بر معلومات الده ایدیله‌مامشدر. شهرمزده دها برچوق سلچوق وقرەمان مؤسساتی واردر. فقط بونلرك تاریخچه‌لرینه هنوز دسترس اوله‌مامشدر .

شرف الدین جامعی:

حکومت جوارنده‌کی مشهور جامع شریفدر .خارجاً کوروتشی نه‌قدر لطیف ایسه تزیینات داخلیه‌سی ده فوق العاده ظریفدر . بانیسی قونیه‌نك یدیلر محله‌سی اهالیسندن ارباب ثروت ویساردن آریق زاده دینلکله معروفدر. ۱۰۴۶ تاریخلی کورلن بر وقفیه‌سنه نظراً اوتاریخلرده وجوده کتیرلمش عثمانلی مؤسسات دینیه‌سندندر .

شرف الدین تربه‌سی:

جامع شریف مذکورك قبله جهتنده‌کی سیوری تربه‌در . مشاهیر سلچوقیه‌دن شیخ شراف لدین حضرتلرینه عائددر . بوراسی قرمان اوغلی ابراهیم بکك خزینه‌داری یوسف آغانك دارالحفاظی دیه مشهور ایسه‌ده طوغری دکلدر .شرق جهتنده‌کی بویله بر کتابه‌یی ۱۲۹۰ تاریخنده اورایه علاوه ایتمشلردر .مذکور دارالحفاظ عرفانیه مدرسه‌سی اوکنده‌کی بوشلقده ایدی . اندراسندن صوکره اصحاب وظیفه‌یه حکومتجه اوراسی کوسترلمش وکایشی کوزل بر کتابه‌یازدیریلیوبرمشدر.

سلطان سلیم جامعی:

درکاه حضرت مولانا جوارنده‌کی معبد معلادر .یاوز سلیم حضرتلری ایرانه کچرکن قونیه‌نك عثمانلی آثارندن وآثار عمراندن خالی قالدیغنی کوروب تأثر ایتمش وجامع شریف مذکورك نشاسنی امر ایلەمشدر . مشهور معمار سنانك پلانیله انشاسنه باشلانان بومعبد عالینك قانونی دورنده اکمال ایدلدیکی مرویدر . کتابه وتاریخی یوقدر اتصالنده‌کی کتبخانه والده کتخداسی یوسف آغانکدر. یازمه اوله‌رق پك قیمتدار آثاری محتویدر .

عزیزیه جامع شریفی:

جامع شریف مذکوری برنجی دفعه اوله‌رق ۱۰۹۰ تاریخنده مصاحب شهریاری مصطفی پاشا بنا ایتمشدر . مؤخراً محترق اولنجه ۱۲۸۹ تاریخنده جنتمکان سلطان عبدالعزیز

قونیه‌ده سلطان علاء الدین جامعی

خان طرفندن مجدداً وغایت لطیف برصورتده انشا ایدلمشدر . بومعبد شریفک و کرک شرف الدین جامع شریفنک یازیلری خطاط شهیر حمدی زاده محبوب افندی مرحومکدر .

قاپو جامع شریفی :

بو جامع شریف ده شهرمزک جوامع مشهوره سندندر . طرز بناسنده بر سادهلك ، معنویت وقدسیتنده برفوق العادهلك واردر . ارباب ایمان دیکرلرینه ترجیحاً بورایه شتابان اولور . بو جامعك برنجی بانیسی درکاه حضرت مولانا پوست نشینلرندن پیر حسین چلبی مرحومدر . مشار الیه بوراسنی ١٠٦٩ تاریخنده یاپدیرمش ، دیکر آثارینه بونیده علاوه ایتمشدر .

سور قدیمك آت پازاری قپوسی جوارنده بولندیغی ایچون بونام ایله یاد ایدیله کلمشدر . بومعبد شریفك نام غیر معروفی (احیائیه) در . اخیراً محترق اولان جامع مذکور ١٢٨٨ تاریخنده تکراراً انشا ایدلمشدر . طاشلری قلعه انقاضندن طاشنمش واهالیٔ محله نك ده همت ومعاونتلری کورولمشدر . بانیٔ اولی پیر حسین چلبی ١٠٧١ تاریخنده قونیه ده ارتحال ایتمشدر .

پیری پاشا جامع شریفی :

صدر اسبق پیری محمد پاشا طرفندن انشا ایدلمشدر . حریمنده عمارتیله سپاهینه مخصوص حجراتی واردر اتصالنده کی تربه مشاهیر سلجوقیه دن سیاه پوش ولی نام ذاته عائددر . تربه نك نه کتابه سی ونه ده بر وقفیه سی کوریله مه مشدر .

سرای جامعی :

قشله جوارنده در . بر آراق قشله نك حکومت دائره سی اتخاذ ایدلمسی اوزرینه مذکور جامع شریفه سرای جامعی واماملرینه سرای امامی عنوانی ویرلمش ایدی . بانیسی ولاة سابقه دن آناپالی حسن پاشادر . ١٢٣٥ تاریخنده بنا ایدلمشدر . تعمیرینه مباشرت ایدلدیکی حالده اکمال ایدیله مه مشدر .

اورالی اوغلی جامع شریفی :

عین نام ایله معروف محله ده در . قونیه ده اوچ دفعه والیلك ایدن جلیك محمد پاشا مرحومك آثار خیریه سندندر . قیمت صناعیه سی یوقدر . ١١٧٨ تاریخنده انشا ایدلمشدر .

نامق پاشا جامع شریفی :
شیخ الوازرا قونیه‌لی نامق پاشا مرحوم طرفندن ۱۳۰۶ تاریخنده انشا ایدلمشدر . قشله جوارنده‌در .
شهرده سیرجه‌لی مسجد ، نقیب اوغلی جامعی ، یك حکیم مسجدی ، طورسون اوغلی جامعی ، بدنی مسجدی کبی دها بانیلری غیر معین برچوق مبانیٔ سلجوقیه وقرهمانیه وعثمانیه موجوددر .
شمس تبریزی درگاهی :
مشارالیهك درکاهی‌ده عثمانیلر طرفندن انشا ایدلمشدر . بانیسی معلوم دکلدر قیمت انشائیه‌سی‌ده یوقدر .

آق‌شهر قضاسی

موقعی : (طول ، عرض ، درجه‌لری ومساحهٔ سطحیه‌سی) :
مبدأ طول پارس اولدیغنه نظراً ۲۸ طول ۴۲ عرض درجه‌سنده وشمالاً سیوری‌حصار قضاسی ، جنوباً ایلغین ، قره آغاج ، بکشهری قضالری ، شرقاً حمیانه ، ایلغین قضاری ، غرباً یالواج ، بولوادین ، عزیزیه قضالریله محدود اولان آقشهر قضاسی قونیه‌نك ۲۴ ساعت غرب شمالیسنده سلطان طاغی تکلرینك آلتنده شرقه طوغری ممتد اولان اووه‌نك کنارنده وبرساعت قدر شمال شرقیسنده اق شهر کولی نامیله معروف اولان کوله دوکیلن کوبجکز دره‌سی تعبیر اولنان برچایك طرفینده وحیدر پاشادن اعتباراً ۵۷۲ کیلومترو وآلتیوز متروبعد مسافه‌ده وخط کذرکاهنده واقع اولوب مساحهٔ سطحیه‌سی ۶۰۰۰ کیلومترو مربعنده‌در سطح بحردن ارتفاعی « ۱۰۱۲ » متروودر .
قصبه‌نك اسم قدیمی حقنده‌کی روایات مختلفه معلومات خصوصیهٔ تاریخیه فصلنده بیان اولنمشدر .
طاغلر وارتفاعلر : غرب جنوبیسنده باشلیجه سلطان طاغلری واردر . بوطاغلرك خط بالاسی آقشهر قضاسنی قره آغاج ویالواج قضالرندن تفریق ایدر . طاغلر تقریباً یوزاللی

كيلومترو امتدادنده برسلسله اولوب اك يوكسك نقطه‌سى آلتيوز مترودر . قضانك سائر آقسامى عموميتله اووه اولوب يالكز بوناق ، قورشونلى ، بايات كبى محللرده قسما مرتفع طاغلر موجوددر .

انهار : كذركاه وطوللرى سيرنده بطاقلق اولوب اولماديغى :

سلطان طاغلرينك اتكلرندن نبعان ايدن كوچوك چايلردن بشقه شايان ذكر نهر يوقدر.

كوللر : وسعتى ، وموقعى دائمى ويا موقت اولوب اولمديغى بطاقلق ياپوب ياپمديغى :

آقشهرك بر ساعت مسافه‌سنده شهرك اسمنه نسبتله (آق شهر) ويا (معروف) كولى ناميله ياد اولنان جسيم ودائمى بركول موجوددر . كولك مساحهٔ سطحيه‌سى تقريباً بش آلتيوز كيلو متره تربيعنده‌در . عمقى هر طرفى مساوى اولمق اوزره ايكى مترو راده‌سنده اولوب ايلك وصوك بهارده يتمش بش سكسان سانتيمتره تزايد ويا تناقص ايدر. كولك اطراف اربعه‌سى بركيلو متره وسعتنده قامشلق وبطاقلق اولوب يالكز شمال جهتى آچيقدر. صويى اكثر يرلرده طاتلى وبعض يرلرده املاحى حاوى اولديغندن طوزلو مسيدر درونده سازان ، طورنه ، آق ناميله معروف اوچ نوع بالق موجوددر. درت محلده بالق داليانلرى واردر. كليتلى مقدارده بالق چيقار. سير سفائنه الويريشلى دكلدر. بو كولك جهانبكلى جهتندن سقاريه نهرينه برقنال واسطه‌سيله اتبديريلوب قورودلمسى‌ده قابل اوله‌جغنى ارباب وقوف ادعا ايتمكده‌در .

جهانبكلى ناحيه‌سى داخلنده دخى آق كول ناميله معروف ويكرمى كيلو متره طول وبر كيلو متره وداها از عرضنده بركول وارسه‌ده اكثر محللرى عادى قيصه قاميشلق وسازلق ايله مستور اولديغندن استفاده اولنمامقده‌در. چوق مقدارده واون بش اوقه‌لق سازان باللرى بولنورسه‌ده كولك اشغال ايتديكى محللر عموميتله قامشلق اولديغندن صيد ايديلمه‌مكده‌در .

بو كولك اطرافنده‌كى قرا اهاليسى صتمه‌ليدر .

داخل قضاده سلطان طاغندن اينن ايكى چاى ايله قره‌حصار صاحب سنجاغنده‌كى ايهر كولنك اياغى دخى اسحقلر چايى ايله برلشه‌رك شمالدن كلوب آقشهر كولنه منصب اولور .

قصبه‌نك شرق جنوبيسنده شهرك همان اتصالنده كرپچلك ناميله مسمى بربتاقلق

واردرکه وسعتی درت بش دونمدر . کرك بونك کرك آقشهر کولنك قصبه‌یه قربیتی شهرك جیادت هواسنی اخلال ایتمکده‌در . قضا داخلنده مملحه یوقدر .

تشکلات ژئولوژیه : معادنه :

قضا اراضیسی عمومیتله اراضیء رسوبیه وناریه‌دندر .

سلطان طاغلرینك آق‌شهر قضاسیله یلواج قضاسنك حدود مشترکنه تصادف ایدن وهرایکی قضا مرکزینه دردر بشر ساعت مسافه‌ده بولنان بر محلده مکشوف « لینیت » معدنی وارایسه‌ده هنوز ایشله‌دلمکه غیرصالح بولندیغندن استفاده ایدیله‌مامکده‌در .

اورمانلر :

سلطان طاغلرنده‌وقتیله جسیم اورمانلرموجود ایدیسه‌ده؛ حالا قضا حدودینه‌تصادف ایدن محللرنده اورماندن اثر قالمامشدر . یالکز بوسلسله‌ء جبالدن آقشهره یدی ساعت مسافه‌ده واقع کتانلك‌نام موقع ایله قضایه مضاف‌طوغان‌حصار ناحیه‌سنك جنوبنه‌مصادف اقسامنده چام ، میشه ، قره‌آغاج کبی اورمانلر موجوددر . مذکور سلطان طاغلرینك هر طرفنده متعدد یایلاقلر واردر .

زراعت ونباتات :

اك زیاده زرع ایدیلن حبوبات صیره‌سیله بغدای ، آرپه ، خشخاش وقابلیتلی بولنان کویلرده فصولیه ، نحود ، مرجمك ، بورجاق ، یولاف ، داری ، بقه ، فیك ، سیسام کنویردر . وبرقاچ قراده توتون زرع ایدلمکده‌در .

نفس قصبه ایله سلطان طاغلرینك اتکلرینه اصابت ایدن کویلرده الما ، آرمود ، ویشنه ، شفتالی ، دود ، کراز ، آیوا ، قایسی ، زردالی ، اریك ، بادم ، جوز ، فندق ، موشمولا و قرلجق اغاجلری موجود ومبذولدر .

اساسا قضانك قسم اعظمی اووه بولندیغندن وبالخاصه جهانبکلی ، یوتاق ، خاطرلی طوغان‌حصار ناحیه‌لری زراعته‌ پك الویریشلیدر . قضانك اووه قسمی صوسزاولدیغندن بهارده تنبت ایدن‌اوتلر حزیران غایه‌سنه قدر تماما قورور . سلطان طاغلرنده هر نوع اوتلر تنبت ایدر . چوکن محصولاتی مبذولدر . بوطاغلرده ایریجه یبانی سنبل ، صوغان ککیك اوتی دخی بولنور .

حیوانات اهلیه ووحشیه :

حیوانات اهلیه‌دن اولرده طاووق ، خروس ، قاز ، هندی ، بارکیر ، اینك ، اوکوز ، مانده ، مرکب ، قیون وکچی کبی حیواناتله طورغود طاغلرنده حیوان تعبیر ایدیلن یبانی قویون کثرتله بولونور. عمومیتله طاغلرده صانصار ، تلکی ، قورد ، یبان طموزی ، یورصوق ، طاوشان ومعروف کولنده قوندوز بولونور .

طیوردن : معروف وآق کولنده اوردك ، قاز ، قوغو کثرتله بولنور . قضا داخلنده طیور سائره‌دن قره‌طاووق ، قارغه ، سرچه ، کوکرجین ، بلبل کبی سائر قوشلر دخی موجوددر .

تقسیمات ملکیه :

آقشهر قضاسی بوناق ، خطرلی ، طوغان حصار نامیله اوچ ناحیه‌یه منقسمدر .

مرکز قضاسنه عائد قرا :

موناس	بزمنده	اتکلی
القراس	کدیل	بوزلغان
اکریکور	قره‌هیوك	کورنس
حمیدیه	ازاری	ارطوغدی
مسعودیه	جدیدیه	ابصاری
ملیاس	کورت	دیی
اورته	قره‌بلوط	آطسز
معرف	قوز آغاج	مورغون
یکی کوی	چندره	سرای
اولو پیکار	دکرمن	باصبان
نادر	تکه	خورسونلی
قوراشی	قوز ویران	طورغود
هارونلر	اکری قپو	قیللر
یواشلی	قوکاری	قوندولی

طورونلو	قها	منلك
طوزلقجی	اشاغی طوزلقجی	مولودلی

طوغانه حصار ناحیه‌سی :

کمر	فروشلی	چشمه
قره‌اغا	قوچان	اوزوجه
رئیس	عقائد	باسه
چاقرلر	اوکی [اوکس]	سلند
بازیو	تکه	الیاسلو

یونادہ ناحیه‌سی :

قورت ارشاغی	علی چوماق	اشاغی پریکلی
یوقاری پریکلی	یوقاری آغزی آچیق	چیکنلی
بوکرلی‌دهلیك	قالدیرم	چلتیك
کوچك حسن	اوطه‌باشی	سرای
امام اوغلی	حاجی فیقلی	بیکار
تعهدلی	بیوك اوبه	ویران
مشروطیه	اسحق اوشاغی	آطه قاسم
میشه‌لك		

مظرلی ناحیه‌سی :

حاجی عمر	حاجی موسی	یوزوك باشی
اوزون بك	سنانلی	بش اشکلر
صاری قیا	سولوکلی	قاضی اوغلی
رشادیه	کل حسن	حاجی عثمان
کوسه‌لر	ونك اوغلی	طورونلر
اورته فستیق		

اقلیم ، مواسم :

قضانك اقلیمی نسبةً معتدل اولوب فصول اربعه تماميله حكمنی اجرا ایدر .

درجهٔ حرارت و نسبیتك وسطی : [اصغری اعظمی مقدارلری]:

بهار موسمنده ۲۰ ، موسم صیفده ۳۰، صوك بهار ۱۵ ، قیشك تحت‌الصفر ۲۰ درجه‌در . قیش حرارتنك درجهٔ اصغری کانون‌ثانی وشباط آیلرنده تحت‌الصفر ۲۰ درجه ، یازین حزیران وتموز آیلرنده حداعظمی ۳۰ درجه‌یی بولور.

روزگارلر :

دائمی هبوب ایدن روزکارلر لدوس، پویراز اولوب مختلفاً‌ده کون طوغی‌وقره‌یل وسلطان‌طاغلرینك بوغازلرندن‌ده کیجه‌لین ملتم روزکاری وزان اولور .

لدوس روزکاری سلطان طاغلرینك بوغازلرندن هبوب ایتمکده اولدیغندن پك قوتلی وشدتلی وزان اولور. مبانی‌یه خسار ویرر. لدوس روزکاری چوق قوتلی اسه‌جك اولورسه اقشهر کولنك ایچنده بولنان قامشلری تحریك ایدرك بونلرك آرالرنده صیقیشان بالقلری کولك آچیقلرینه چیقمغه مجبور ایدر . وبوصورتله بالقلر سهولتله آولانیر ...

درجهٔ یبوست ورطوبت :

قضا هیئت عمومیه اعتباریله راطبدر .

یاغمورلر وارتفاعی :

برسنه‌ظرفنده یاغان یاغمورلرك مقدار وسطیسی یکرمی پوس‌راده‌سنده‌اولوب بهار وکوز موسملرنده یاغار بالطبع طاغلره فضله واووه قسمنه دها آز نزول ایدر .

تشرین‌ثانیده باشلایان قار مارت غایه‌سنه‌قدر دوام ایدر . اکثریا طوپراقده یکرمی بش سانتیم بعض سنه مستثنا اوله‌رق بر متروبه‌قدر یوکسه‌لیر .

قابلیجه و میاه معدنیه :

قضا داخلنده ایلیجه و قاپلیجه و سائر میاه معدنیه یوقدر .

نفوسی عمومی : عرق و دین اوزرینه تقسیماتی :

عموم قضانك نفوسی ٦٤،٤٩٥ در . همان کاملاً اسلام و تورکدر .

عشائر و اداره عمومی :

آق‌شهرك شمال غربیسنده کائن سرای قریه‌سنه وقتیله قره‌کچیلی عشیرتندن برقسم

عشیرت کلوب توطن ایتمشلردر. بونلر یازین طاغلق اراضی‌یه یایلاقه، قیشده کیدوب قیشلق جلولنده عودت ایدرلر.

جهانبکلی منطقه‌سنده حجاز طرفلرندن کلان کورد عشائری وقبیله‌او طرفلره کلوب یرلشمش وکاملاً سیار کوچبه حالده اولمیوب همان ابتدائی برشکلده حیات سورمکده‌درلر. لسانلری کوردجه اولوب ترکجه‌یه دخی واقفدرلر. مرکز وملحقات اهالیسنك لسان عمومیسی تورکجه‌در

طرز تلبس :

سرپوش فسدر. قصبه‌ده اکثریسی آبانی صاریق صارار. کویلرده‌ده صاریق ویا «چنبر» تعبیر ایتدکلری بیلدیکمز عادی قادین یمنیسی صارارلر. قصبه اهالیسی شالوار ومنتان کیر. کویلیلر قیصه دیزلك اکسا ایدر. جهانبکلی کوردلری یرتماجلی انتاری کیرلر.

قادینلره کلنجه : اسلام قادینلری عمومیتله شالوار وفس اکسا ایدرلر. کورد قادینلری ایسه فس ویرتماجلی انتاری کیرلر.

قادینلرك زنکینلری کیدکلری فسك اطرافنه آلتون، فقیرلری ایسه «پەنەز» دیکرلر. خارجه چیقدقلری زمان یان واوموزلرینه «شلمه» تعبیر ایتدکلری بیاض یوکدن معمول بر اورتو آتمرق یالکز برکوزی کوریله‌بیله‌جك قدر قاپانیرلر. صاچلرینی علی العموم ۲۰ ــ ۳۰ قدر متعدد و اینجه اینجه اوروب ارقه‌لرینه صاللارلر. بونلری هروقت چوزوب طرامق زحتنه قاتلانه‌مدقلرندن هفته‌لرجه بوزلمیان صاچلر بیتلره وسرفه‌لره مقر اولور.

طرز معیشت و اشتغال : [صنایع] :

اهالی علی العموم رنجبردر. بناءً علیه معیشتلری بسیط وساده‌در. مرکز قضاده تجارت ایده‌نلر و قوندره‌جی، فرونجی، سمرجی، قهوه‌جی، خانجی، حمامجی، آرابه‌جی، بقال کبی بسیط و ابتدائی صنعت اربابی دخی واردر.

اخلاق و معارف : منفعت شخصیه‌لرینی تأمینه معطوف ایشلرده ذکی وجسوردرلر. تربیهٔ اجتماعیه‌لری یوکسلمه‌مشدر. رابطهٔ اجتماعیه‌لری‌ده نقصاندر.

صوڭ زمانلرده معارفڭ اجدیغی مکتبلره اهالی چوجقلرینی قسماً [اکثریسی مأمور و یبانجی چوجقلری اولمق اوزره] کوندرییورسه‌ده اکثریت اهالی طرز جدید مکتبلرینڭ علیهنده‌در .

عنعنات :

قونیه ولایتی داخلنده متمکن خلقڭ عنعناتندن غیری جهانبکلی ناحیه‌سی کورده‌لرنده قیزبابالری قیزلرینی تزویج ایده‌جکلری وقت تپه‌لك ویاباشلق نامیله اوغلان طرفندن درجهٔ قدرتنه کوره ۱۰ الی ۲۰۰ لیرایه قدر پاره آلمق و قیز قاچیرمق عادتی جاریدر .

خلقڭ طبابته قارشو وضعیتی : [اعتقادات باطله]

قورشون دوکمك ، اوزرلك ایله توتسولمك ، ماوی بونجق طاقمق ، صالی کونی یوله چیقماق ، بیچکی بجمامك ، بازار کونی چاشیر ییقامق ، خسته‌لره یدی چوپلکدن یدی چوپ آلوب یدی چشمه‌دن آلنان صویه آتوب ایچیرمك ، تربه‌لرڭ پنجره‌لرینه ایپلك و بز باغلامق ، نصرالدین خواجه‌نڭ قبرندن طوپراق آلوب صو ایله ایچمك ، ایکندیدن صکره اکمك ، سرکه ، اون ، یوغورت وطوز کبی شیلری اولردن چیقارتمامق ، سحر ، افسون ودها پك چوق خرافه‌لر جاریدر . اهالیدن « دیفته‌ری » نڭ کل یاغی ایله تداوی ایدیله‌بیله‌جکنه اعتقاد ایدنلر پك چوقدر . براز تحصیل کورنلرله سیاحت ایدنلر میاننده فن طبابته اعتماد موجود ایسه‌ده عمومیتله طبابته قارشی پك لاقیددرلر .

نظافته رعایت :

مرکز قضاده وبالخاصه کویلرده فنی دکل ، علی العاده نظافته رعایت ایدلدیکی یوقدر . کویلرده وجودلرینی دکل آیلرله یوزینی بیله ییقامایانلر واردر .

اهالینڭ بنیه تشکیلاتی :

اکثریتله صاغلامدرلر .

خسته‌خانه ، اجزاخانه ، دیسپانسر :

حرب عمومیده استاسیون جاده‌سی اوزرنده اللی یتاقلی برخسته‌خانه بناسی انشاسنه باشلانمش ودیوارلری زمیندن برمترو قدر یوکسلمش ایسه‌ده هنوز اکمال ایدیله‌مه‌مشدر . مرکز قضاده ایکی اجزاخانه موجود اولوب دیسپانسر یوقدر .

مكتب ومدارس : مركز قضاده بری اعدادی ایکیسی ابتدائی اولمق اوزره اوچ ذکور مکتبی ایله بری آنا دیکری ابتدئی ایکی اناث مکتبی، قرا ونواحیده ۳۵ ابتدائی مکتبی واردر . طوغان حصار ناحیه مرکزنده برابتدائی اناث مکتبی واردر. قضاده یکرمی سکز مدرسه موجود ایسه ده یالکز بری حال فعالیتده در .

خانه، اوتل، حمام، فابریقه : مرکز قضاده اوچ حمام، بش خان، درت اوتل واردر . بوندن بشقه مرکز قضاده بردقیق فابریقه سی ایله برالات زراعیه فابریقه سی موجوددر. دقیق فابریقه سی عین زمانده مرکز قضایی تنویرایدن الکتریقی دخی استحصال ایدر . مرکزده سرمایه سی یوزبیك لیرا اولان ملی اقتصاد بانقه سی ایله ملی محصولات وملی منسوجات مؤسسه لری واردر . بونلردن بشقه عثمانلی وزراعت بانق شعبه لری دخی موجوددر .

اتکلی و القرای قریه سنده دخی بر اون فابریقه سی واردر .

کوپرولر : آقشهر - قره بلوط شوسه سی اوزرنده ایکی کارکیر، آقشهر - ایلغین جاده سی اوزرنده بری کارکیر، بشی ایاقلری کارکیر اوزرلری اخشاب کوپرو واردر. آقشهر - قره آغاج یولی اوزرنده دخی ایاقلری کارکیر اوزری اخشاب بر کوپرو واردر.

مبانینك طرز معماریسی :

قصبه نك مساکنی طوپلیدر . حولیلری کرپجدن معمول دیوارلرله محاطدر . قرا ونواحیده ایسه اولر کایشی کوزل یاپیلمشدر . عمومیتله کرپجدن و اوزرلری قامش ایله مستوردر .

اماکن عمومیه :

مرکز قضاده اوچ کارکیر جامع ایله یکرمی اوتوز قدر مسجد و بر حکومت دائره سی واتصالنده کهنه وهردرلو شرائط صحیه دن محروم رطوبتلی ، قراکاق، مزدحم برحالده ژاندارمه قغوشلری موجوددر .

خلالرك شکلی : [شکل تخلیه سی]

قضاده لغم ترتیباتی یوقدر . آبدستخانه لر چقور طرزنده در . وارتشاحات وتلویثه مساعددر .

قبرستانلر : [موقعی وضعیت جغرافیاسی]

قصبه‌نك جنوبنده ، شمالنده ، جنوب غربیسنده اولمق اوزره اوچ قبرستانی واردر . اطرافی دیوارله تحدید ایدلمه‌مشدر .

بطاقلقلر : اسبابی وقورودلمسی حقنده مطالعات :

وسعتی آنجق دورت دونم مقدارنده وممالکتك جیادت هوائیه‌سنه سوء تأثیردن خالی قالمایان آق شهرك شرق جنوبیسنده کرپیچلك مسیره‌سی جوارنده « کرپیچلك » نامیله مهم بر بطاقلق واردر . بوندن بشقه استاسیون جوارنده‌ده اوفق اوفق بطاقلقلر موجود ایسه‌ده بونلرك قورودولمسی ممکندر . مع‌مافیه طاغ کوپلری خارج اولمق اوزره قرا عمومیتله دوزومنحط اراضیده بولندیغندن برچوق محللرده موجود بطاقلقلر آق شهر قصبه‌سنی مالاریا منطقه‌سی اعدادینه ادخال ایده‌بیلیر .

ایچیلان صولر : صورت اساله ، اوصاف حکمیه ، کیمویه ومحیاسی :

قضا اهالیسی عمومیتله چشمه صوینی ایچرلر . صوچشمه‌لره کونکلر وعادی مجرالرله اساله ایدلمکده اولدیغندن وهر محل محل قیریق وبوزوق بولندیغندن سوقاقلردن فوق الزمین جریان ایدن وهردرلو مواد عضویه‌یی حاوی اولان صولرایله قاریشمقده‌در . قصبه‌نك یارم وبرساعت مسافه‌سنده طاغلق اراضیده لذیذ صولر موجود ایسه‌ده مع التأسف هنوز شهره کتیریله‌مامشدر . منبع ومیاه جاریه‌سی بولنمیان محللرده اهالی صوینی قویولردن تدارك ایدر . جهانبکلی ناحیه‌سنك همان عموم قراسنده ماء جاری بولنمدیغندن محتاج اولدقلری صوینی تماميله قویولردن چکرلر . واکثر محللرده قویولر ٤٠ ـ ٥٠ مترو عمقنده اولدیغندن طلوم ایله وحیوانه چکدیرمك صورتیله صو چیقاریلیر .

سلطان طاغلرینك اتکلرینه تصادف ایدن وماء جاریسی بولنمیان بعض قریه‌لرده کوچك مقیاسده بورغو صولری چیقارلمقده‌در . بوصولر بعضاً ٢٠ بعضاً ٤٠ ـ ٥٠ مترو درینلکده بولنور . برطاقی کندی کندینه فوران وجریان ایدر .

امراض معتاده وبلدیه : موسم خسته‌لقلری :

ایچیلان صولره دقت ایدلمدیکندن صولرله کچن دیزانتری ، حمای شبه تیفو ، اسهال

اسقازیدکی خسته‌لقلر وتمیزلکه رعایت ایدلمدیکندن بیتلرله‌ده تیفوس وحمای راجعه خسته‌لقلری وقت وقت باش کوسترمکده‌در .

چیچك، قزامق، بوغمجه، اوکسوریکی، یازین مالاریا وفخشیات نتیجه‌سی امراض زهرویه دائمی خسته‌لقلردر .

جاهل ویرلی ابه‌لرك خطاسی وطهارت ونظافته اعتنا ایدلمه‌مسی یوزندن قادینلرده حمای نفاسی، مزمن سیلان والتهاب رحمیه کبی خسته‌لقلر کثرتلیدر .

فرنکی، فخشیه :

امراض زهرویه تشکیلاتنك اولمه‌مسی وکیزلی اوله‌رق فخشیاتله مألوف قادینلرك کثرتی فرنکینك مقدارینی جالب دقت برصورتده آرتدیرمقده‌در . بویوزدن جرح وقتل کبی کثرتله وقوعاتده کورولمکده‌در .

ورم :

کثرتله کورولمیورسه‌ده اکسیکده دکلدر .

مالاریا، چیچك، دیفتری :

جهت شمالیه‌سنده‌کی آق‌شهر کولیله قرا عمومیتله‌دوز ومنحط اراضیده‌بولندیغندن آق‌شهر قضاسی مالاریا منطقه‌سی عد ایدیله‌بیلیر .

چیچك، دیفتری :

آشی عملیاتنه اهالینك قسم اعظمی رغبت واهتمام ایتمکده اولدقلرندن چیچك خسته‌لغی وقوعاتنه کثرتله تصادف اولنمامقده‌در . دیفتری مرض ساریسی‌ده آره‌صره کورولمکده‌در .

قورا : [سرایت یوللری] وسائر امراض ساریه :

صویوللرینك مضبوط برشکلده اولمایشی وکهله‌لرك مبذرلیتی وبالخاصه کویلرده حمام بولنمدیغندن کویلیلرك بعضلرجه‌بیقانمیوب ملوث برحالده‌بولونشلری و کویلینك هرهفته‌بازار وسیله‌سیله مرکز قصبه‌یه کلوب بیوك برازدحام تشکیل ایتمسی کرك قره‌یوللرندن وکرك شمندوفر یوللرندن کله‌بیله‌جك ساری برخسته‌لغك قولایلقله انتشار وتوسعنه سببیت ویره‌جکی شبهه‌سزدر. بناءً علیه امراض ساریه‌ظهورنده خسته‌لغك اوکنه‌کچمك مشکلدر.

عقلی وعصبی خسته‌لقلری :

جالب دقت عقلی وعصبی خسته‌لقلره تصادف ایدلمامکده‌در .

تولدات ووفیاتك نسبتی : [اطفالده وفیات]

تولدات ووفیاتك اخبار ایدلمه‌مسندن دوغرووقطعی معلومات‌ویرمك قابل‌دكلدر . معمافیه تولدات ایله وفیات آراسنده‌کی نسبتك یوزده بش واطفالده‌کی وفیاتك یوزده اللیدن آشاغی اولمدیغی تخمین ایدلمکده‌در .

زیارتگاه و تربه‌لر :

١ — ٣٤ تاریخ هجریسنده ایلك قوهٔ سفریهٔ اسلامیه ایله کلان علمدار رسول‌الله عبدالوهاب غازی حضرتلری .

٢ — سید محمود جیرانی حضرتلرینك تربه‌سی اوب ٦٦٥ تاریخ هجریسنده انشا ایدلمش و سکز یوز اون ایکی تاریخنده مجدداً تعمیر ایدلمشدر . ییلدیرم سلطان بایزیدك تیمورلنك طرفندن آقشهره کتیریلوب وفاتنده موقتاً بو تربه جوارنده‌کی چله‌خانه‌یه دفن ایدلمشدر .

٣ — نصرالدین خواجه : مشهور عالم اولان تربه‌سی آقشهرك شرق جنوبیسنده بیوك مزارلق اورته‌سنده آلتی مرمر ستون اوزرینه مستند بر قبه آلتنده کائن اولوب اطرافی آچیق و دمیر پارمقلقله چوریلمشدر. قبری بر چوق دفعه‌لر تعمیر ایدلمش ایسه‌ده شهرتیله متناسب بر صندوقه و بر کتابه‌سی یوقدر . صندوقه‌نك یان طرفنده غایت کوتو بر یازی ایله [هذالتربهٔ المرحوم المغفور الی عبدالغفور نصرالدین افندی روحنه فاتحه] [٣٨٦]

بو کتابه وتاریخك عجمی بر قلمدن چیقدیغی کورلمکده‌در. تاریخك ٣٨٦ یازیلیشی کویا مرحومك لطیفه‌کو اولمسندن کنایه‌اوله‌رق تاریخك دخی معکوس یازلدیغی اوقونورکن ترسنه اوله‌رق ٦٨٣ اوقونمسی ایجاب ایتدیکنی جاهل وسائل اولان تربه‌داری افاده ایتمکده‌در . تدقیقات ، تربه‌دارك و طاشده‌کی تاریخك عکسنی کوسترمکده‌در. چونکه اقشهرك طقوز کیلو متره شمالنده کول جوارنده « معروف » دنیلان کویده مدفون بولنان و بر چوق عمارات وخیراتیله‌مشهوراولان«سلطان حاجی ابراهیم» تربه‌سنده شو عباره محرردر:

امر بانشاء هذه العماره المباركة الملك المشايخ والمعارف
فلاحة الخلايق من الاولياء الواصلين حاجی ابراهيم المرحوم
المغفور بن الشيخ حسن رحمه الله يغفران ارسله الحاج الى
جنانه عزه فى ذى الحجه سنه احدى و سبعين وسبعمائه

سنه : ۷۷۱

و سلطان حاجی ابراهيم حضرتلرينك اوقافنه عائد متوليلر يدنده موجود براتلرده خواجه نصرالدين حضرتلرينك شاهد اولهرق كوسترلمسی خواجه ايله هم عصر اولدقلرينه و خواجه‌دن ياشلی بولنديغنه دليلدر .

براتلرده : [شهد بذالك خواجه نصرالدين] [شهد بذالك منلا تاج الدين] يازيليدر . سلطان حاجی ابراهيم طرفندن خواجه نصرالدين ايله منلا تاج الدينك شو صورتله شاهد كوسترلملری ۷۷۱ تاريخنده وفات ايده‌ن ذاتدن صوكره بو ايكی ذاتك دها بر مدت ياشايه‌بيلملری ملاحظه‌سنه معطوف اولديغی شبهه‌سزدر .
قزلجه محله‌ده مدفون و تكه مزارلغی دنيلان موقعده بولنان منلا تاج الدين حضرتلرينك تربه‌سی اوزرنده شويله بر عباره محرردر :

هذا المقتدى روضة لمعظم المنجى المكرم والهادى الى عباد الله
وسبيل الله بتوفيق الله وتاج الله السبعين صاحب الحقيقه
والتقوى تاج الدين احمد بن مسافر بن امسعود البروغى فتوفى
فى اواخر ربيع الاول سنه سته وسبعمائة .
۷۶۶

آقشهرده نصر الدین خواجه مزاری

[illegible]

وكذا تواتراً وعموماً خواجه نصرالدين مرحوم عن اصل سيوريحصارك ملك كوبى جوارنده خورطى كويلى اولوب سن شبابت و كهولتنده اوحو اليده بولونوب بالآخره آقشهره كلديكى وتيمورلنك ايله مصاحبه و ملاطفه ده بولنديغى معلوم اولمدر . تيمورلنك ايسه ۸۰۰ تاريخلرنده سيوريحصار و آقشهر طرفلرينه كلمشدر . اوحالده خواجه نصرالدينى « ۳۸۶» ياخود عكسنه اوقومق صورتيله ٦۸۳ تاريخنده وفات ايتمشدر ديه كوسترمك طوغرى دكلدر .

۱۳٤۰ تاريخ هجريسى ربيع الاولنك اون يدنجى كونى قرارگاهيله آق شهره كلن غرب جبهه سى قوماندانى عصمت پاشا حضرتلرينك قرارگاه اتخاذ بيوردقلرى دائرهٔ بلديه قربنده كى حمام كه ميدان حمامى ناميله معروف اولوب مرحوم حاجى ابراهيم سلطانك اوقافندندر .

قپوسنده شو عباره يازيليدر :

عمارة امر الحمام للامير الكبير المؤيد شرف الدين جمعه سنه ثلثه سبعمائه

۷۳٦

حالبوكه بو حمام خواجه نصرالدين مرحومك آووجلرنده يمورطه صاقلايان محله دليقانليلريله بيقانمق اوزره كيرديكى حمام اولديغى شهرت بولمشدر .

بناءً عليه ۸۳٦ تاريخنده انشا ايديلن حمامده ۳۸٦ ياخود معكوسى اوله‌رق ٦۸۳ تاريخنده وفات ايدن ادامك يقانه‌ميه‌جغى بديهيدر . بالخصوص ؛ آخر عمرنده اموال واملاكنى اوقافه ترك ايديك براترنده نصرالدين خواجه‌يى شاهد كوسترن حاجى ابراهيم سلطان مرحومك خواجه نصرالدين‌دن دها ياشلى بولنديغى وفاتندن صكره دها اوزون مدت خواجه‌نك يشايه‌بيله‌جكى قناعتنده اولديغى ايچوندركه شاهد اوله‌رق كوسترلمشدر .

ابراهيم سلطانك ۷۷۱ تاريخنده وفات ايتديكنه وخواجه نصرالدينك تيمورلنك ايله مصاحبه وملاطفه سنه نظراً خواجه نصرلدين ؛ ابراهيم سلطاندن صكره دها ۳۰ ــ ٤۰ سنه معمر اولديغى آكلاشيلمقده‌در . خواجه نصرالدينك ۸۰۰ تاريخندن صكره وفات ايتمسى حقيقت تاريخيه و عقليه‌يه دها موافقدر .

٤ — بهار سلطان تربه‌سی اولوب قزلجه محله‌ده كائندر .
٥ — كوهر امره تربه‌سی اولوب حاجی‌قوشجی محله‌سنده‌عبداه‌اوغلی‌مسجدنده‌در.
٦ — ملا تاج‌الدين تربه‌سی اولوب قزلجه محله‌ده تكه مزارلقی دنيلان‌يرده كائندر .
٧ — حضری تربه‌سی اولوب حضرلق نام مسيره‌ده مدفوندر .
٨ — شيخ ايوب تربه‌سی « ياغلی دوه نامیله معروفدر » كيله‌جی محله‌سنده‌كائندر.
٩ — دنكلی سلطان اولوب « اسكيجی سلطان دخی دنيلمكده‌در » كيله‌جی محله‌سنده بايرام يرنده مسجد اتصالنده كائندر .

١٠ — چاتير پاتير سلطان وياخود شيخ بطال « شاطر بهادر » تربه‌سی‌اولوب‌قزلجه محله‌ده ميدان اوزرنده مدفوندر .

١١ — نصوحی دده‌تربه‌سی اولوب قطب‌الاقطاب طانمشدر . قزلجه محله يولی اوزرنده بغچه‌لر اراسنده اطرافی چورلمش كوچك قبرستان درونده‌در .

١٢ — ابومحمود سنان تربه‌سی‌اولوب‌خواجه‌نصرالدين جوارنده‌كی چای كنارنده مدفوندر . بونك طاشلری هيچ برتربه‌ده كورلمين مخروطی وصوم مرمردندر .

١٣ — سنان‌الدين بابا تربه‌سی اولوب ابومحمود شان حضرتلرينك قبری‌يانده‌در. وابومحمود شان حضرتلرينك اوغليدر .

١٤ — عبداه‌المولوی تربه‌سی اولوب‌تكه‌نام محله‌ده‌كی مولوی دركاهنده‌در . « سلطان مراد رابعك مسافر اولديغی تكه »

١٥ — نعمت بابا تربه‌سی اولوب كويجكز دره‌سنده لطيف بر موقعدر .
[صاحب تفسير نعمت‌اه افنديدر]

١٦ — شيخ سلطان محی‌الدين‌تربه‌سی اولوب‌حاجی عمر خانه‌سنده شعبان‌زاده‌لرك خانه‌لری درونده‌در .

١٧ — سيد يونس تربه‌سی اولوب ميدان محله‌سنده كائندر .

١٨ — سلطان‌نورسته ياخود ياماجلی بابا تربه‌سی اولوب عسكر دبويی جوارنده حاجی بطال زاده‌لرك ترلاسنده مدفوندر .

۱۹ — اخی جلال واخی محمود تربه‌لری اولوب اخی جلال محله‌سنده خانه‌لرك حوليسنده كائندرلر .

۲۰ — قزان بابا تربه‌سی اولوب طاش مدرسه جوارنده‌در .

معلومات تاریخیه :

آق شهرك اسكی اسملری « ایتوكیا ، اینتوكیا ، اوپسیند ، شراره ، آنتی‌پوس ، پیسه » اولوب دردنجی عصر میلادیده پسیدی حكومتنك مقر اداره‌سی اولدیغی زمان اسمی آنتی‌پوس ایدی . پسیدی حكومتی قونیه ، انطالیه ، اسپارطه ، آقشهر سنجاقلرندن متشكل برحكومت ایدی . صكره « اپسیپیا » نامنی آلدی .

آق‌شهرك جنوبنده ، اون‌بش كیلومترو مسافه‌ده پیسه نامیله الآن برقریه موجوددر . قونیه والیسی سعید پاشا زماننده مذكور قریه‌ده اجرا ایدیلان حفریاتده عقیق اوزرینه محكوك برچوق یوزوك طاشلری ومسكوكات عتیقه بولنوب كویلیلر طرفندن بك چوقلری رومه‌لره صاتیلدیغی مرویدر . ینه او حفریات اثناسنده تحت الارض كاركیر دیوارلی اوطه‌لر وحجره‌لر ظهور ایتمش ایسه‌ده حفریاتك منع ایدلدیكی سویلنیور . درت قواق نام مسیره‌ده مهم بر هیكل بولنمش واستانبول موزه‌سنه كوندرلمش . بو هیكلك بولندیغی محلده حفریات اثناسنده طوغله‌دن معمول جسیم بر بنا خرابه‌سی میدانه چیقمش ایسه‌ده اراضی صاحبی راضی اولمادیغندن حفریات تعطیل ایدلمشدر .

مقدما آق شهرك ۷۰ — ۸۰ بیك نفوسلی بویوك برشهر اولدیغی وبوكونكی قصبه‌یه بربچق ساعت مسافه‌ده بولونان قره‌هیوك ، معروف ، قوزآغاج ، برمندی ، اتكلی كی جوار قریه‌لرینك هیئت مجموعه‌سی وقتیله شهردن معدود اولدقلری ، قبرستانلرده‌ده تصادف ایدیلان یازیلی مرمر طاشلردن آكلاشلمقده‌در . قره‌هیوك قبرستاننده مصنع بر بیاض مرمر طاش اوستنده :

(المرحومه فاطمه سلطان)

عباره‌سی محرردر . سلجوقیلر زماننده شهرك اسمی (شهر بیضا) اولدیغی مرویدر .

آثار عتیقه :

قضا داخلنده مكشوف آثار عتیقه خرابه‌لری بولنمیوب طورغود قریه‌سیله

جهانبکلی‌نك پری بکلی وچلنك ، کوچك حسن ، آلا حاجیلی ، قاطرلی قریه‌لرنده وقتیله جسیم مبانینك موجودیتنه دلالت ایده‌جك بعض مرمر طاشـلرینك وجودی اوحوالیده زیرتر ابده‌قالمش برطاقم معموره‌لرك وقتیله موجود اولدیغنه دلالت‌ایدییور.

یالکـز صاحب عطا نامیله برمدرسه موجود اولوب ٦٥٠ تاریخلرنده سـلاطین سلجوقیه‌دن « کیکاوس بن کیخسروك » وزیری اولوب قونیه‌ده مدفونو صاحب عطا نا یله شهرت بولان علی بن حسین طرفـدن بنا اولوندیغی قپوسـنك اوسـتنده‌کی کتابه‌دن آکلاشلمقده‌در . مدرسه‌نك صوماکی مصنع مرمردن انشـا ایدلمش اولان جمله قپوسی انافس آثارعتیقه‌دن معدود ایسه‌ده ٣٢٥ سنه‌سنده برای‌تعمیر هدم‌ایدیلن مذکور قپو اوقاف اداره‌سنجه مصارف امماریه‌سی ویریله‌مامسیله مع التأسف بر حال خرابیده براقلمشدر . مدرسـه‌نك متعدد حجره‌لرندن برقسمی معمور ایسـه‌ده دیکر قسمی خراب وغیر مضبوط برحالده اولدیغندن الحالة هذه درونـنده تدریسات اجرا ایدلمامکده‌در .

معروف قریه‌سنده حاجی ابراهیم ولی تربه‌سی اولوب بر حریم درونـنده اوزری قبـه‌لی ومرمردن معمولدر . مرمردن معمول قپوسی ایله بر پنجره‌سـنده آثار نفیسه مشهوردر . تربه جوارنده وقتیله زاویه‌سی، مطبخی حمامی اولدیغی حالده بونلر الیوم تماماً خراب‌اولمشدر. زاویه‌نك اطعام طعامه مشروط اولان آقشهرچارشوسنده بریسی اناث دیکری ذکوره مخصوص اولمق اوزره ایکی حمامك‌معمور اولوب وارداتی اوقاف اداره‌سنجه استیفا ایدلمکده‌در .

جوامع :

١ — جامع کبیر و اولو جامع دینمکله معرفدر .سلجوقیلرزماننده برمعبدقدیمدن تحویلاً احیا ایدلمشدر .

٢ — یکی جامع ویاایـلکچی جامعی سلطان‌سلیمان‌قانونی‌وزراسندن‌اینارد اوعبدالکریم اغانك بنا کرده‌سیدر .

٣ — حسن پاشا جامعی عمارت جامعی‌دنیلمکده‌در .بیوك برقبه اوزرینه بنا‌ایدلمش صنعتکارانه بر جامعدر. درونـنده حاجی‌عمرافندی مرحومك برکتبخانه‌سی‌موجوددر.

سلجوقیلر زماننده انشا ایدلمش و فقط زمانله خراب اولمش، مسجد انقاضی کورولمکده‌در. بعضی چینیلرله تزیین ایدلمش ایسه‌ده همان کاملاً دوکولمش کبیدر.

آق شهرک سلجوقیه دائره‌سنه دخولی:

بغداد و اصفهان طرفلرنده‌کی تورکلر، یقاقك اوغلی سلجوق بکك ۳۵۰ تاریخ هجریسنده اسلامیتی قبول ایله اوحوالیده دولت سلجوقیه‌نك اساسنی تشکیل ایتدیکی و ملکشاه زماننده آلپ آرسلان بك اوغلی تکین بکك قوماندا‌سنده حلب و شام طرفلرینه کیدن قوهٔ عسکریه اورالری ضبط ایدرك ملکشاهك وفاتی متعاقب اعلان استقلال ایدن تکین بك شام دولت سلجوقیه‌سنی میدانه کتیرمشدر. وینه ملکشاه زماننده قتلمش بکك اوغلی سلیمان بك قوماندا‌سنده قونیه طرفلرینه کوندریلان ایکنجی اوردو رومالیلردن قونیه و حوالیله آق شهر و اسکیشهری ضبط ایتمشدی. ملکشاهك وفاتیله شام، حلب طرفلرنده اعلان استقلال ایدن تکین بك کبی سلیمان بك دخی قونیه طرفلرنده استقلالنی اعلان ایلدی.

شام دولت سلجوقیه‌سی سلطانی اولان تکین بك سلیمان بکك قونیه جوارنده‌کی استقلالندن حلب و ماردین حوالیسنك‌ده سلیمان بکه انتقالندن قورقه‌رق سلیمان بك اوزرینه عسکر سوق ایتدی. وقوعه کلن محاربه‌ده سلیمان بك مغلوب اوله‌رق انتحار ایتمسی اوزرینه افراد عائله‌سی تکین بکه اسیر اولمش و حبس ایدلمش ایسه‌ده بالآخره سلیمان بکك اوغللرندن قلیج ارسلان بك حبسدن قورتیله‌رق ادارهٔ حکومتی الینه آلمش قونیه‌ده [روم دولت سلجوقیه‌سی] حکومتنك اساسنی قوره‌رق اعلان استقلال ایله‌مشدر. ایشته بو تاریخدن اعتباراً عثمانلی تورکلرینك تاریخ ظهورینه قدر «آق شهر» سلجوق دولتنك سنجاغی میانینه ادخال ایدلمشدر.

اسلامیتك آق شهره دخولی:

۲٤ سنهٔ هجریسنده استانبول اوزرینه کوندریلن ایلك قوهٔ سفریه زماننده حضرت پیغمبر زماننده علمدار بولنان و بو قوهٔ سفریه‌یه اشتراك ایدن غازی عبدالوهاب سلطانك آق شهری ضبط ایدرك نور اسلامیتی آق شهره ایصال ایتدیکی و مشارالیهك دخی آق شهرده وفات ایتدیکی قصبه‌نك شمال طرفنده کائن بارنلر قبرستانی جوارنده

مدفون بولندیغی مشهوردر . قبری دره اغزنده اولوب اطرافنده اورایه مخصوص قرمزی رنکلی منکشه‌لر واردرکه « وهاب غازی چیچکی » دیمکله معروفدر .

خلفای راشدیندن حضرت عمر الفاروقك انطالیه طریقیله قبریس اطه سنك فتحنه مأموراً کوندردیکی قوۀ سفریه ایله اسلامیت بو حوالی یه انتشاره باشلامش اولدیغی ملحوظدر.

۱۲۵ تاریخ هجریسنده هشام زماننده کوندریلان قوۀ سفریه قوماندانی سید بطال غازینك بورالری ضبط ایده‌رك سید غازی وحوالیسنده‌کی فتوحاتی‌ده انتشار اسلامی تقویه واکمال ایله‌مشدر .

ییلدیرم بایزید واوغلی موسی چلبی [آقشهرده]

۸۰٤ تاریخنده ییلدیرم سلطان بایزید انقره‌ده تیمورلنك ایله اجرا ایتدیکی محاربه‌ده تیمورلنکه اسیر دوشه‌رك تیمورلنك سلطان بایزید ایله اوغلی موسی چلبی‌یی آله‌رق کوتاهیه‌یه کلدیلر. یاری کوتاهیه‌ده کچیردیلر. قیش کلنجه تیمورلنك قیشی آیدین وحوالیسنده کچیرمك اوزره حاضرلاندی. سلطان بایزید ایسه خسته‌لغندن معیت سنیه‌لرینه تیمورلنك طرفندن تخصیص ایدیلان اطبای مشهوره‌دن ، مولانا جلال الدین عربی ایله مولانا عزالدین مسعود شیرازی‌نك توصیه‌لری اوزرینه شیرین ولطیف اولان آقشهره کلدیلر.

۸۰۵ تاریخنك رجبی اواسطنده سلطان بایزید وفات ایتمکله جنازه‌سی آقشهرده سید محمود حیرانی حضرتلرینك تربۀ شریفه‌لری جوارنده‌کی مسجدك آلتنده چله‌خانه‌سی دنیلان کارکیر مخزنه موقتاً دفن ایدلمش وبالآخره موسی چلبی واسطه‌سیله بروسه‌یه نقل ایدلمشدر .

سلطان مراد رابع آقشهرده :

۱۰٤۸ تاریخنده سلطان مراد رابع بغداد سفرینه کیدرکن آقشهرده مسافر قاله‌رق تکه نام محله‌ده‌کی مولود درکاهنده اقامت ایتمشلردر. اووقت مذکور زاویه غایت مکلف ودلنشین ایدی . جوارنده منبع صویندن خوشلانه‌رق تکه دیوارینه شو قطعه‌یی یازمشدر :

بهشتدن قطعه‌در حقا که بو عشرتکه زیبا
بوکا داخل اولان مرده اولوبدر عشقله احیا

مرادی فتح ایراندن قچن کیم کیتدی بغداده
تنعم ایلدی ایچدی بو کوثردن شراب اسا
شیخ الاسلام یحیی افندینك نظیره‌سی :
زهی جای فرحبخش جفا کستر حیات افزا
نباتندن ییسه برمرغ اوله اول طوطیء کویا
بهشتك قطعه‌سی دیردم ولی رشك بهشت اولمش
قدوم پادشاهیله بو نزهتکاه بی همتا
صویك کوثر دیو نظمنده اولمش اول شه عادل
خوشا پاکیزه نظم روح بخش آب حیات افزا
الهی حضرت سلطان مراده عمر سرمد ویر
مسخر اولسه اوکا تا ابد دنیا وما فیها
دیه اخلاص ایله یرده بشر کوکده ملك آمین
دعا ایتدکجه اول شاه جهانه صدقله یحیا

آخیلر : صوفیلر مسالکنی التزام ایدن آخیلر انقره وسیواس ولایتلرینی استیلا ایدرك اناطولیده اجرای نفوذه باشلادقلری زمان آقشهرده داخل اولمشلردر. بالآخره قرەمان اوغللرندن علی بك آقشهرده‌کی آخیلری عثمانلیلر علیهنه تحریك ایدرك مراد خداوندکار حضرتلرینی ایچه مشغول ایتمشلر ایسه‌ده نهایت مغلوب وپریشان اولەرق آقشهر سنجاغی خداوندکار ممالکی میانه‌ادخال ایدلمشدر. (عثمانلی تاریخی ابتدالرنده آقشهر برچوق زمانلر سنجاق اولەرق اداره ایدلمش وبالآخره قضایه افراغ ایدلمش اولدیغی آکلاشلمقده‌در.)

ایلغین قضاسی

حدودی : طول عرض درجه‌لری ومساحهٔ سطحیه‌سی

طول شرقینك ۲۸ ـ ۲۹ درجه‌لریله عرض شمالینك ۳۸ ـ ۳۹ درجه‌لری آراسنده

ومركز ولايتك غرب شماليسنده كائن ايلغين قضاسی غرباً آقشهر شرقا سعید ایلی جنوباً بکشهر شمالاً حیمانه قضالریله محاط ومحدود در . مرکز قضاسی اناطولی ـ بغداد شمندوفر خطی کذرکاهنده و حیدر پاشادن اعتباراً ۶۳۰ کیلومترو و ۳۰۰ مترو اوزرنده در . سطح بحردن ارتفاعی ۱۰۲۹ مترو اولوب مساحۀ سطحیه‌سی ۱۷۵۰ کیلومترومربعیدر.

طاغلر و ارتفاعلری :

قضانك طاغلری جهت جنوبیه‌ده‌در . معروف اسملری یوقدر . مجاوری قریه‌نك اسملریله‌یاد اولنور دربند ، چکل طاغلری قضانك اك مشهورطاغلریدر . بوطاغلر اورمانلرله‌مستوردر . غرب شمالیده یه‌ده کیك طاغی موجود اولوب اوزری اشجاردن خالی وچپلاقدر .

جبالك مبدئی قادین خانی ، منتهاسی آقشهر در . جمله‌سی طروس سلسله‌سی شعباتندندر. اك يوكسك ارتفاعی ۱۷۰۰ متره‌دودر.

انهار : کذرکاه وطوللری ییرنده بیاقاق موجود اولوب اولمدیغی

داخلی قضاده شرق وغرب جنوبیدن شماله طوغری آقان یولجق ، الطاش ، صونغورلك یاخود محمود حصارنامرنده‌کی چایلر آغالر قریه‌سی شمالنده وظفربه قریه‌سی جوارنده برلشدکدن صکره بولاساق نامنی آلارق محمودیه ، اطلاندی ، قریه‌لری جوارندن بالمرور بر از دها ایلروده صوباتان موقعنده‌کی متعدد قولر درونـه آقار . برمدت یر آلتنده موجود مجراسیله آقدقدن صکره سطح ارضه چیقارق آقشهر قضاسی داخلنده‌کی آق کوله منصب اولور .

غرب جنوبیه‌ده‌کی دربند ، چکللر ، بکری ، طاشدیکن اورمانلرندن نبعان ایدن کوچك ایرماقلر مرکز قضایه بر ساعت مسافه‌ده‌کی پاشا کوپریسی دنیلان موقعده برلشه‌رك ایلغین چایی نامنی آلیر. بونلردن باشقه آقشهر قضاسنك طوغان ناحیه‌سندن کله‌رك ملحقات قضادن وارغید خانی ناحیه‌سندن کچن ارفاق بر چای ایله ایلغینك ایکی کیلو متره غربنده‌کی قاپلیجه صولری و جوار تپه‌لردن سوزولمش متعدد اوفاق تفك دره‌لر واردرکه کرك بونلر کرك ایلغین چایی قصبه‌نك اوچ کیلو مترو شمال غربیسنده‌کی « چاووشجی » کولنه منصب اولورلر. شرق و غرب جنوبیه‌ده‌کی سالف ـ

الذکر نهرلرك کافه‌سی کچدکاری محللرده‌کی اراضی‌یی اروا وبو صورتله محروم فعالیت و مألوف بطائت اولان اصحاب اراضی‌یی عادتا احیا ایلر .

کوللر : وسعتی موقعی دائمی ویامؤقت اولوب اولمدقلری، بطاقلق یاپوب یاپمدقلری: داخل قضاده قطع ناقص شکلنده و اوتوز کیلومترو محیطنده « چاووشجی » نام اخرله ایانغین کولی واردر . بو کولك سواحلی تماما سازلقدر . همان کولك سکزده برقسمنی بوسازلقلر اشغال ایتمکده‌در. کولك صویی طاتلی اولوب صید اولنان بالقلرك لذتی مشهوردر . موجود بالقلر طورنا بالغنه بکزر در .

تشکلات ژئولوژیه:

طاغلری تشکیل ایدن صخور کلیسلی اولوب دور رابعه عائد در .

معادنه — مملحه :

قضانك برساعت قدر شرق شمالیسنده سوری طاغ دنیلان موقعده [بیاض مرمر] معدنی موجوداولوب ایشلتمه امتیازی یکرمی سنه مدتله بارخصتنامه آق‌شهرلی حیدربکه ویرلمشدر. بوندن بشقه قضا داخلنده مکشوف معدن ومملحه یوقدر .

اورمانلر :

داخل قضاده اورمانلر اوتوز بیك جریب وسعتنده در. اشجار موجوده چام ، میشه اردیچ و اشجار حسیسه سائره‌در. چام اورمانی یوزده ۷۵ نسبتنده اولوب عمومیتله کنجدر.

نباتات وزراعت :

چام ، میشه ، اردیچ ، سکود ، الیچ ، ارمود ، الما ، هندبا، طاتلی قوزی قولاغی، ابه کومه‌جی، پاپاتیه ، منطار ، دومالان ، چیکدم، کوك بویا خدای نابت اوله‌رق بولنمقده‌در.
زراعت یالکز اووه‌کی یرلرینه منحصر اولدیغندن علی العاده‌در . باشلیجه مزروعاتی بغدای و آرپه ، فیك ، مصر، مرجمك ، فصولیه ، پتاتس وسائره‌در .

حیوانات اهلیه و وحشیه :

قضا داخلنده تلکی ، قورت ، چقال ، قوندوز ، طاوشان ، بورصوق ، آیی ، کیك ، ییلان ، کرتنکله کبی حیواناتدن ماعدا طیوراتدن یبانی قاز ، اوردك ، قره

طاووق ، قوغو [گولده اولوب بیاضدر بهری اون قیه قدر گلگده در. قازه مشابهدر] کلکلیك ، چیل کلکلیك ، بیلدرجین ، اووه‌یك ، کوکرجین ، صاغصغان ، قارغه ، بالیقجین ، هودهود ، بایقوش ، سرچه ، قیرلانغیچ ، لیلك ، صغیرجق ، آتمه‌جه ، آری قوشی ، قارتال ، قوزغون ، قره‌قوش ، یراصه ، بلبل وحیوانات اهلیه اوله‌رق‌ده :
بارکیر ، اینك ، ماندا ، اوکوز ، مرکب ، هندی ، طاووق ، خروس و سائره موجوددر .

تقسیمات ملکیه :

قضا بر ناحیه و مرکزدن عبارت اولمق اوزره تقسیمات ملکیه اعتباریله ایکی‌یه انقسام ایتمشدر. مرکز قضانك ١٦ محله و ٤٥ قرای موجوده‌سی اولوب قرا اسامیسی بروجه زیر بیان اولنور :

گوشتره	بکچیه	بالق
شوکتیه	چناق	مجیدیه
عثمانیه	برهانیه	مدحتیه
بکدیکن	یکیجه	رؤس
آیاسلر	طاشدیکن	بکری
بایاص	کمبوص	براق مصلی
کونی پیکار	تکه	محمود حصار
الطاش	پولجق	آغالر
صادق	صنغور بك	رشدیه
احسانیه	توفیقیه	ظفریه
اورخانیه	قلعه	قره‌کوی
دوکر	عودان	شهود
چرکمکجی	تورننج	چاوشجی
حمی	تکه‌لر	مسافرلی
بوراسلر	دزه	رشادیه

آرغیت خانی ناحیه‌سی :

بش محله‌دن ماعدا بروجه زیر بش قریه موجوددر :

طفراق	چکل سفلی	چکل علوی
بلکلر	دربند	

اقلیم ـ مواسم : درجهٔ حرارت ونسیمینك وسطی اصغری واعظمی مقدارلری :

اقلیمی معتدلهٔ بارده‌دندر .

ایلك بهارده، درجهٔ حرارت ۱۸ موسم صیفده ۲۵ ـ ۳۰، صوك‌بهارده ۲۰، قیش موسمنده ایسه ۵ ـ ۱۵ در . حد اصغری کانون ثانی واعظمی درجهٔ حرارت تموز آیلرینه تصادف ایتمکده‌در .

روزکارلر :

اك زیاده اسن پویراز ولدوس روزکارلریدر .

درجهٔ یبوست ورطوبت

مقیاس تطبیقی صورتیله رطوبت ویبوست درجه‌لرینی اولچمك قابل اوله‌مامش ایسه‌ده قضانك راطب اولدیغی آشکاردر .

یاغمورلر وارتفاعی :

قضاداخانه یاغان یاغمور سنه‌ناً دینه‌جك درجه‌ده ایسه‌ده جنوبنده‌كی طوروس طاغلری شعباتندن اولان دربند وچکل طاغلرینه فضله‌جه یاغمقده‌در. اك زیاده مارت اون‌بشندن مایس نهایتنه قدر یاغار بعضاً حزیرانه قدر یاغدیغی ده اولور .

یاغمور کورولتیلی یاغار . خساراتی موجب اولور . فقط آز دوام ایدر . بعضاً کورولتیسز طبیعی اوله‌رق اینجه وآغیر بر حالده یاغارکه بورحمت چوق دوام ایدر . تشرین اولده واندر اوله‌رق‌ده کانون اول ابتدالرنده باشلایان قار مارت اواسطنه قدر دوام ایدر . مدت دوامی اوچ آیدر . اکثریا بش سانتیمدن اوتوز سانتیمه قدر ثخن پیدا ایدر . طقسان سانتیمتره‌یه قدر ثخن پیدا ایتدیکی کورولمش ایسه‌ده بوحال فوق‌العاده‌در .

قابلیجه، ایلیجه : میاه معدنیه

ایلغین قصبه‌سنك ایکی کیلو متره غربنده اوزری اورتولو برقاپلیجه ایله ایلغین کولنك غرب شمالیسنده ابنیه‌دن خالی اولوب اوزری بوسبوتون آچیق دیکر برمعدن صویی واردر. هر ایکیسنك ترکیباتنده چلیك، جزئی کوکورت وبرمقدار سودا واردر. صولرك درجهٔ حرارتلری ۴۲ در . بونلره فالج، نقریس وجلد خسته‌لقلرینه نافع

اولدیغی قناعتی ایله جواردن زوار وخستکان کلمکده‌در. قضاده حمام اولمدیغندن قضا اهالیسی قاپلیجه‌دن حمام صورتیله استفاده ایلمکده‌در . مع الأسف صویك ترکیبی ، هنوز تحلیل ایدلمامش اولدیغندن ، قطعی اوله‌رق معلوم دکلدر .

اورتولو قاپلیجه‌نك اساس بناسی برروایته کوره علاءالدین دیکر روایته نظراً غیاث زماننده انشا اولوندیغی سویلنمکده‌در . اوقاف نظارتی طرفندن تعمیر وتعدیل ایدلمش ایسه‌ده، بونك‌ده تأمین استراحته کافی اولمدیغی مشهوردر .

نفوس عمومی : عرق ودین اوزرینه تقسیمات عشائر، ولسان عمومی

قضانك نفوس عمومیسی ۳۳۸۷۲ اولوب بونك ۱۷٤٥۳ ی ذکور ۱۷٤۱۹ ی اناثدر . یوزده برنسبتنده ارمنی وایکی نسبتنده روم عنصری واردر .

لسان عمومی تورکجه اولوب عشائر موجود دکلدر .

طرز تلبس :

الیفی بیچیمی شالوار صالطه ، فس کیبرلر . فس اوزرینه آبانی صاریق صاوانلر دخی بولونور .

قادینلر بصمه وآلاجه‌دن بول شالوار کیه‌رك باشلرینی یوکدن معمول کنیش بر پارچه ایله اورترلر . طرز تلبسده شایان قید برشکل مخصوص یوقدر .

طرز معیشت واشتغال : [صنایع]

غایتله بسیطدر . کندی احتیاجلرینی تأمین ایده‌جك مقدارده منسوجات اعمال ایدلمکده‌در .

اخلاق ومعارف :

اهالی قرا مسافر خانه‌لر یاپه‌رق مارین وعابرینه وارباب احتیاجه معاونت ایتمکده ذوق طویارلر .

قضاده معارف اداره‌سنده اناث وذکوره مخصوص ایکی رشدیه مکتبی ایله ارغید روس دربندوچکل قریه‌لرنده‌بر ابتدائی مکتبی واردر . سائر قراده اطفالك تدریسی کوی امام‌لرینه ترك اولنمشدر . بناءً علیه معارف تشکیلاتی همان یوق کبیدر .

قضا داخلنده بری مرکزده، اون‌اوچی ملحقاتده اولمق اوزره ۱٤ مدرسه موجود

ایسه‌ده بونلرك ایکیسی قابل سکنا، دیگرلری خراب و متروکدر. اك مشهوری نفس قصبه‌ده‌کی پری حسن بك مدرسه‌سی اولوب بانیسی مجهولدر. لالا مصطفی پاشا جامعشریفی ایچنده ۵۷۰ عدد کتب مختلفهٔ دینیه‌یی حاوی بر کتبخانه موجوددر.

عنعنات:

دوکونلرده، طبانجه اتمق، مایس آیلرنده قان آلدیرمق، صتمه‌لینك دالاغنی کسمك، مقابر پنجره‌لرینه صتمه‌یی باغلامق عادتلری جاریدر.

خلقك طبابته قارشو وضعیتی: اعتقادات باطله:

بوراده دخی اعتقادات باطله‌یه انهماك چوق اولدیغی جهتله خسته‌لرینك صورت فنیه‌ده تداویسنه اهتمام ایدنلر پك آزدر. طبیبه مراجعت ایتمزدن اول اعتقاداتك ایجاب ایتدیردیکی تدابیره مراجعت ایدرلر. از جمله ایصتمه مزمنلشدیکی زمان طحال صوکدرجه بیودیکنده اوجاق تعبیر ایدیلن بر طاقم کیمسه‌لره مراجعت ایدرك طلاق کسدیررلر. فرنکی و کندی تعبیرلرنجه «قزل چیچکه» قارشی‌ده صاپارنا ایله توتسو یاپارلر. بالطبع بونلردن‌ده فائده کوره‌مینجه خسته‌لقلرینك صوك دوره‌لرنده طبیبه مراجعت ایدنلری بولنور.

نظافته رعایت: اهالینك بنیهٔ تشکیلاتی:

طهارت و نظافته اهتماملری نقصاندر. بطاقلغه جوار اولان قریه‌اهالیسی استثنا ایدیلنجه همن عمومیتله تشکیلات عظیمه‌لری کامل‌ده‌در.

مؤسسات صحیه: قضاده بر حکومت طبیبی ایله کوچك صحیه مأموری و بلدیه‌نك برده آشی مأموری واردر. بر اجزاخانه‌سی اولوب دیسپانسر و خسته‌خانه‌یوقدر. احوال حاضره طولاییسیله حالا بشیوز یتاقلی بر عسکری خسته‌خانه‌سی موجوددر.

مکاتب و مدارس: یوقاریده ذکر ایدلدیکی وجهله قضا داخلنده ۱٤ مدرسه ٦ مکتب موجوددر.

خانه - اوتل - حمام - فابریقه: اوچ بیوك خان ایله حمام منامنه قائم ایکی قاپلیجه اولوب یالکز چاووشلی کولندن تحصل ایدن اوفق دره و چایلر اوزرنده سکز اون عدد صو دکرمنی واردر.

شهر و کویلرك وضعیتی : مبانینك طرز معماریسی :
غیر منتظمدر . استاسیون جوارنده موجود برقاچ خانه استثنا ایدیله‌جك اولورسه علی‌العموم ابنیه اصول قدیم و جهله تملی طاشدن، اوزری کرپیچ واخشاب اوله‌رق انشا ایدلمش اولوب طاملری قامش وطوپراقله مستوردر .

اماکن عمومیه : شایان ذکر اماکن عمومیه همان یوق کبیدر . کرچه حکومت قوناغی بربلدیه دائره‌سی وارایسه‌ده بونلرده علی العاده برطرزده انشا ایدلمشلردر .

محله‌لرك شکلی :
عمومی وخصوصی لغملر اولمیوب خلالر چقورلر اوزرینه مؤسسدر .

قبرستانه : (موقعی وضعیت جغرافیاسی
شهرك عمومیتله آچیغنده وغیر محیطدر .

بطاقلقلر : موقعی ، وسعتی ، اسبابی، قورودلمسی حققنده مطالعات
یوقاروده‌ده ذکر ایدلدیکی ازره جاووشجی کولنك جوار ی همان تماماً بطاقلقدر . قرا داخلنده وعلی الخصوص قصبه‌ده همان هرطرفده صو بریکنتیلری موجود اولوب انلرده شهر اهالیسنه بطاقلغك تولید ایتدیکی مضراتی بلغاً مابلغ حاصل ایتمکده‌در .

ایچیلان صولر : صورت اساله واوصاف حکمیه وکیمیویه وصحیه‌سی :
شهرداخلنده باشلیجه شرب ایچون استعمال ایدیلن صو یولجق طاغلری اتکندن نبعان ایدن یولجق صوییدر . بونك مجراسی اولجه عادی کونکلردن عبارت ایکن اون‌درت سنه‌مقدم تفریش ایدیلن دوکمه بوریلرك شهره اساله‌سی تأمین ایدلمش اولدیغندن صویك صافیت طبیعیه‌سی محافظه ایدلمشدر. شهر داخلنده اوتوز عدد چشمه‌واردر . کویلرده استعمال ایدیلن صولر قویو ، منبع ، چای صولریدر .

امراض معتاده وبلدیه : موسم خسته‌لقلری
قضاده بلدی خسته‌لقلر یوقدر . قیشین ذات‌القصبات ، ذات‌الرئه وذات‌الجنب ، رومتیزما ، یازین جهاز هضمی راحتسزلقلری ایله کوز خسته‌لقلری وعلی‌الخصوص تراخوم اولدقجه کثیردر .

چیچك :

چیچك آشیسنه اهالی اولدقجه رعایت ایتمکده‌در . مع التأسف کویلرده چیچك استیلائی برشکل آلمه‌دن وقوعاتی مرکزه اخبار ایتمزلر .

فرنکی : [فحش]

قضاده فرنکی هر طرفده کوروله‌بیلمکده ایسه‌ده مستولی اولمیوب محدوددر .

ملاریا :

قضا اهالیسی عمومیتله دینه‌جك درجه‌ده مالاریادن متأثر ومضطربدرلر . چاووشچی ونانه کولی بطاقلقلرندن کلن آنوفللر بورالرده تناسل وتکثر ایتمکده‌در .

عقلی وعصبی خسته‌لقلر :

قضا داخلنده شیمدی‌یه قدر عقلی وعصبی خسته‌لقلره تصادف ایدلمامشدر .

امراض سار یه - قولرا :

حرب عمومی‌یی متعاقب لکه‌لی حما قضاده اولدقجه تخریبات اجرا ایله‌مش ایسه‌ده قضاده قولرا صالغینی ظهور ایتمه‌مشدر .

تولدات وفیات نسبتی : اطفالده وفیات

تولدات یوزده اون اولوب وفیات یوزده ۲۵ در . اطفالده وفیات ایسه یوزده قرق نسبتنده‌در . سببی چوجوق بسله‌مسنی وبویوتمسنی بیلمه‌ملرندندر .

مقابر وزیارتکاه :

قضانك احوال تاریخیه‌سی مضبوط اولمدیغی کبی قضاده آثار عتیقه دخی یوقدر . یالکز لالا مصطفی پاشا طرفندن بنا ایدلمش متین برجامع ، مدرسه واوقافدن خراب برحمام واردر . مقابر وزیارتکاه اوله‌رق‌ده قصبه‌ده شیخ بدرالدین ، شیخ وفا ، ترابی دده ، چاووش بابا ، حاجی صاتلمش ، زنجیربابا ، اسملریله التی ذات مدفون اولوب اهالینك محل مناجاتیدر . بونلرك‌ده تاریخ وفاتلری معلوم دکلدر .

سعید ایلی قضاسی

حدودی : طول و عرض درجه‌لری و مساحهٔ سطحیه‌سی .

سعید ایلی نام‌دیگر قادین خانی قضاسی ، شمالاً جیانه‌قضاسی شرقاً قوچحصار قضاسیله اقسرای لواسی،جنوباً قونیه مرکزقضاسی و ایلغین قضاسی ، غربا ایلغین و آق‌شهر قضالریله محدود اولوب شمندوفر کذرکاهنده‌در . استاسیون مرکزقضایه ایکی ساعتلك بر شوسه ایله مربوطدر .

بناءً علیه قضا حیدرپاشا استاسیوننددن اعتباراً ٦٥٧ نجی کیلو مترو اوزرنده‌در . مساحهٔ سطحیه‌سی ٢،٤٠٠ کیلومترو مربعی اولوب اوتوز درجه طول شرقی و اوتوز بش درجه عرض شمالی اوزرنده‌در . و سطح بحردن ارتفاعی ١٠٣٠ در .

قضانك قونیه استاسیوننه بعد مسافه‌سی ٩٠ کیلومترودر .

طاغلر و ارتفاعلر :

قضا واسع بر اووه منظره‌سنده اولوب یالکز جنوب و غرب جنوبیسنده ایکیوز الی اوچیوز مترو ارتفاعنده جبال موجوددر . اقسام سائره‌سی عظیم بر چول ساحه‌سندن عبارتدر .

انهار : کذرکاه طوللری، سیرنده بطاقلق اولوب اولمدیغی

نهر موجود دکلدر . دائمی اوله‌رق شمال غربیدن پیدا اولان و اون آلتی ، اون بش کیلومترو سیر ایده‌رك بالآخره بر منصب کوسترمه‌دن تحت الزمین غائب اولان ایلغین نامیله بنام کوچوك بر چای ایله ینه جنوبده یدی سکز کیلومترولك بر سیردن صوکره تحت‌الزمین غائب اولان کوزلی چایی موجوددر .

مذکور چایلرك اطرافنده محل ، محل سازلق و بطاقلق بولندیغندن بو حال جوار کویلرك هواسی اخلال و مالاریانك انتشار و توسعنه سبب اولمقده‌در .

کوللر : وسعتی موقعی،دائمی اولوب اولمدیغی بطاقلق یاپوب یاپمدیغی

قضا داخلنده کول یوق ایسه‌ده قوچحصار قضاسنك طوزلو کولی قضانك قسماً شرق حدودینی تشکیل ایتدیکندن یاوشان قریه‌سنده مملحه و آنی اداره ایده‌ن بر تشکیلات واردر .

تشکلات ژئولوژیه :

طاغلری علی العاده طاشدن و اراضیسی دخی قومسالدن عبارتدر .

معادنه :

قضـا داخلنده مکشـوف اولەرق لادیك قریەسنك قورشونلی محلەسـنده جیوه معدنی واردر .

اورمانلر :

قضانك قسم جنوبیسـنده کوچك و پك محدود اورمانلقلر وار ایسـەده ذکره شایان دکلدر .

نباتات ، زراعت :

زراعت آرپه ، بغدای ، یولاف ، چاودارە منحصردر .

حیوانات اهلیه و وحشیه :

معلوم اولان حوانات اهلیەدن ماعدا حیوانات وحشیەدن چقال، تلکی و امثالی بولنور .

تقسیمات ملکیه :

قضا تشکیلات ملکیه اعتباریله مرکز قضاسی ، این اوی ویکیجه اوبه ناحیەلری نامیله اوچه انقسام ایتمشدر . مرکز قضاسنه ١٤ محله ایله بروجه آتی قرا مربوطدر :

قوکور ویران	کویلی طولی	حاجی محملی
تحسین	قورت حسنلی	قامشلی اوز
قرەحصارلی	میدانلی	شاه ویران
اطلاندی	قرەقورت	یکیجه قیا
کیرلی قویو	مجیدیه	لادیك
کوزلی	کستل	بوصاد
عثمانجق	مهدیلی	اتحادیه
سرای اوکی	مسعودیه	قولی قیصه
کوکز	ارطغرل	عمران حمیدی
محمودیه		

این اوی ناحیەسی :

باش قویو	قرەبییق	این اوی

حلكانلی	پیكار باشی	آغابكلی
قری قشله	قره‌باغ	پیالی
چشمه‌لی‌زیر	قویولو زر	این صویی
جدكانلی		

یكیجه اوبه ناحیه‌سی :

بیوك بش قواق	كستنكل	كونوك اوشاغی
چمن	یكیجه اوبه	عمرانلی
قوشجه	جلب	اكه‌جك قندیل
كوچك بش قواق	بش قرداش	قوزانلی
بولدرق		

اقلیم ـ مواسم : درجهٔ حرارت نسیمینك وسطی، اصغری واعظمی مقدارلری :

قضا اقلیم اعتباریله منطقهٔ معتدلهٔ شمالیه‌یه منسوبدر . درت موسم حكمنی اجرا ایدر ایسه‌ده اك زیاده دوام ایدن موسم شتادن موسم صیف درت آیدن زیاده سورمز . درجهٔ حرارت اك صیجاق موسمده + ۳۰ واك صوغوق موسمده ـ ۲۵ در .

روزگارلر :

دواملی اولوب جنوب روزگارلری صیجاق وراطب شمال وشرق شمال روزگارلری صغوق ویابسدر .

یاغمورلر وارتفاعی :

یاغمور بو قضایه زیاده نزول ایتمكده‌در .

قاپلیجه وایلیجه : [میاه معدنیه]

داخل قضاده میاه معدنیه ایلیجه وقاپلیجه یوقدر .

نفوس عمومی :عرق ودین وزربنه تقسیمات، عشائر ولسان عمومی

نفوس عمومیٔ قضا ۳۵۰۰۰ راده‌سنده‌در . نفوسك بشده اوچی ترك، برچغنی كورد وباریغنی چركس ویوروك تشكیل ایدر. عشائرك موجودیتی غیر محسوسدر. لسان عمومی تورك‌جه‌در . كوردلر وچركسلر لسان ذاتیلریله‌ده تكلم ایدرلر .

طرز تلبس :

ارککلر اوزون بر پالطو واوزون شالوار، پانطولون، بللرنده شال قوشاق برمنتان وفس اوزرینه صارلمش ابانی صاریقله تلبس ایدرلر. عوام طاقمی اغبانی یرینه یمنی وشال یرینه ده عادی قوشاق قوللانیرلر . قادینلر بیوك برباش اورتوسی و کنیش آغلی شالوار کبی بصمه دن برطون قوللانیرلر .

طرز معیشت و اشتغال : [صنایع]

ارباب صنایع یوقدر . تماماً رنجبر اولدقلرندن طرز معیشتلری علی العاده در. استثناءً لادیك قریه سنده طوقونان خالی وسجاده لر ذکره شایاندر .

اخلاق و معارف :

اخلاقاً اهالی مطیع ومتوکلدر . معارف پك ابتدائی برحالده اولوب اهالینك یوزده بشی انجق اوقور یازار .

عنعنات :

اموانك آرقه لرندن بتون محله خلقی و اویلا ایله ماتم طوتارلر. موتانی بر مردیون اوزرینه کفنی ایله یاتیره رق وبرایله باغلایه رق قبره کوتورمك کبی عادتلری واردر .

خلقك طبابته قارشو وضعیتی : اعتقادات باطله

اوجاقلره اوفوروکجیلره اعتقاد پك فضله در . طبابته قارشه رغبتلری پك جزئیدر.

نظافته رعایت :

آز اولمغله برابر استحمامدن دخی مجتنبدرلر .

اهالینك بنیه جه تشکلاتی:

مالاریا منطقه لری خارج اولمق اعتباریله اهالی عمومیتله کور بوزدر .

مؤسسات صحیه :

حالاً قضاده دوقتور، خسته خانه ، اجزاخانه، دیسپانسر موجود دکلدر. مع مافیه معاشی موازنۀ عمومیه دن مخصص بردوقتور وبرکوچك صحیه مأموری بولنمسی تشکیلات صحیه مقتضاسیدر .

مكتب ومدارس :

مكاتب هر قراده بر ر محلی مکتب ابتدائی ایله مرکزده رسمی اوله‌رق بر ذکور بر اناث ابتدائی مکتبی و برمدرسه موجوددر . قرامکاتبی، ائمه عهده‌لرینه مودوع اولدیغندن استفاده مفقوددر .

خانه ، اوتل، حمام، فابریقه :

مرکز قضاده اوتل اولمیوب ایکی خان وناتمام بر حمام موجوددر. قوزانلی قریه‌سنده موتورله متحرك بردقیق فابریقه‌سی وبرقاچ دکرمن موجوددر .

شهر وکویلرك وضعیتی : مبانیلك طرز معماریسی واماکن عمومیه

علی العموم مبانی اوستی طوپراقله مستور، دیوارلری عادی کرپچدن واوطه‌لرك زمینی‌ده طوپراق کلبه‌لردن عبارتدر. کویلر قضا مرکزندن بالطبع دهاخراب وحال ابتدائیده‌درلر. اولر علی العموم برر قاتلیدر .

خلالرك شکلی :

خلالر بلا استثنا مجراسز چوقورلر اوزرینه قورولمشدر .

قصبنامه : [موقعی وضعیت جغرافیاسی]

قراده قریه‌یه اون دقیقه مسافه‌ده ایسه‌ده مرکز قضاده بری غربنده بری شرقنده دیکری مرکزده اولمق اوزره اوچ محله‌ده اولدیغی واسمجه الووب دیوارله تحدید ایدلمه‌مشدر.

بطاقلقلر : وسعتی ، موقعی قورا، اسباب، قورودلمسی حقنده مطالعات

بطاقلقلرك اك بیوکی قضانك یکیجه اوبه قریه‌سنده ایکی بیك مترو مربعی وسعتنده دیکرلری ییاغمورلرك بریکنتیسی ایله اقان کوچك دره‌لرك مجرا بوله‌میه‌رق تراکم ایتدیکی محللردن عبارتدر . بطاقلق اولان ناحیه وقرا :

این أوی ، این صوبی آره‌سی ، حلکانلی ، اطلاندی ، قولی قیصه ، کوزلی‌ده دائمی بطاقلقلر تشکل ایتمشدر .

ایچیلاجق صولر : صورت اساله اوصاف حکمیهٔ کیمیویه وصحیه‌سی :

قضاوقرا اسکانی منبع وقویو صوبی ایچرلر صویك اساله‌سنی عموميتله عادی مجرالر تأمين ايدر.

مرکز قضایه آلتی ساعت مسافه‌دن کلن وقضا اهالیسنك احتیاجنی تأمین ایدن صویك یوزه‌تره‌لك مسافه‌سنه کونك تفریش ایدلمشدر. دمیر بورو هیچ یوقدر. ایچیلان صولر عمومیتله کلیسلیدر.

امراض معتاده وبلدیه: موسم خسته‌لقلری

موسم صیفده مالاریانك هرشکلی وموسم شتاده جهاز تنفسی خسته‌لقلری حکمراندر. حلب چیبانته شبیه بر یاره‌نك بعضاً مشاهده ایدلدیکی وبونك اون بش سنه‌دنبری قضاده کورولدیکی سویله‌نیلمکده ایسه‌ده، مع الأسف چیبان حقنده تدقیقات فنیه‌یه مستند برمعلومات اخذ ایتمك قابل اوله‌مامشدر.

چیچك، دیفتری، مالاریا:

اشبو امراضدن چیچك ودفتری پك نادردر. صتمه مناطقی یکیجه‌اوبه ناحیه‌سی ایله قسماً ابن اوی ناحیه‌سی وکوزلی وزنکی وعمران حمیدی، اطلاتدی وخلکانلی قریه‌لریدر.

فرنکی: فحش:

قضاده فحش اندردر. فرنکی دخی قضای سائره‌یه نسبتله یوق منزله‌سنده‌در.

امراض ساریه - قولرا:

قولرا وتیفو کبی امراض ساریه‌نك عادی مجرادن عبارت صویوللرندن ولغملرك اولماسی طولاییسیله غیر فنی وصحی چقورلر واسطه‌سیله سرایت ایتمسی ممکندر. شمدی‌یه قدر قضاده بر مرض ساری صالغینی ظهور ایتمه‌مشدر.

تولدات ووفیات نسبتی: [اطفالده وفیات]

تولدات وفیات نسبتی حقیقی اوله‌رق تعیین همان محال کبیدر. تشکیلاتك ابتدائی بولنمسی، اهالینك جهالتی حقیقی اخبار اتده بولنمازلرینه مانع اولییور. مع‌مافیه اون وفیاته قارشی اون اوچ اون بش تولدات اولدیغی وبونك‌ده بش التی‌سنه اولنه راجع بولندیغی وبش التی سنه‌دنبرو احوال حربیه طولاییسیله وفیاتك تولداته غلبه ایتدیکی محسوسدر. مناطق مرزغیه‌ده اطفالده فیسات ودها فضله اولیور. اهالینك کنین ایله صتمه‌یه

قارشو مجادله ایتمکی بیلمدکلری ومادی ومعنوی معاونته عدم مظهریتی وتغدیٔ اطفاله بیگانه بولنملری اطفالده‌کی وفیاتی یوزده قرق نسبته ارتقا ایتدیرمشدر .

قضا بللی باشلی بر وقعه‌نك جولانکاهی اولمدیغندن تاریخی غیر مضبوط اولدیغی کبی آثار عتیقه وابدات جسیمه‌یه دخی مالك دکلدر .

یالکز قضایه تابع [ارطغرل - چوروکصو] قریه‌سنك التی مغاره اولدیغی ومغاره‌ده بر قویونك موجودیتی وقریه‌ده بعضاً بیزانس زمانته عائد آلتون مسکوکاته تصادف ایدلمکده بولندیغی روایت اولنمقده‌در . قریهٔ مذکوره‌نك اوته‌سنده بریسنده اوزرلری یازیلی مربع ومستطیل شکلده طاشلر بولنمقده‌دی .

قره‌مان قضاسی

حدودی : طول وعرض درجه‌لری ومساحهٔ سطحیه‌سی

شمالاً سلطانیه وقونیه مرکز قضاسی، غرباً بوزقیر قضاسی ایله تکه‌لو اسی، جنوباً موط وارمناك قضاسی، شرقاً موط وارکلی قضالریله محدود اولان قره‌مان قضاسنك مقر اداره‌سی بولنان قره‌مان قصبه‌سی شرق جنوبیدن غرب شمالی‌یه متوجه اولمق اوزره جزئی میللی براووه اوزرنده واوچ طرفی جبال ایله محاط وشمال شرقی جهتنده موغله نام بطاقلق ایله محدوددر .

قضا ۳۷ عرض درجه‌سنده واناطولی - بغداد شمندوفر خطنك کذرکاهنده وحیدر پاشا استاسیونندن اعتباراً ۸٤۹ نجی وقونیه‌دن اعتباراً ۱۰۲ نجی کیلومترو مسافه‌ده اولوب طروس سلسلهٔ جبالنك الك شمالی اتکلری آلتنده وآق کوله‌دو کیلن « کوك صو » مجراسی قربنده واقعدر . مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٥۰۰ کیلو مترو مربعی اولوب سطح بحردن ارتفاعی ۱۰۲٤ متروددر . قره‌مان پك اسکی بر قصبه اولوب اسم قدیمی « لارنده » در .

طاغلر وارتفاعلر : قضانك شمالنده ومرکز قضایه درت ساعت مسافه‌ده قره‌طاغ جنوبنده ارضرومدن بدأ ایله اناطولی‌یی قسماً احاطه ایدن طروس وآنی طروس سلسله‌سی شعباتندن اولان « بلغار » ، « کیك » صومانی طاغلری غربنده قصبه وآق بابا سلسله‌لری موجوددر .

قضانك شرق جهتى ۷-۸ ساعت امتدادنده جزئى عارضه‌لى اووادر . قضانك غربنده بولنان خادم ، دالا طاغ ناحیه‌لرینك اراضیسی غایت طاغلق وطاشلق اولوب طوروس طاغلرینك برشعبه‌سی نواحی مذكوره‌یی قسماً احاطه ایتمشدر . سالف الذكر آنتی طوروس سلسله‌سی شعباتنك قضا داخلنده‌كی‌اك یوكسك زروه‌سی ۲۵۰۰-۳۰۰۰ مترو ارتفاعى حائز اولدیغی كبی قره‌طاغ دخی ۲۰۰۰ متروبه قدر قدر مرتفع تپه‌لره مالكدر .

انهار : كذركاه،طوللری، سیرنده بطاقلق اولوب اولمدیغی

قضا داخلنده خادم وآلاطاغ آراضیسندن كچن كول صو نامنده اولدقجه بیوك بر نهر موجود اولوب نهر مذكور خادم ناحیه‌سنك الاجه‌قریه‌سی جوارندن نبعان ایده‌رك سلفكه سنجاغی داخلنده بحر سفیده منصب اولور . بونلرك كچدیكی محللر اراضیسی اكثریتله طاغلق وطاشلق اولدیغندن سیرنده پك جزئی اراضی‌یی اسقا ایدر . بوندن بشقه مركز قضایه بش ساعت مسافه‌ده (كووه‌ت) (طغا) قریه‌لرندن منبعی اولان فاندون چایی ایله‌اركلینك دیوله ناحیه‌سندن منبعی الهرق قیا كولنی تشكیل ایدن «سله‌رك» ایرماغی نامنده كذا كوچوك برصو واردر .

كوللر : وسعتی ، موقعی ، دائمی ویا موقت اولدقلری ، باتاقلق یاپوب یاپمدیغی

قصبه‌یه بربچق ساعت مسافه‌ده وقصبه‌نك شمال شرقیسنده ۱۲۰۰ دونم جسامتنده «چاووش» ودرت ساعت مسافه‌ده ۱۵۰۰ دونم وسعتنده «قیا» نامنده ایكی كول موجوددر . بوكوللرك صولری موسم صیفده قسماً وبعضاً كاملاً تبخر ایلیه‌رك قورودیغی كورولمشدر . بوایكی كولك محیط وجوارنده بطاقلقلر حصوله كلمكده وبوسببله قضا اهالیسی حمیات مرزغیه‌دن متأثر اولمقده‌درلر . اشبو كوللر جوارنده یبانی اوردك صید ایدرلر . سیر سفائنه الویریشلی دكلدر .

معادن، مملحه :

آلاطاغ ناحیه‌سی داخلنده سیملی قورشون وطاش كمورى معدنلری واردر. جلیلر قریه‌سی جوارنده بولنان بوسیملی قورشون معدنی اقدمجه بر مدت ایشلتدیرلمش ایسه‌ده مؤخراً وسائطك فقدانی ومعدنك مركز قضایه ۱۴ ساعت مسافه‌ده بولنمسی جهتله ترك ایدلمشدر . مملحه یوقدر .

اورمانلر :

قره‌مان قضاسی داخلنده اون یدیسی الاطاغ ناحیه‌سنده واونی مرکز قضا ملحقاتنده واون بشی ده ملحقاتنده اولمق اوزره قرق ایکی اورمان موجوددر .

مختلف اولمق اوزره اشجارك نوعی : چام ، میشه ، آردیچ ، کوکنار ، یبانی زیتون الما ، ارمود ، کراز اغاچلریدر . اورمانلردن قطع ایدیلن اغاچلردن کراسته اعمال اولنه‌رق قونیه وکوك صو طریقیله سلفکه‌یه اخراجات واقع اولمقده‌در . اورمانلردن صوماق محصولاتی آلنه‌رق تجارته سوق اولنور .

نباتات وزراعت :

قضاده زرع اولنان باشلیجه حبوبات بغدای ، ارپه وچاوداردر . بوندن بشقه مصر ، مرجمك ، نخود ، فصولیه‌ده زرع اولنور . افیون ، توتون ، پتاتس ، سیسام ، پاموق کبی نباتات زرعیه وزیتیه زرع ایدلمکده‌در .

قضا داخلنده اشجار مثمره‌دن جویز ، بادم ، الما ، ارمود وقایصی ، اریك ، نار آغاجلری موجوددر . داخل قضاده خدائی نابت اوله‌رقده پاپاتیه ، هندبا ، ابه‌کومه‌جی یونجه ، سحلب ، که‌کیك ، قوزی قولاغی ، سمیز اوتی ، آریق اوتی ، اخلاط اخلامور ، یبانی کل ، کچی بوینوزی ، چیدم ، قراموق ، اکرلتی اوتی ، اوزرلك اوتی ، الیبچ ، ساز قامشی ، کوك بویا ، ایکده مثللو اشجار ونباتات نشو ونما بولمقده‌در .

قضا داخلنده ۳۰,۰۰۰ دونم باغ موجوددر . بونلردن بر میلیون قیة اوزوم حاصل اولمقده‌در .

حیوانیه اهلیه ووحشیه :

قضا داخلنده : بارکیر ، اینك ، اوکوز ، مانده ، مرکب ، قویون ، کچی ، هندی ، قاز ، اوردك ، طاووق کبی اهلیه وحیوانات وحشیه اوله‌رقده طاغلرده قورد ، یبانی قویون ، آیی ، طوموز ، تاکی ، طاوشان ، صانصار ، قوندوز ، ترلا فاره‌سی ، یبان کچیسی ، کیك ، چقال ، پورصوق ، کیرپی وطوردن قارتال ، آتمجه ، قره‌قوش ، قارغه ، اوویك ، صاقصغان ، کوکرجین ، هدهد ، بلبل ، ککلك ، یبانی اوردك ، سرچه ، طوی ، یبانی قاز .

قره‌جه طاغ ناحیه‌سی مضافاتندن قزلجه قریه‌سی جوارنده « صلوات » طاغنده پك چوق كیك بولندیغی كبی « قلملی كیرپی » دخی موجوددر . بو حیوانك دریسی اوزرنده ٤٠ ـ ٥٠ سانتیم اوزونلغنده ثابت ، كوزل ومصنع قلم صاپی شكلنده اوجلری سیوری قاملری واردر . حیوان دائما كیجه كزر . شاید كوندوزین انسانه تصادف ایدرسه سرعت ایله خنجر كبی قاملری انسانك یوزینه یكدیكرینی متعاقب نیرلاتیر . وصاپلاركه حقیقةً پك بوڭردر .

تقسیمات ملكیه :

قره‌مان مركز قضاسیله خادم ، آلاداغ ، ابراله ، افغان ناحیه‌لری اولمق اوزره بشه منقسمدر :

مركز قضایه مربوط قرا :

حاجی سلیمان	قیلبصان	امینلر
مانداسون	صفیرجی	شیخی
زعقدباد	قرال غازی	مجیدیه
مزچیك	داوودا	كوزتپه
مسعودیه	حمیدیه	داوغاندوس
ماجده	ایلبصره	قصبه
كوندره	برهان	فیده‌دیج
مورچالی	بویالی	سید حسن
طاوشانلی	قوزلی بوجاق	بالامه
كوكجه	لاله	زنكین
كوكس	قاندون	

خادم ناحیه‌سی :

قالین آغیل	آشاغی خادم	آشاغی مرتك
یوقاری مرتك	صهرنج	اودونجی
الاطه	چتمی	بولای
آفشار	بیوك ایلیجه پیكاری	كوچك ایلیجه پیكاری
ستراق	پرلوغره	قونقول

آلاطاغ ناحیه‌سی :

هابلار	كونی	آشاغی أشینلر

یوقاری اشینلر	یاغجی	غازیلر
ییلماز	چقاللر	بادملی [*]
دولکرلر	کوکور	امورلر
آغاجی	کوینك قشله	آشاغی قزلجه
یوقاری قزلجه	چونه	بابر
آقچه آلان	صلاح الدین	غلبند
آطه	چامور	بوستان اوزی
قوریجه یل	یوقاری آقین	آشاغی آقین
کاخته	قزیل آلان	کیلله

ابراه ناحیه‌سی :

معدن شهر	دینك	عثمانیه
بکدیلی	عشیران	آقچه‌شهر
سدیر اوبه	آغین	قزللر
اوچ باش	صاری قایا	آغین
طفال	کودسته	

افغانه ناحیه‌سی :

قزل قیو	آق دیکن	زوسته
پوصاد	قزل یاته	ماصداد
مانیان	باش قشله	یورغداق
پیکار باشی	ییلان کومو	طفال
چناق	چقور باغ	کوجه
اوز دمیر	کمران	

اقلیم – موسم :

درجهٔ حرارت نسیمینك وسطی : [اصغری اعظمی مقدارلری]

قضانك اقلیمی معتدل اولمقله برابر متحولدر . ایلك بهارده وسطی درجهٔ حرارت ۱۰–۱۲ وموسم صیفده ۲۰–۲۵ ، موسم خریفده ۱۵–۲۰ ، موسم شتاده ۵–۱۰ در. حد اعظمیٔ حرارت الك زیاده تموز و آغستوس آیلرنده اولوب کولکه‌ده زائد ۳۵ کونشده زائد ۴۲ درجه، موسم شتاده کانون ثانی وشباط آیلرنده اعظمی

[*] ناحیه مرکزیدر .

درجهٔ حرارت ۲۸ - ۳۰ درجه‌لره قدر تنزل ایتمکده اولدیغی کوریلوب هر ایکی موسم آراسنده بویوك بر تفاوت بولونمقده‌در .

روزکارلر :

قصبه داخلنده اك زیاده وزان ایدن جنوب وغرب جنوبی روز کارلری اولوب مضردر . علی الخصوص موسم صیفده دائما اطرادسز بر صورتده وزان ایتمکده وحاصل ایتدیکی غبارات مخرشه حسبیله امراض عینیه کثرت وسهولتله حصوله کلمکده‌در . نافع اولان شمال روز کاری نادراً وزان اولور .

درجهٔ یبوست ورطوبت :

قرمان قصبه‌سنك جبال ایله محاط اولیشی شهری جیادت هوائیه‌دن محروم براقدیغی کبی هواسی‌ده جزئی رطبدر .

یاغمورلر وارتفاعی :

برسنه ظرفنده یاغان یاغمورلرك مقدار وسطیسی عندالتخمین سکسان سانتیمترو مکعبی یعنی تعبیر محلی ایله ایکی بچق صیاناق‌در . اك زیاده ایلك وصوك بهار مواسمنده مبذول دینه‌میه‌جك درجه‌ده یاغوب طوپراغه درجه نفوذلری بربچق ایکی صیانلقدر . یاز کونلری پك اندر اوله‌رق یاغمور یاغمقده‌در . قضانك جهت جنوبیه وشمالیه‌سنده واقع الاطاغ وقره‌طاغ حوالیسنه زیاده یاغار .

کانون اول ابتداسندن اعتباراً یاغمغه باشلایان قار ، مارتك اون بشنه ویا نهایتنه قدر علی الاکثر دوام ایدر . وطوپراقده ۲۵-۳۰ سانتیمترو ثخن پیدا ایلر .

قاپلیجه وایلیجه‌لر : [میاه معدنیه]

قرمان قضاسی داخلنده ایلیجه وقاپلیجه ومیاه معدنیهٔ سائره موجود اولمیوب یالکز اوصاف صحیه وشربیه‌یی حائز وقضایه اوچ ساعت مسافه‌ده ژنکین و طقال قریه‌لرنده منبع صویی موجود ایسه‌ده‌منبعك بر آز ایلروسنده املاح کلسیه‌یی حاوی دیکر برچای بوصویه قاریشدیغندن خاصهٔ شربیه‌سنی تغییر ایتمکده‌در .

نفوس عمومی [عرق ودین اوزرینه تقسیماتی]

قره‌مانك نفوس عمومیسی ٦٠٨١٥ در .

عشائر ولسان عمومی

قضاده تام معناسیله عشائر یوقدر. قضایه اوتوز بش سنه اول قافقاسیادن ایکیوز خانه قدر چرکس مهاجرلری کله‌رك ایکی قریه تشکیلی صورتیله یرلشمشلردر. بونلردن بشقه قضاده روم ایلی وبلغارستاندن هجرت ایدن بوشناق، تاتار ، پوماق مهاجرلری واردر. لسان عمومی تماماً تورکجه‌در . طبیعی هرملت کندی لسانی دخی استعمال ایدر.

طرز تلبس :

قصه‌لری اوزرینه آغابانی ویاخود بر صاروب آرقه‌لرینه‌منتان اوزرینه‌پالطو وجاکت کیرلر. برقسمیده « صالتا » تعبیر ایدیلان برنوع یلك اوچقورلی سیاه‌چوخه‌دن یاخود رنكلی برقاشدن‌معمول شالوار ایاقلرینه‌ده‌چوراب، مست وقوندیره‌کیمکده ایسه‌لرده بوطرز تلبس چفتجی و اصناف قسملرنده براز تخالف ایدر . وموسمه کوره‌ده تبدل ایلر . موسم صیفده قیصه و اوج اتکلی انتاری آت‌لرفده بیاض بردون اوزرینه « صالتا » تعبیر اولنان برنوع یلك اکسا ایدر .

قادینلر : آیاقلرنده شالوار، اوستلرنده بیاض رنكده بیوکجه یان اورتوسی اورترلر. فقط کوندن کونه بوطرز تلبس طرز جدیده تحول ایتمکده و چارشاف و انتاری‌یه میل آرتمقده‌در .

طرز معیشت و اشتغال : [صنایع]

قضا داخلده ذکره شایان صنایع یوقدر . یالکز عادی دستکاهلرده خالی کلیم، سجاده اعمال‌ایدن قریه‌لر موجوددر . باشلیجه‌معیشتلری باغجیلق و آرپجیلقدر. کویلرده کندی احتیاجلرینی تأمین ایده‌جك‌قدر قیلدن برطاقم کلیملرله یوکدن قباجه برنوع کبه اعمال ایتمك صورتیله ادارهٔ تعیش ایده‌رلر . عمومیت اعتباریله سکنهٔ قضانك مدار معیشتلری زراعت و درجهٔ ثانیه‌ده قویون و بو مثللو حیوانات اهلیه محصولاتی‌در .

اخلاق ـ معارف :

معارف اموری وسط درجه‌ده‌در . قصبه‌ده بر ذکور ، بر اناث ابتدائی مکتبی واردر. بوسنه یکیدن سکز کویده مکتب آچلمقله کوی مکتبلرینک موجودی اون طقوزه بالغ اولمشدر .

عنعنات :

قضاده عمومیت اعتباریله دکل ایسه‌ده دوکونلرده طبانجه أتمق، قزالدیرمق مثللو عادات موجوددر. مذکور عنعنه کویلرده دها زیاده جاریدر. اهالینک کئول استعمالنه و فحشیاته انهماکلری زیاده‌در .

خلقک طبابته قارشو وضعیتی : [اعتقادات باطله]

طبابته قارشو امنیت و اعتمادلری آزدر . اوجاغه کیتمک ، توآسویه یاتمق ، بالخاصه فرنکی‌یه قارشو « صپارنه » صویی ایچمک کبی برطاقم اعتقادات باطله‌نک زبونیدرلر .

نظافته رعایت :

طهارت ونظافته بالخاصه کویلرده اصلا رعایت ایدلمدیکندن احوال صحیه‌لری اکثریتله مختلدر .

اهالینک بنیه تشکلاتی :

قضا اهالیسی قواعد حفظ الصحه‌یه مخالف برطاقم اعتیادات و اعتقادات باطله‌یه انهماکلرندن طولایی تشکلات بدنیه ، عضویه‌لری مکمل دکلدر . نقصان تغذی ، تربیهٔ اطفاله عدم وقوف ، وقتسز تأهل ، فحشیاته میل امراض زهرویه وزهرویه ایله معلولیتلرینی موجب اولمشدر. علی الخصوص مرکز قضا ایله اووه‌ده کائن قرا اکثریتله مرزغی اولمغله سکنه‌نک قسم مهمی صتمه‌لیدر .

مؤسسات صحیه : [خسته‌خانه اجزاخانه دیسپانسرلر]

مرکز قضاده خسته‌خانه ودیسپانسر اولمیوب استقامت نامیله براجزاخانه موجوددر. قضا حکومت طبیبندن بشقه بلدیه طبیبی ، صحیه وآشی مأموریله قابله واردر .

مکتب و مدارس :

بوسنه کشاد ایدیلان سکز مکتب‌ده داخل اولدیغی حالده مع ملحقات قرمانده اون‌طقوز مکتب ایله بش خادمه بشی ملحقات سائره‌ده و اون‌طقوزی‌ده مرکزده اولمق اوزره جماً یکرمی طقوز مدرسه موجود ایسه‌ده، مدرسه‌لرك قسم اعظمی معطل و مسدوددر .

خانه ، اوتل ، حماملر ، فابریقه

یدی خان بر اوتل ، درت حمام ایله آغا دکرمنی نامیله اوقافه عائد بر دقیق فابریقه‌سی واردر .

مبانینك طرز معماریسی : شهر و کویلرك وضعیتی

مرکز قضا و جوارنده‌کی اووا کویلرنده بولنان سکنه‌نك کافه‌سی دوز ومنحط اراضی اوزرنده ایسه‌ده قضانك طاغاق و طاشلق اولان اقسامنده‌کی کویلرك مسکنلری قسماً طاغ اتکلرنده قسماً دره کنارلرنده و نادراً‌ده طاغلرك ذروه‌لرینه یقین صرتلرده بولنمقده‌در .

خانه‌لرك طرز انشاسی و اصول معماریسی همان عین طرزده وغیرمنتظم بر حالده‌در . کرك مرکز قصبه و کرك قرا خانه‌لرینك اکثریسی کرپیچله و پك جزئیسی طاشله انشا ایدلمش اولوب طاملری حصر و قامشله ستر اولنه‌رق طوپراق ایله قپادلمشدر . خانه‌لرك طبان دوشمه‌لری قسماً طوپراق وقسماً تخته اولوب بوله‌لری چامدن عبارتدر . کره‌میتلی مبانی نادراتدندر .

اماکن عمومیه :

قضا و ملحقاتده ۹۰ جامع ۱۶۹ مسجدله ۵ درکاه، بر ارمنی دیکری رومله عائد اولمق اوزره ایکی کلیسا موجود اولوب مبانیٔ رسمیه‌دن دائرهٔ حکومت ، بلدیه، دپوی و برده پوسته و تلغرافخانه واردر .

طاغلرك شکلی : مجاری وارمیدر . چوقورمیدر، چقورلرك شکل تخلیه‌سی

قرهمان قضاسی داخلنده هیچ بر لغم یوقدر . قصبه ابده تخانه‌لرینك اکثری

(دودن) تعبیر ایدیلان چقورلر اوزرینه بنا اولنمشدر . بو «دودن» لر قصبه‌نك مواقع مختلفه‌سنده موجود اولوب بنیه وطبیعت اقتضاسی قابلیت نفوذیه و ارتشاحیه‌سی زیاده ویکدیکریله اشتراکی بولنان دیرین چقورلردن عبارتدر . بونلر مرکز قصبه‌ده لغم وظیفه‌سنی ایفا ایتمکده‌در .

قرانك بعضیلرینده ابدستخانه بیله بولنمیوب راست کلدکاری محله ویرقسم قرا خانی‌ده سطحی چوقورلردن عبارت بولنان ابدستخانه‌لره دفع حاجت ایتمکده‌درلر . چقورلر طولونجه مواد غائطه‌یی قوروته‌رق باغچه‌لره‌وتارلالره طاشیرلر . وبوصورتله چقورلری تخلیه ایدرلر .

قبرستانلر : موقعی ووضعیت جغرافیاسی

کرك مرکز قصبه‌ده وکرك جوارنده اسکیدن قالمه مزارلقلر مستثنا اولمق شرطیله باشلیجه قصبه‌نك جهت شرقیسنده اون دقیقه مسافه‌ده (شام قاپو) (قیزلر تربه‌سی) وجنوب شرقیسنده (تکیه) مزارلغی وقصبه داخلنده دخی « حصار » مزارلغی نامیله موسوم قبرستان واردر . حال حاضرده قصبه داخلنده دفن اموات منع ایدلمش اولدیغندن موتاك زیاده «شام قپو» مزارلغنه دفن ایدلمکده‌در .

بطاقلقلر : وسعتی موقعی اسبابی قوردولمسی حقنده مطالعات

مرکز قضانك شمال شرقی جهتنده ومرکزه ایکی ساعت مسافه‌ده تخمیناً اوتوز دونم وسعتنده « صوغله » بطاقلغی شایان تذکاردر . یاز موسمنده صتمه خسته‌لغنك مستولی برحال کسب ایتمسنه باشلیجه سبب بو بطاقلقدر . اقدمجه بتاقلغك تدبیسی امتیازی برآونیم شرکتنه احاله ایدیله‌رك استکشاف وقروکیلری تنظیم ایدلدیکی مرویدر .

ایچیلاجه صولری : صورت اساله اوصاف حکمیه کیمیویه وصحیه‌سی

قصبه داخلنده متعدد صهرنج، قویو وچشمه صولری موجوداولوب بونلردن چشمه صولری مرکز قضایه اوچ ساعت مسافه‌ده زنکین وطغال قریه‌لرندن اوصاف صحیه وشربیه‌یی حائز اوله‌رق جریان ایتمکده ایسه‌ده منبعنك براز ایلروسنده املاح کلسیه‌یی حاوی دیکر برچایك انضمامی خاصه شربیه‌سنی تغییر ایلدیکی کبی بعض قریه‌لردن اوزری آچیق اوله‌رق کچمه‌سی صویك مواد عضویه ایله افسادینی موجب اولمقده‌در قویوصولری

ایسه قویولرك « دودن » تعبیر ایدیلن رقابلیت ارتشاحیه‌لری زیاده اولان مواد غائطه چقورلری جوارنده بولنمسنه و اساساً ترکیبنده املاح کلسیه بولندیغنه بناءً شربه صالح دکلدرلر. تفصیلات مسروده‌یه نظراً قرمان قصبه‌سنده مع الاسف شربه‌صالح صو یوقدر.

قراده قویولر علی الاکثر استوانی الشکل اولوب صو قوغا ایله چیقاریلور. صوبی طولومبه ودولابله چیقان قویولر اندردر. برقسم اووه کویلرنده قویولر غایت درین اولدیغندن سکنه‌ئ قرا صولرینی بعضاً یدی سکز کیشینك یاردمی و بعضاً ده مرکبله معین بر نقطه‌یه قدر خلاطلرله چکلمك صورتیله تدارك ایدرلر.

امراض معتاده وبائیه : [موسم خسته‌لقلری]

مرکز قضانك اوچ طرفی جبال ایله محاط اولمسندن، لغملر ایله مزارلقلرك شرائط صحیه‌یی حائز بولنمامسندن صوغله بطاقلقلرك قربیتندن وایچیلن صویك خواص شربیه نقصانیتندن ناشی قصبه ایله جوار قریه‌لرده مالاریا، ورم، حمای تیفوئیدی، التهاب امعا ودیزانته‌ری، التهاب طبقهٔ منضمهٔ عین کبی خسته‌لقلر بلدی حالنی اخذ ایله‌مشدر.

عقلی وعصبی خسته‌لقلر :

برایکی (أبله) و (صرعه) لیدن بشقه عقلی وعصبی خسته‌لقلر یوقدر.

امراض ساریه - وقولرا !

قولرا استیلاسنه دائر برقیده تصادف اولنمامشدر.

تولدات وفیات نسبتی : اطفالده وفیات

صوك سنه‌لرده وفیات تولداته نسبةً فضله‌در. اطفالده وفیات ولایتك هر یرنده اولدیغی کبی بوراده دخی یوزده قرقدن فضله‌در.

معلومات تاریخیه : کتبخانه ومؤسسلری

قضا داخلنده بری نفس قصبه‌ده دیکری خادمده اولمق اوزره ایکی کتبخانه واردر. نفس قصبه‌ده بولنان کتبخانه ۱۱۸۶ تاریخنده وعلی السمرقندی طرفندن بنا وبالآخره اصحاب حسناتدن زین العابدین اغا طرفندن احیا ایدلمش اولان (زین العابدین)

کتبخانه‌سیدر . ترکجه ۱٤ عربجه ۲٤۹ ، فارسی یکرمی ، که جمعاً ۲۸۳ کتب متنوعه‌یی حاویدر .

خادمده بولنان کتبخانه دخی خواجکان دیو ان همایوندن عثمان شهری افندی طرفندن بنا ایدلمشدر . ترکجه اللی ایکی ، عربجه ۷۵۹ فارسی اون که جمعاً ۸۲۱ عدد کتب متنوعه‌یی جامعدر .

کوپرولر : قره‌مان ایله ایلغین قریه‌سی اراسنده‌کی یول اوزرنده سیاه طاشدن انشا ایدلمش قره کوپری نامیله ایکی کوز متین ورصین بر کوپرو واردرکه ۱۱۰۰ تاریخنده یاپلمشدر . بر ده قره‌مانك الاطاغ ناحیه‌سی بولنده‌کی « کوك صو » اوزرنده « بچاقجی » کوپریسی دیمکله عریف بیوك و کوچك التی کوزلی جسیم وعتیق کوپری واردرکه بانیسی قره‌مان اوغلیدر .

ینه مذکور کوکصو اوزرنده « صلواقه » کوپریسی واردرکه بریسی بیوك ایکیسی اوفاق اولمق اوزره اوچ کوزی شاملدر .

ینه مذکور الاطاغ ناحیه‌سنده بدایع خلقتدن معدود برکوپری واردر . بین الناس اشبو خارقه‌نك اسمنه « یر کوپری » تسمیه اولنمش ایسه‌ده بو عادتا بدایع خلقتدن ودنیاده بلکه مثلنه اندر تصادف اولنور بر تو لدن عبارتدر بو کوپرینك شایان تعجب جهتی هم التندن دهشتلی بر نهرك جریان ایتمسی و هم ده اوستندن غایت جسیم « قره صو » تعبیر اولنان بر صویك مرور ایتمسیدر .

قره‌مان جوارنده‌کی کارکیر دلی چای کوپریسی قره‌مان چایی اوزرنده کارکیر طاش کوپری ، کویاجی کوپریسی ، اکلسیون کوپریسی ، قزاله کوپریسی چوخه اوغلی کوپریسیدر . قزلار کوپریسی ، ایرالانك نالومه کوپریسی ، اوق کوپری طول جوارنده - طربالك کوپریسی - سدیر اوبه یولی اوزرنده کتابجی کوپریسی وصوغله جوارنده « اورونجك - قیزیق » کوپریسی که جمعاً داخل قضاده ۱٦ کارکیر مهم کوپری واردر . بونلردن ماعدا اوفق تفك تخته اوله‌رق پك چوق محللرده کوپریلر وار ایسه‌ده شایان تذکار دکلدر .

ادبا ومشاهیر :

داخل قضاده فقها علمادن و مفسریندن شیخ علی السمرقندی و ابوسعید محمد الخادمی وملا فناری وجمال الدین اقسرایی وعلاء الدین رومی کبی مشاهیر وذوات عالیه نشر علوم ایتمشلردر . مشارالیهمدن ابوسعید محمد الخادمی بخاری الاصل اولان پدرلری اکابر علمادن «فخرالروم» شهرتیله نام آلان حاجی مصطفی افندینك اختیار هجرت بیوردقلری خادمده ۱۱۰۳ سنه سنده تولد ایتمش و مقدمات علومی پدرلرندن بعدالتعلیم والد اکرمیلرینك تشویقیله برای اکمال تحصیل استانبوله کیده‌رك اوعصرك بنام علما و فضلاسندن قازابادی احمد افندینك درسنه مداومتله پارلاق برصورتده اجازت المش و مسقط رأسی اولان خادمه عودتله تدریسات وتألیفات ابتدار ایتمشدر . آفاقه انتشار ایدن فضلی حسبیله وقوعبولان دعوت پادشاهی اوزرینه ایکنجی دفعه اوله‌رق دیار شوکت قراره کیدوب علمای زمان ایله برابر بالذاته حضرت پادشاهاده حاضر اولدقلری حالده ایا صوفیه جامع شریفنده فاتحهٔ شریف تفسیری تقریر ایلیه‌رك عمومك تقدیرینی جلب ایتمش وتلطیفات حضرت پادشاهی یه مظهر اوله‌رق مطیباً ومعززاً مملکتنه اعاده و اعزام اولونمشدر . ۱۱۷۶ تاریخنده ارتحال دارالبقا ایله‌مکله خادمده واقع مدفن مخصوصلرینه دفن اولنمشلردر .

مشارالیهك خادمده‌کی کتبخانه‌سنده ۳۶ عدد آثار ومؤلفات فاضلانه‌لری ده موجود ومحفوظدر .

قره‌مانه حکومتی :

روم سلجوقیلرینك انقراضنده بودولتك انقاضی اوزرنده تشکل ایدن دول صغیره‌نك آل عثماندن صوکره الك بویوك وقوتلیسی اولوب دولت سلجوقیه‌نك مرکزی اولان قونیه جهتنده ودولت منقرضه‌نك ناقابلکاهنده تشکلی باعث اهمیت اولمشدی بودولتك مؤسسی اولان قره‌مانك پدری «نورصوفی» ارمنیدن دونمه برشیخ اولوب اماسیه‌ده طریقتی اکتساب جاه ودولته وسیله اتخاذ ایدن مشایخدن ، بابا الیاسك مریدی المش وبونك قتلندن صوکره طریقتی نشر وترویج ایتمکی وظیفه اتخاذ ایدرك قونیه‌یه‌وزرده مریدلرینی چوغالتمغه باشلامش ایدی . حتی ملوك سلجوقیه‌دن سلطنت سورمکده

اولان علاءالدین ثانی دخی « نور صوفی » یه اعتقاد تام ایله معتقد اولوب اوغلی قرەمانه همشیرەسنی تزوج ایله بیر آخورلق خدمتنه نصب ایتمشدر. نورصوفی بوصورتله اوغلنك استقبالنی تأمین ایتدکدن صوکره سافکه جوارینه چکیلوب روم ایمپراطورلرینك ید ضبطنده بولنان بو اکلەنك محافظیله مناسبات دوستانه پیدا ایدرك حیله ایله قلعەیی ضبط ایتمش ، علاءالدین بونك محافظەسنی اوغلی قرەمانه توجیه ومتعاقباً (لارنده) قصبەسنی واوجوارلری دخی علاوه ایلمش ایدی . قرەمان وارمناکی دخی ضبط ولارندەیی مرکز حکومت اتخاذ وکندی اسمیله تسمیه ایدەرك عادتا بر حکومت قوردی . حکومت مذکوره دولت عثمانیه ایله مختلف زمانلرده محاربه ، صلح ، نقض عقد ، تکرار محاربه ایتمش نهایت حکمران اولادلری قرەمان ایلی ۸۷۱ ده قطعیاً ممالك عثمانیەیه الحاق ایلنمشدر . بووجهله « آل قرەمان » دولتی ۷۰۰ تاریخندن ۸۷۲ تاریخنه قدر ۱۷۱ سنه قدر دوام ایتمشدر .

آثار عتیقه :

قرەمانده بولنان و شایان قید و تذکار اولان آثار عتیقه بروجه زیر بسط وتمهید اولنور . شویله که : برنجیسی قرەمان اوغلی ابراهیم بك عمارتیدر که بانیسی مومیٰ الیه ابراهیم بك اولوب ۷۰۰ تاریخنده انشا اولنمشدر . مذکور عمارت کارکیر برقبه ایله نصفی کیك بر منارەیی و داخلاً بر مسجد ایله ایکی درسخانه و ایکی کمر وتحتانی آلتی حجره و فوقانی آلتی حجره که جمعاً اون ایکی حجره ایله برده میدانلغی حاویدر . بو عمارتك مسجدنده واقع محراب چینیدن معمول و غایت مصنع ایدیسەده اون بش سنه اول نومرو وضع ایدیلەرك هیئتیله سوکولوب استانبول موزه خانەسنه نقل ایدلمش و الیوم اوراده محفوظ بولنمشدر . عمارتك طیشاری قپوسی جویز اغاجی اوزرندن کجمه اولەرق معمول ومصنع ایمش . ایکی قنادلی اولان مبحوث قپونك قنادندن بریسنده آویزه یازی ایله [بابنا مفتوح لمن دخل] دیکرنده ایسه [طعامنا حلال لمن اکل] عبارەسی یازیلی ایمش . مذکور محرابك قنادن برسنه صکرەده بو قپو استانبول موزەسنه نقل ایدلمشدر .

ایکنجیسی : مادر حضرت مولانا زاویه وتربه‌سی اولوب قره‌مانلی اوغلی ابراهیم بك طرفندن ۷۵۰ تاریخنده انشا قلنمشدر.

اوچنجیسی : نفیسه سلطان مدرسه وتربه‌سیدر . بو تربه ومدرسه قره‌مانك علی شاهانه محله‌سنده واقع مراد خداوندکار حضرتلرینك کریمه‌سی و قره‌مان اوغللرندن خلیل بن محمود بکك زوجه‌سی نفیسه سلطان نامنه مومی‌الیه ابراهیم بك طرفندن ۷۸۳ تاریخنده انشا اولنمشدر . بومدرسه کارکیر اون حجره ویر درسخانه ویر مکتب ویردیٔ صیفی درسخانه ایله نفیسه سلطان تربه‌سنی محتویدر . مذکور تربه‌نك درونده نفیسه سلطان مدفوندر . تربه‌نك اوچ طرف دیوارینك اوچ مترو ارتفاعنه قدر محلی چینیدن معمول ایسه‌ده دور زمانله حسن محافظه‌سنه اهتمام اولنمادیغندن ناشی مذکور چینیلردن قسم کلیسی چیقاریله‌رق الیوم جزئی مقداری موجود بولنمشدر . مدرسه‌نك قپوسنك طولانی کنارنده قبارتمه اوله‌رق آیة‌الکرسی یازیلیدر .

دردنجیسی : امیر موسی مدرسه‌سیدر . بو مدرسه‌نك بانیسی موسی بك اولوب ۶۵۰ تاریخنده انشا ایدلمشدر . طرز انشاسی غایت مصنع اولوب قسماً سرت و قسماً یموشاق طاشلردن بنا اولنمشدر . بومدرسه‌نك کوزل ومصنع وآثار عتیقه‌دن معدود برمناره‌سی وار ایسه‌ده خراب برحالده‌در .

بشنجی : قرمانك حصار محله‌سنده کائن قلعه‌در . بو قلعه کیریدتیلی چیقیدتیلی اون سکز بدنی مشتمل وارتفاعی اون بش متروددر . درونده بر زندان وبرصو قویوسی وبدنلری درونی تحتانی وفوقانی حجره طرزنده وهر برنده خارجه حاکم مارغال دلیکلری موجود وحولیسی مدور اوله‌رق قرق آرشون مربعی محلی حاویدر . بوندن سکسان سنه مقدم مذکور قلعه درونده اوجلری زهیرلی کار قدیم برر مترو طولنده برچوق اوق موجود ایمش. واوچ عدد فرسوده هوان طوپی وار ایدیسه‌ده محافظه اولنمدیغندن مرور زمانله ارقلر ضایع اولمش و طوپك یکی عددی اولوقت بلدیه دائره‌سنجه محافظه ایچون کتیریلوب دیکر بریسی الیوم قلعه‌نك قصبه‌یه حاکم وشرق جهه‌سنه موضوع اولوب ایام مبارکه ورسمیه‌ده استعمال اولنمقده‌در .

بوقلعه‌نك بولندیغی حصار محله‌سنك كاملاً اطرافی بر سور ایله محاط اولدیغی آثاردن مستبان اولمقده‌در . بو سورك درت طرفندن درت عدد قپو ایله ایچری كیریلیرمش ومرور ایام ایله مذكور سور وقپولری خراب اولمشدر . حتی قره‌مانده اول وقت اجرای حكومت ایتدیكی مروی بولونان قلنج آرسلانك اوغلی كیخسرو طرفندن بنا ایدیلان بر سور ایله محاط بولنوب قصبه‌یه اون ایكی قپودن كیریلیرایمش . مرور زمان ایله مذكور سور وقپولردن اثر بیله قالمامشدر . یالكز اسملری بین الناس یاد اولونمقده بولونمشدر .

بوده مركز قضایه بربچق ساعت مسافه‌ده كائن (فاندین) قریه‌سنده كلیسادن مبدل ایكی برجامع شریف واردر . تاریخ انشاسی معلوم دكل ایسه‌ده بونك روم حكمدارلرندن یوسانوسك برادری فاندین طرفندن انشا ایدلدیكی مرویدر و قریه‌نك اونامیله توسیمی بوندن ایلرو كلمشدر .

مركز قضایه آلتی ساعت مسافه‌ده ابرغله ناحیه‌سنده كلیسادن مبدل بر جامع شریف واردر . مذكور جامعلرك هر ایكیسی آثار عتیقه‌دن معدوددر .

بونلردن بشقه قره‌مانه درت ساعت مسافه‌ده قره‌طاغ نام محلده برطاقم كلیسا وآلا طاغ ناحیه‌سنده شهر خرابه‌لری موجوددر .

اركلی قضاسی

حدودی طول وعرضی ایله درجه ومساحهٔ سطحیه‌سی :

سطح بحردن ارتفاعی بیك اللی درت متره ، ساحله مسافه‌سی ایكیوز كیلومتره بولنان اركلی قصبه‌سی شمالاً آقسرای لواسی ، شرقاً بور ، اولو قیشله ، غرباً قره‌مان ، سلطانیه ضالری ، جنوباً مرسین سانجاغی ایله محدود اولوب مساحهٔ سطحیه‌سی بیك یدییوز كیلو متره مربعیدر .

مركز قضا قونیه استاسیونندن اعتباراً یوز طقسان ، حیدر پاشا موقعندن اعتباراً قوزبوز اوتوز آلتی كیلومترو مسافه‌ده وشمندوفر كذرگاهنده كائن اولوب ۳۱ —

۳۲ طول ۳۷ — ۳۸ عرض درجه‌لری داخلنده و [بوغا] طاغنك شمال غربیسنده « آق كول » شرق جنوبیسنده واقعدر . اسم قدیمی [تكلائیس] ویا [هر ابلیس] در .

انهار كنده‌گاه وطوللری وگوللری :

قضا داخلنده نهر یوقدر . « ۱ » اركلیه اوچ ساعت مسافه‌ده اثار عتیقه‌یی حاوی « آیریز » قریه‌سنك كنارنده كوچك كوچك یوزلرجه گوزلردن نبعان ایله كسب جسامت ایدن « آیریز » دره‌سی « ۲ » دلی محمودلی قریه‌سی جوارنده « آیدوس » تپه‌سی اتكلرندن نبعان ایله مذكور آیریز قریه‌سنك بش كیلو مترو شمالنده آیریز صویی ایله برلشه‌رك بر كرمنلرده واسقاء بالاستعمال آق كول بطاقیغی تشكیل ایدر بوندن ژاپاپاك بر آز شرقندن آیریلان خصوصی برقول « طونت » روم قوزغنجق » بولغورلاق وعزیزیه جهتلرینی اسقا ایدن دیكر در ؛

« ۳ » شمال شرقیده بور قضاسندن كاوب قزلجه جهتندن قضا حدودینه داخل اولان و یاغمور صولرندن متشكل دره موجوددر كه جیللر ، خورطو آراسنده اون ایكی كیلومترو مربعنده بطاقلق سازاق تشكل ایله « آق كول » بطاقلغنه منصب اولور .

قار و یاغمورلردن متشكل صولر یالكز بك از مدتله جاری و نبع صولری ایسه دائمیدر .

آیریز صویی حزیران ، تموز ، اغستوس آیلرنده فضله اوله‌رق فضان ایدر . وبو صوبك جریانی ۶۷۰ بارگیر قوتنده‌در . بونلردن ماعدا مركز قضایه اوچ ساعت مسافه‌ده و قضانك خلقنك صفیه‌سی اولان غربی ، [۲] دده‌كیر ، دولاری قریه‌لرنده پك چوق منبع صولری واردر كه اوفاق دره‌لر حالنده باغلر آراسنده غائب اولور .

طاغلر و ارتفاعلری :

كول موجود دكلدر . یالكز آق كول نامیله بر بطاقلق موجوددر كه وسعتی تقریباً ۵,۰۰۰ دونم و شكلی دائره ویدر . قضا عمومیتله اووه‌لق و چوراقدر . غربدن شرقه طوغری « بوز » طاغی سلسله‌سی موجود ایسه‌ده بو طاغك قضا داخلنده مبدأ و منتهاسی یوقدر . طروس سلسلهٔ جبالیه‌سی اقسامندندر .

الك مهم ارتفاعی ۲,۰۰۰ مترو تخمین ایدلمکده‌در . طاغی تشکیل ایدەن صخور یالچین و تیره‌چلی قیالردن متشکلدر .

معادنه :

قضا داخلنده معادن مکشوفه یوقدر .

اورمانلر :

قضـا داخلنده برندی ، حسین بیکار ، قره‌درسـلك ، خلقه‌پیکار ، قره‌جه طاغ ناملریله بش قطعـه اورمان ایله بر قاچ مرعی موجوددر. برندی اورمانی آردیج ؛ خلقه‌پیکار میشه ؛ حسین بك پیکاری چام ؛ قره دیرسـلك قطرن چام؛ قره‌جه‌طـاغ میشه آغاچلرندن متشکلدر .

نباتات ، زراعت :

خدای نابت اوله‌رق کنکلك ، قیرقهوه‌سی ، یبانی‌چای ، چریش ، مهموزیه، اوتلری بولنور . قضا طوپراق واقلیم اعتباریله کل یتیشدیرمکه پك مساعددر . مزروعاتك قسم اعظمی بغدای ، آرپه ونخوددن عبارتدر. یولاف، چاودار ، مرجك ، مصر ، داری دخی زرع اولنور .

اشجار مثمره‌دن جوز ، اریك ، الما ، ارمود ، قایصی ، شفتالی ، آیوا ، ویشنه کراز ، بادم ، فندق میذولاً موجوددر .

حیوانات اهلیه و وحشیه :

جنوار ، کیبك ، طاغ قوچی ، تاوشان ، طارشـان ، صانسار کبی حیوانات وحشـیه ککلك ، یبانی ککلك ، اوودیك، قارغه ، یبانی کوکرجین ، اوردك ، قاز ، بیلدیرجین سرچه ، طورنه ، صاقصغان ، هودهود کبی طـور بولنور .

حیوانات اهلیه اوله‌رق‌ده: قویون ، کچی ، مانده، اوکوز ، آت ، مرکب،طاووق، خروس ، هندی ، قاز وسائره موجوددر .

تقسیمات ملکیه‌سی : [*]

ارکلی قضاسی تقسیمات ملکیه اعتباریله چایخان، ایرانجی ناملریله ایکی ناحیه‌یه تفریق ایدلمشدر .

---

[*]مرکزه مربوط قرا خارج اولمق اوزره

چایخان ناحیه‌سنه مربوط قرا :

قزلجه	زنکین
باداق	یکی کوی
آخورقپو	کوردلن
قامشلی قیو	زنجیرلی خان
عمر شیخ	دام
بولغورلو	چات
قوزغجق	بورنه
	سید فقهلی

وبین الاهالی دیوله تسمیه ایدیلان وبالآخره عثمانیه نامیله یاد ایدلمکده بولونان آیرانجی ناحیه‌سنه مربوط قرا :

قاوقلر	آنبار
بوکه‌جاك	آلاجه
آغیز بوغازی	هوك بورنی
اورته آلا	یاریق قویو
دیوله	ایدیقره
مالکار	چات
قیره‌مانلی	یکی کوی
کوشتره	برندی
کوزللر	بطی اورن

مرکز قضایه مربوط قرا ومحلاتده :

حاجی ممش	مروبلی
قارغه‌جی	صاری طوپاللی
الخان	آطه باغ
طاتلی قیو	اورخانیه
یازلق	لطف حمیدیه
صاریجه	دولاری
غیبی	درهٔ کبیر
طونت	روم کوی
قزلباش	مهاجر

آق هیوك	چاپلر
ظنیه	ستاندی
ترتك	اسکی حصار
قلعهٔ مندوس	ایریز
باصدیریق	روم قوت
ارسانی	برهانیه

قریه‌لرندن عبارتدر .

اقلیم ، مواسم :

قضانك اقلیمی معتدل اولمغله برابر متحولدر . ایلك وصوك بهارموسملری یاغمورلو اوله‌رق کچیرلر ایدر . کانون ثانیده باشلایان قار ایکی ، بچق آی دوام ایدرك اکثریا طوپراقده ۱۰ ـ ۱۶ سانتیم ثخن تشکیل ایلر .

درجهٔ حرارت

ایلك بهارده ۱۳ ـ ۱۵ ، یازموسمنده ۲۷ ـ ۳۴ ، صوك بهارده ۲۰ ـ ۲۵ ، قیشك حلولنده ۵ ـ ۸ درجه‌در . وسطیسی اوله‌رق کانون ثانی ، شباط ایلرنده اصغری درجهٔ حرارت ـ ۸ ، تموز واغستوسده اعظمی اوله‌رق فوق الصفر ۳۳ درجه‌در .

دائمی هبوب ایدن روزکارلر یاز موسمنده پویراز ، بهار موسمنده لدوس ومختلفاده باطی ، کون طوغی روزکارلری وزان اولور .

قضاده جاری صولرك مبذولیتی حسبیله هواسی راطب ایسه‌ده مقدار رطوبت اولچوله مامشدر .

یاغمورلر وارتفاعی : برصورت معتدله‌ده الك زیاده بهار وکوز موسملرنده نزول ایدر . بالخاصه طاغلره فضله مقدارده یاغار ایسه‌ده برکونا حادثه وجوده کتیرمز .

قاپلیجه وایلیجه اطلاقنه سزا بری یوقدر . مرکز قضایه ایکی ساعت بعد مسافه‌ده (اق هیوك) قریه‌سی جوارنده آز مقدارده نبعان ایدن وکوکرت ، چلیك معدنی حاوی ۲۸ ـ ۳۰ درجهٔ حرارتده اهالی بیننده امراض جلدیه ورثیهٔ عضلیه ومعضلیه‌یه قارشو محسناتی کورلدیکی روایت ایدیلان آجیق برمنبع موجوددر . موسم صیفده محدود مقدارده استحمام ایدنلر بولنور . هیچ برمسه تابع اولمدیغی کبی یاننده خان واوتل دخی یوقدر .

مياه معدنيه :

قاپليجه و ايليجه‌لر ماده‌سنده ذكر اولنديغى اوزره شهرك شمالنده وايكى ساعت مسافه‌ده اق هيوك قريه‌سى جوارنده نبعان ايدن كوكرتلى صودن غيرى مياه معدنيه يوقدر .

كوپرولر :

قضانك مواقع مختلفه‌سنده اون كوپرو موجوددر . بونلردن خاجيلر ، قره‌صو ميدان‌باشى ، كوجه‌بوى نيكده شوسه‌سى اوزرنده، ديكرلرى قرا يولنده‌در بونلرك‌ده برى‌سى تخته،ديكرلرى طاشدر .

نفوس عمومى، عرق و دين اوزرينه تقسيماتى :

مع ملحقات اركلى قضاسى ١٤٢٨٧ ذكور، ١٥١٢٠ اناث مسلم، ٤٧٠ ذكور، ٣٨٥ اناث ارمنى، ٣٠٨ ذكور ٢٠٧ اناث روم واوچ پروتستان اوله‌رق جمعاً يكون ٣٠٧٨٠ نفوسى جامعدر .

عشائر و لسان عمومى :

بطاقلغه مجاور قرانك برقسم اهاليسى تركمن «باصديريق» قريه‌سنده قيشلك حلولنده اركلى‌ده اقامت ايدن ويازين تبديل مكان ايدن برقسم سيار يوروك عشائرى موجوددر لسان عمومى كاملاً توركجه‌در .

طرز تلبس :

اناطولى‌يه مخصوص شالوار ، چاكت وفس اوزرينه صاربلى آغا بانيه‌دن عبارتدر . قادينلرك تلبسى بولندقلرى منطقه‌يه نظراً تخالف ايدر .

شهر وشهره مجاور كوى قادينلرى شالوار ، ايچلك ، قوشاق وباشلرينه اورتى يمنى ايله تزيين ايدلمش فس كيرلر . على العموم ياز وقيش بوك چوراب ، مست واوزرينه قونديره كيرلر. شهر قادينلرينك برقسمى حاب معمولاتى سيرمالى چارشافلر له تستر ايدرلر. كويليلرك ، كبارلرى وشهرك اختيار قادينلرى « طوز » ديدكلرى بيوك پشتماللرله تستر ايدرلر. شهردن بعيد قرا قادينلرينك كبار قسمى شهرليلر كبى ، فقير قسمى پاچاسى

بوغولی شالو ر کیبوب اوزینه دستیپنلی دیکاری ایکی‌یان طرفلری رأس فخذه قدر ییرتماجلی انتاری کیه‌رك اوزرینه‌شال قوشاق صارارلر . و « دیزلك » دیدکاری اوکلك بیچیمنده یرلی معمولاتندن رنکلی بزبوك قوماشی اوکارینه‌ایندیررلر . بواوکلك باغلری پوسکوللی اولوب‌ایکیدینی ازقدن دیکرایکیسینی انتاریسنك‌یان طرف ییرتماجلری اراسندن صاللاندیررلر . وایاقلرینه چاریق اکتفا ایدرلر .

طرز معیشت واشتغال : (صنایع)

علی‌العموم اهالی زراعت وحیوانات یتیشدیرمکله‌مشغولدر . شهرده‌اکثرخلق تجارت ایله‌اشتغال ایدر . شهرك جنوب شرقیسنده‌کائن‌قرا خاتی ایله اولوقیشله‌حدودینه‌قدر اولان کویلر زراعت وباغچه‌جیلقله مشغولدر . شهرك شمال قسمی عمومیتله‌قویون،کچی ، دوه حیوانات بقریه یتیشدیریر . آیرانجی ناحیه‌سنك شمال قسمی زراعت ، جنوب‌قسمی حیوانات ایله اشتغال ایدر قرمجه طاغ وآیرانجی‌ناحیه‌سنه مربوط برچوق‌قراقادینلری حالی وچاشان ناحیه‌سنك قادینلری کلیم طوقیررلر .

معارف:اضروره :

معارف حال ابتدائیده‌در . مکتبلر ، احتیاجدن‌پك‌دون مرتبه ده‌در.مدارسده ۱ ایسه تحصیل هیچ منزله‌سنده‌در . اخلاق نیم تکمل ایتمشدر .

عنعنات :

دوکونلرده اراباایله کلین آلایلری ترتیب‌ایتمك داوول، زورنالرله اعلان‌شادمانی ایله‌ئك ، دوکون مصارفنی اقربا واحبا بیننده تقسیم ایتمك ، بعض قرادهکلین ، قاین پدر ووالده‌سنك قارشیسنده تا که پدر ووالده طرفندن بر ملك ویا اشیا هدیه ایدیلنجه‌یه قدر سوز سویلیوب اشارتله افادهٔ مرام ایتمك،زوجه‌زوجی ایله‌برابرسفره‌یه اوطورمامق عادتلری الآن جاریدر .

خلقك طبابته قارشو وضعیتی ، اعتقادات باطله :

اعتقادات باطله دخی موجوددر . بو میانده صتمه‌یی باغلامق ، قان آلدیرمق ، « یوروك » تعبیر ایتدکاری ییلانجق خسته‌لغنی اوقومق ، نکاحده ایپ باغلامق

[ارککده عدم اقتدار تولید ایتمك] زعمیله حالات باطله تعداد ایدیلیر .

* عمومیتله اهالینك طبابته قارشو میلی متوسط درجه‌ده‌در .

نظافته رعایت :

قضا وبالخاصه قرا اهالیسی نظافته اودرجه رعایتکار دکللردر .

اهالینك بنیه تشکیلاتی :

تشکیلات بدنیه تام ایسه‌ده فوق العاده قوی آدملره تصادف ایدلمز . یالکز قره‌جه طاغ وقریش قریه‌لری و « ستاندی » قریه‌سندن یوقاروده قالان قرا اهالیسی قوی البنیه، نشوونمالری تام کیمسه‌لردر . دیکر جوالیده مالاریا تخریباتندن صولغون چهره‌لره، شیشکین بطنلره چوق تصادف اولونور .

خسته‌خانه ، اجزاخانه ، دیسپانسرلر :

یکرمی یتاقلق بر مملکت خسته‌خانه‌سی ایله قضاده موقت اجزاخانه‌سی نامیله مطلوبه موافق بر اجزاخانه موجود ایسه‌ده وارداتی تأمین اولنه‌مادیغندن طولایی خسته‌خانه‌نك ادامه‌سی مشکوکدر . بلدیه قابله‌سی وار ایسه‌ده بلدیه طبیبی یوقدر .

مکاتب ، مدارس :

نفس قضاده ذکور نمونه رشدیه‌سی ایله ابتدائی مکتبی وشهید عاصم بك اناث مکتبی نامیله رشدی برمکتب واردر . قراده یدی ابتدائی مکتبی موجوددر .

اغالر دائره‌سی ، فقیه اوغلی ، اق مسجد ، نقشلی مدرسه‌لری معروفدر . اوجه موجود مدارسك الیوم خرابه‌لری کورونمکده‌در .

خانه ، اوتل ، حمام : [فابریقه]

یدی خان موجود ایسه‌ده ایکیسی خرابدر . مطلوبه غیرموافق برحمام واردر . صو ایله متحرك بش عدد دقیق فابریقه‌سی موجوددر .

مبانینك طرز معماریسی : کرك قضا و کرك ملحقاتده خانه‌لر عمومیتله قارمه قاریشیق اوله‌رق کرپیچ وطوپراقدن بنا ایدلمشدر .

اماكن عموميه :

برجامع كبير ايله اون بش قدر مسجد وبرخراب حكومت بناسيله اليوم دپوى اتخاذ ايدلمش واثار عتيقه‌دن بركروانسراى واردر .

خلالرك شكلى :

على العموم خلالر چقور اولوب مجرالرى يوقدر .

قبرستانه : [وضعيت جغرافيه‌سى]

شهرك خارجنده، جنوبنده وغربنده اولمق اوزره‌بش قبرستان موجود اولوب اطرافى ديواردن، اوزرلرى اغاجدن عاريدر.

بطاقلقلر ، موقعى : [قورودلمسى حقنده مطالعات]

بريسى شمالده ديكرى شمال ، غربيده اولوب مجموع وسعتى يوزبيك دونمدر . تطهيرى ايچون اوچيوز يكرمى يدى سنه‌سنده موسيو « فور » نامنده كلان برمهندس طرفندن تنظيم ايديلن پلان و كشفنه دائر پروژه‌لر موافق اولديغى حالده مع الأسف قوه‌دن فعله چيقاريله‌مامشدر .

ايچيلان صولر : [صورت اساله واصاف حكميه و كيمويه وصحيه‌سى]

نفس قصبه‌اهاليسنك نصف مقدارينك استعمال ايتديكى صو «يونى» طاغى اتكلرندن باصديريق قريه‌سى جوارنده نبعان ايدن وباصديريق صويى تسميه ايديلوب قصبه درونده تيمور بوريلرله اساله ايديلن چشمه صويى اولديغندن درونده موجود مواد عضويه يوقدر . بونى استعمال ايدنلرك محلرى يولده كيتكمده ايسه‌ده چشمه‌اولميان محلرله قريه‌لرك قسم اعظمى ماء جارى اولان ومواد عضويه‌سى غايتله مبذول بولنان آرق صولريني شرب ايلدكلرندن جهاز هضمى خسته‌لقلرندن اسهال ، التهاب معايه كثرتله تصادف ايديلور . وينه بو اسبابدن طفيلات جهاز هضميه‌دن تنيا ، دودالوجد اوقسيور ، وسائره‌نك اهاليده كثرتله موجود اولديغى كوريلور .

امراض معتاده وبلديه : [موسم خسته‌لقلرى]

سنه‌نك فصول اربعه‌سنده اجراى احكام ايدن مالاريانك انواع مختلفه‌سندن بشقه امراض معتاده يوقدر .

فرنكي : [فحش]
فحش نسبةً آز ايسه‌ده اوطوراق ده‌نيلان قادين اوبناتمق عادتی موجوددر .
مالاريا ، ايلك ، ديفترى : [سائر تصادف اولنان امراض ساريه]
قضانك درتده اوچی مالاريا منطقه‌سی تشكيل ايتمكده‌در . ورم خسته‌لغی ، دخی نظر تأثرى جلب ايده‌جك درجه‌ده‌در . اسبابی : قرا اهاليسنك حفظ الصحه‌يه عدم رعايتلرى وبلدی شكلده كوريلن خيات مرزغيه‌نك قان خسته‌لغی اولمسی حسبيله مالاريانك نوبات متعدده ومكرره‌سنه معروض قالش اولان مرضانك ضعفيت عموميه ، فقر الدم ، قاشكسی‌يه دوچار اوله‌رق جوهر حيات اولان دمك تركيب و كميتك تغيرى نتيجه‌سی مرض مذكوره وجودلرينك زمين مساعد تشكيل ايتمسيدر .
اهالیٔ قضا آشينك محسناتی تقدير ايلدكلرندن چيچك خسته‌لغی وقوعاتنه نادراً تصادف ايدلمكده‌در . ديفترى وقوعاتنه تصادف ايدلمه‌مشدر .
امراض ساريه‌ده قولرا : (سرايت يوللرى)
قولرا ٣٢٨ سنه‌سنده بردفعه ظهور ايتمشدر و اكثر اهالينك ايچديكی وعموميتله قوللانديغی صولر شهر ايچنده اودن اوه كچن آرق صولرى اولديغی ايچون تضله وفياته باعث اولمشدر . بناءً عليه شهر داخلنده سرايت يوللرى يوصودر .
عصبی وعقلی خسته‌لقلر
امراض مذكوره‌يه قضا داخلنده پك نادر تصادف ايدلمكده‌در .
تولدات ووفيات نسبتی : (اطفالده وفيات)
كرچه تولدات ووفياته دائر قطعی معلومات استحصالی « تشكيلات حاضره » ايله ممكن دكل ايسه‌ده مع الأسف وفيات ايله تولدات نسبتی آراسنده‌كی فرق نظر تأثرله قارشيلانه‌جق درجه‌ده آزدر .
اطفالده وفيات آزدر .
معلومات تاريخيه :
اركلينك نام قديمی « هراقليس » ولديغی روايت ايدلمكده‌در .

دیوله ، انبار ، ایریز قریه‌لری تاریخاً مشهور قرای قدیمه‌دندر .

« دیوله » قریه‌سی « دربه » شهری خرابه‌سی اوزرینه بنا اولندیغی ظن ایدلمکده و حواریونڭ پاولوسك آسیای صغرادە خرستیانلغی ایلك دفعه بو شهر اهالیسنه قبول ایتدیردیکی سویلنمکده‌در .

« انبار » قریه‌سنده اساطیر یونانیه‌دن « الهة الجزك » اوغلی آرشیل و یاخود تبونڭ حکمداراق ایتدیکی و دیوله‌نك تبویدن غلط اولدیغی دزمیان ایدلمکده‌در .

بو قریه‌ده اسکندر کبیرڭ لحدینه مشابه بر لحد ظهور ایده‌رك عثمانلی موزه‌سنه نقل ایدلمشدر .

آثار عتیقه‌سی :

درون قصبه‌ده آثار عتیقهٔ سلجوقیه‌دن بر مناره واردر . بو مناره وقتیله « بقله » مسجدینه عائد ایکن قرەمان اوغلی ابراهیم بك طرفندن مسجد مذکور توسیع ایدیله‌رك نامنه مضاف و الیوم معمور جامعکبیر انشا ایدلمشدر .

حالاً بهرامپاشا بنا کرده‌سی اولان والیوم عسکری ده‌پوسی اتخاذ ایدیلن جسیم وکارکیر بر بنا موجوددر . ایریز قریه‌سنده ثابت قیالر اوزرنده ایکی هیکل واردر .

بری : برقهرمانی تمثیل ایلیور . الندە اوزوم صالقیمی آیاقده طورییور . بوکا شراب آلهه‌سی دینمکده‌در .

دیکر رسم : بر حکمداری تصویر ایدییور . بونلرك « هیت هیت » قومنه عائد اولدیغی ظن ایدلمکده‌در .

سلطانیه قضاسی

حدودی : طول وعرض درجه‌لری ، مساحهٔ سطحیه‌سی

عرض شمالینك ٣٧ ـ ٣٨ درجه‌لریله طول شرقینك ٣١ - ٣٢ درجه‌لری آراسنده وولایتك شرقنده کائن سلطانیه قضاسی شمالاً قونیه ولایتی ایله آقسرای سنجاغی وحسن طاغی ، شرقاً ارکلی وبور قضالریله قرەجه طاغی ، غرباً قرەجه طاغی سلسله‌سی ایله قسماً

قونیه ولایتی ، جنوباً قره‌مان قضاسی ایله محدود اولوب مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۸۰۰ کیلو مترو مربعیدر .

نام قدیمی [پیکار] اولان قصبه‌قره‌طاغك جنوب اتکلرنده وواسع براووه‌نك کنارنده‌در .

طاغلر و ارتفاعلر :

داخل قضاده ارکلی استقامتنده‌کی حسن طاغندن منشعب قره‌جه‌طاغ ایله شرق جنوبی استقامتنده ومکه طاغلری نامی آلتنده امتدادایدن و الیوم حال سکونتده بولنان اوچ برکاندن ماعدا جبال موجود دکلدر . قره‌جه‌طاغ شهره اوچ ساعت مسافه‌ده وتخمیناً اون ایکی ساعت امتدادنده‌در . وقتیله حال فعالیتده اولدیغی روایت ایدیلن بوینار طاغلرك اندفاعاتندن متحصل لاولرك اثار متباقیه‌سی مرکز قضایه پك یقین اولان محللرده الیوم مشهود اولدیغی کبی برکانلرن مملحه‌نك یانی باشنده بولنان وولقانك فتحیه‌سندن الآن مرکبات کبریتیه خروجی کورولمکده‌در . قره‌جه طاغنك اك یوکسك ارتفاعلری ۱۵۰۰ متره‌دور .

یایلالر :

قضا داخلنده یوقاریده اسمی کچن طاغلره قریب محللرده ۷ ـ ۱۲ ساعت امتداد ایدن واسع یایلالر واردر . قصبه اهالیسنك مامورینندن ماعدا قسمی نیساندن اعتباراً اشبو یایلالره کوچه‌رك بوتون یاز مدتی اوراده کچیررلر .

انهار : کذرکاه طوللری وسیرنده بطاقلق اولوب اولمادیغی

سلطانیه قصبه‌سی جوارنده قره پیکار نامیله منقطع الجریان برمنبع موجود اولوب بوصو ۶ ـ ۷ سنه مدت مطرداً اقار وینه اوقدر مدت انقطاع اوغرار . بوصو جریان ایتدیکی زمانلر مجراسنده‌کی منحط اراضی‌یه یاییله‌رق بطاقلق تشکیل ایله‌مکده ویر منصب ومنبعه داخل اوله‌دن غیب اولمقده‌در . بوندن بشقه داخل قضاده شایان اهمیت نهر وایرماق یوقسه‌ده همان هرطرفده برقاچ سانتیمتره قدر قازیلان طوپراقدن صوچیقدیغی وبوصولرك تراکمندن برطاقم کوچوك کوللره جوده کلدیکی کورولمکده‌در .

کوللر : وسعتی موقتی موقت ویادائمی اولوب اولمادیغی بطاقلق یاپوب یاپمدیغی

سلطانیه قصبه‌سی جوارنده ایکیسی شمالده بری شرق جنوبیده اولمق اوزره اوچ

کول موجوددر ; بونلردن شمالده بولنان مکیل وجرال کوللرینك صویی طاتلیدر . شرق جنوبیده‌کی کولك صویی دکز صویی رنك وطعمنده اولدیغی ایچون (آجی کول) نامی ویرلمشدر . بواوچ کولدن ماعدا قصبه‌نك شرقینده مملحه کولی نامیله یاد اولنور دیکر برکول دها واردرکه بوکولدن کابتلی مقدارده طوز اخراج اولنمقده‌در .

قره‌پیکار صوینك تشکیل ایتدیکی بطاقلقلر کول اطلاقنه سزا دکلدر .

مکیل کولی ۱۲۰۰، جرال کولی ۹۰۰ سانطانیه ـ ارکانی آزرنده‌کی اجی کولده [۱۵۰] مترومربعی وسعتده اولوب بطاقلق حصوله کتیرمزلر . وسیر سفائنه قابلیتلری یوقدر .

مملحه ومعادن :

مرکزه بربچق ساعت مسافه‌ده وقصبه‌نك جهت شرقیسنده برمملحه واردرکه سنوی ۳۰۰,۰۰ کیلو طوز حاصل ایدر . مکشوف معادن یوقدر .

تشکلات ژئولوژیه :

قضاده طاغلری تشکیل ایدن صخورك نوعی سیاه رنکده غایت سرت طاش وطوپراغی قرمزمسیدر .

اورمانلر :

قسماً میشه آغاجلرندن وقسم اعظمی چالی چرپیدن عبارت قره‌جه طاغ اوزرنده برمقدار اورمان وار ایسه‌ده قضانك احتیاجاتی بیله تطمین ایتمدیکندن اهالی قضا اکثریتله « تزك » استعمال ایدرلر .

نباتات وزراعت :

قضانك باشلیجه زرعیاتی بغدای ، آرپه ، چاودار ، یولافدر . صوطاش ناحیه‌سنده « صوغی » تعبیر اولنان صولاق براراضی بولنیورکه زرع ایدلمدیکی حالده کابتلی محصولات ویرمکده‌در .

بوحالك موسم حصادده دوکیلن دانه‌لردن حصوله کلدیکی شبهه‌سزدر .

طاغ واووالرده مانطار ، دومالان ، قوزی قولاغی ، هندباغی کبی خدائی نابت نباتات دخی بولنور .

حیوانات اهلیه ووحشیه :

قویون ، کچی ، دوه ، اینك ، اوکوز ، مرکب ، قورد ، تلکی ، طاوشان ، جنوار ، پورسق وسرچه‌دن عبارتدر.

تقسیمات ملکیه :

سلطانیه قضاسنك صو یطامش نامیله بر ناحیه‌سی اولوب بو ناحیه‌یه مربوط قرا ییلدیز اشارتیله کوسترلمش، متباقی قرا مرکز قضاسنه مربوط بولنمشدر.

★ یورته اوبه	★ شعبانلی	★ طاش پیکار
★ اشلمهٔ کبیر	★ اشلمهٔ صغیر	★ قره هیوك
★ اوچ هیوك	★ طاش آغیل	★ جاملی
★ مسجدلی	★ ییلانلی	★ فروز
★ مزارلی کله	★ سه‌رکنج	★ قیاجق
★ اوزون قویو	★ اکلنمز	★ چتلی ویران
اسلاك	★ قره‌قشله	★ قمی
قره‌جه ویران	چوغلی	★ جکل
یکی قویو	برون اوبه	صالور
سرچه‌لی	بغدالی	قمچی‌قشله
او بکتاش	کهیل	قیالی
امیر غازی	اربصه	اینجه صو
آرمودلی	اعجه کند	قوطویران
یکویران	کچان	آق ویران
کشمه		

اقلیم ومواسم درجهٔ حرارت نسبیه‌سنك وسطی ، اعظمی واصغری مقدارلری

معتدل اولوب فصول اربعه تمامیله حکمنی اجرا ایدر . موسم صیفده ۲۶-۲۷ کوز موسمنده ۱۶ موسم شتاده ۳ - ٤ بهار موسمنده ۱۷ - ۱۸ درجهٔ حرارت یاپار . حداعظمی ۳۰ - ۳٤ درجه‌ده‌درکه حزیران - تموز آیلرینه حد اصغری تحت‌الصفر ۳ - ٤ درجه‌ده‌درکه بوده کانون‌ثانی - شباط آیلرینه تصادف ایدر .

روزکارلر :

دائما هبوب ایدن روزکارلر شمال و جنوب روزکارلریدرکه پویراز - لدوس نامی ویریلور .

درجهٔ یبوست ورطوبت :

قضا قوەسال بر اراضی‌یه مالك اولدیغی ایچون آلت قات اوطه‌لرده‌بیله رطوبت یوقدر . فقط قصبه‌نك جهت جنوبیسنده‌کی قره پیکار جریان ایتدیکی زمانلر فضله‌جه رطوبت حس اولنور .

یاغمورلری و ارتفاعی :

بر سنه ظرفنده یاغان یاغمورلرك ارتفاعی یکرمی بش سانتیمترودر . قار اکثریا کانون اول ابتدالرنده باشلار مارت ابن بشنه‌قدر دوام ایده‌رك طوپراقده ۵۰ سانتیم قالینلق تشکیل ایدر .

قابلیجه و ایلیجه : [میاه معدنیه]
یوقدر .

نفوس عمومی : عرق و دین اوزرینه تقسیمات عشائر و لسان عمومی
کافه‌سی ترك و مسلمان اولمق اوزره ۱۸,۳۷۳ نفوس جامعیدر .
لسان عمومی ترکجه‌در . یوروکلر یاز مرسمنده یایلالرده حیمه نشین اولورلر .

طرز تلبسی :

اوزون انتاری ، شالوار ، لاطه کیبرلر و باشلرینه فس اوزرینه صاریق ، یمنی صارارلر ، قادینلر شالوار کیبرلر ، و طشره‌ده چیقدقلرنده اوزرینه اورتو آلیرلر . بعض قراده انتاری اوزرینه پشتمال قوشانیرلر . و باشلرینه بر قاچ منديل صارارلر .

طرز عیشت واشتغال [صنایع]

معیشت ساده وبسیطدر. دائما پلاو وآیران نادرآده أت یرلر . رطوار خستالانمانجه کسمزلر. مشغولیت وتجارتلری دوه‌وطوار بسلمکدر. قادینلر یاز وتیش یاغ بینیر استحصال وحالی ، کلیم ، جوراب وفانیلا کبی شیلر اعمال ایدرلر. مشغولیت خاصهٔ زراعت وخالیجیلقدر .

اخلاق ومعارف :

قضا اهالیسی اخلاق فاضله ایله متصفدر. یوزده اوتوزی اولدقجه اوقور یازار، یوزده

اهالیسی یالکز اوقور . معارفك تشکیلاتی پك نقصاندر . قراده موجود مکتبلر تماماً کوی امام‌لرینك عهده‌سنه مودوعدر . تحصیل سنه‌ده آنجق ۲ـ۳ ایدر .

عنعنات :

شایان ذکر عنعناته صاحب دکلدرلر . دوکونلرده داوول زورنا چالمق صورتیله جرید اوینامق عادتی واردر . سلاح آتمق عادتی یوقدر .

خلقك طبابته قارشو وضعیتی : اعتقادات باطله

فن طبابته قطعیاً رغبت یوقدر . غایت مضطر قالدقجه دوقتوره مراجعت ایتمزلر . خسته‌لرینی قوجه‌قاری علاج وتدبیرلری ایله تشفیه‌یه ساعیدرلر .

نظافته رعایت :

نظافت وطهارته رعایتلری اولدقجه واردر .

اهالینك بنیه تشکلاتی :

بطاقلغه جوار اولان قریه اهالیسنك بنیه‌لری غیر سالم ، رنکلری صولوق ، طاقتلری یوقدر . قرای سائره اهالیسنك تشکلات بدنیه‌لری منتظمدر .

مؤسسات صحیه :

خسته‌خانه دیسپانسر اولمیوب یالکز حکومت طبیبنك اداره‌سنده بر بلدیه اجزاخانه‌سی واردر .

مکتب ومدارس :

مرکزده رسمی بر رشدیه وخصوصی آلتی ابتدائیه و قرق قریه‌ده اصول عتیق تدریساته تابع قرق ابتدائی مکتبی موجوددر که بونك آلتیسی بالآخره اصول جدیده تحویل ایدلمشدر . مدرسهٔ عتیقه و جدیده نامیله متروك ایکی مدرسه واردر.

خانه ، ارتل ، حمام فابریقه :

متروك و خراب بر خان واردر . سلطان سلیم ثانی حضرتلرینك بنا ایتدیکی بر حمام و ارسه‌ده خراب و متروك بر حالده‌در . بری قصبه درونده دیکری قوطونان قریه‌سنده کمور ومازوتله ایشله‌ین ایکی دقیق فابریقه‌سی موجوددر .

مبانینك طرز معماریسی : اماکن عمومیه

کرك قضا و کرك قرا ابنیه‌لرنده معین بر طرز معماری یوقدر . ابنیه کرپیچ و نادراً طاش ایله و اکثریا بر قات اوله‌رق انشا ایدلمش و اوزرلری طوپراق ایله مستور بولنمشدر .

قضا داخلنده مبانیٔ رسمیه‌دن حکومت قوناغی ایله بر خان و خراب بر حمام و ٤٧ مکتب و متروك ایکی مدرسهٔ علمیه ، ٣٢ جامع ، ٢١ مسجد واردر .

شهر وکویلرك وضعیتی :

قضانك قره‌جه طاغ نامیله معروف اولان قسمنده ١٠ - ١٢ قریه طاغك اتك وصیرتلرنده ، دیکر قرا ایسه عمومیتله اووه‌ده‌بیدر . کویلرك ابنیه‌لری دها عادی وقبادر .

محله‌لرك شکلی :

چقور طرزنده اولوب انغ یوقدر .

قبرستانلر : [موقعی ووضعیت جغرافیه‌سی]

قصبه‌نك قربنده وحدود اربعه‌سنده غیر منتظم وهرطرفی آچیق اشجاردن خالی متعدد قبرستان واردر .

بطاقلقلر : وسعتی ، موقعی ، اسبابی ، قورودلمسی حقنده مطالعات

صوطامش ناحیه‌سی قراسنك سورکوچ ، مزارلی کله ، اشلمهٔ کبیر ، اشلمهٔ صغیر ، طاش آغیل ، بیلانلی وقره‌هیوك قریه‌لری میاننده [٤٥٠] کیلو مترو مربعنده بربطاقلق واردر . مذکور بطاقلغك ٧٥ کیلو متره مربعی سازلقدر . ٣٧٥ کیلومترو مربعنده صوغله » تعبیر اولنورکه بعض سنه‌لر صو قوزوبه‌رق قابل زرع برحاله کلیر وکلیتلی محصول یتشدیرر .

سازلغك قورودلمسی ایچون ١٣٠١ سنه‌سنده ایکی قنال آچدیرلمش ایسه‌ده منتظم برجریان ویرلمدیکی جهتله بیوك برمنفعت تأمین ایتمه‌مشدر .

ایچیلان صولر : صورت اساله اوصاف حکمیه ، کیمیویه وصحیه‌سی

مرکز قضاده منبع صویی یایلالرده وقرانك برقسمنده قویوصویی ایچیلیور قصبه‌یه

کلن صویك منبعی مرکزه ٦ ساعت بعدمسافه‌ده وقصبه‌نك جهت شرقیه‌سنده قره‌طاغ اتکندن نبعان ایتمکده اولوب قصبه‌یه‌قدر کنیش و متین کونکلر درونده اساله ایدلمکده اولدیغندن هردرلو لوثیاتدن آزاده‌در جنتمکان سلطان سلیم ثانی حضرتلرینك همتلریله وجوده کلان اشبو تأسیسات الیوم تعمیر ایله اداره ایدلمکده‌در .

منبع صویی براق ، لذتسز ورایحه‌سز اولوب طعمی الطفدر . قویو صولرینك بر قسمی ایچلمکه مساعد درجه‌ده‌کلسی جزئی ایسه‌ده قسم اعظمنك کلسی فضله‌در ایچاسی کریه‌در .

امراضه معتاده وبلدیه : موسم خسته‌لقلری

قضایه مخصوص بلدی خسته‌لق یوقدر . ذات الرئه ، ذات القصبات ، اسهال ، دیزانته‌ری کبی خسته‌لقلر موسمنده اجرای حکم ایدر .

فرنکی : (فحش)

قصبه‌یه طقوز ساعت بعدمسافه‌ده بولنان قوطوران قریه‌سنده فرنکی کورولمکده‌در . فحشه‌اندر اوله‌رق تصادف ایدلمکده اولدیغندن مذکور قریه اهالیسنده فرنکی ازدواج طریقیله تعمم ایله‌مکده‌در .

مالاریا ، چیچك ، ورم ، دیفتری :

مالاریا ، ورم ، چیچك نادراً کورولمکده‌در . دیفتری وقوعاتی‌ده ظهور ایتمه‌مشدر .

امراضه ساریه ـ قولرا :

قولرا صولتی وقوع بولمامشدر . یالکز اوچیوز اوتوز سنه‌سندن اعتباراً برقاچ دفعه‌لر تیفوس خسته‌لغی ظهور ایتمش ایسه‌ده اتخاذ ایدیلن تدابیر صحیه ایله امحا ایدلمشدر .

عقلی وعصبی خسته‌لقلر :

نادراً تصادف اولنور .

تولدات ووفیات نسبتی : اطفالده وفیات

صوك سنه‌لرده وفیات تولداتدن فضله‌در . اطفالده وفیات ایسه والده‌لرك تغذیٔ اطفاله بیکانه اولملری یوزندن یوزده قرقدن فضله‌در .

معلومات تاریخیه :

طقوز یوز یتمش تاریخلرنده سلطان سلیم ثانی حضرتلری طرفندن بنا وانشا ایدیلن ایکی منارهلی غایت متین و مصنع تك قبهلی [سلیمیه] نامنده بر جامع شریفله مکتب ، عمارت ، حمام وبش ساعت مسافهسی اولان قرهجه طاغدن کونکلر واسطهسیله شهره اسالهایدیلن منبع صویی مجراسی ایله چشمهلر شهرك آبدات تاریخیهٔ عثمانیهسنی تشکیل ایدر.

آثار عتیقه :

قره طاغده اسکی یونانیلر ویا روم ایمپراطورلغی زماننده قالمه برقاچ کلیسا خرابهسندن بشقه قضا داخلنده آثار عتیقهیه تصادف ایدلمهمشدر.

جرال کولنك عمقنده واقع تحت الارض مغارهلرك هیت هیتلر زماننده قالمه اولدیغی ظن ایدلمکدهدر.

ارمناك قضاسی

جغرافیای : طول وعرض درجهلری ومساحهٔ سطحیهسی

قصبه؛ بر سلسلهٔ جبال آراسنده پك مرتفع بر محلده عادتا بر اوچوروم اوستنده مائل بر وضعیتده اولوب شرق وغرب قسمی بر آز آچیق اولمق اوزره دائراً مادار همان طاغلرله محاط کبیدر.

قصبهنك اوستنده چیقلمهسی پك مشکل شایان تماشا برقلعه واردر.

مقر ولایتك جنوبنده وعرض شمالینك ٣٦-٣٧ درجهلری ایله طول شرقینك ٣٠ - ٣١ درجهلری آراسنده کائن بولنان ارمناك قضاسی شمالاً قرهمان قضاسنك الاطاغ وخادم ناحیهلری، غرباً علائیه قضاسیله سیلفکی ناحیهسی جنوباً انامور، شرقاً کلنسار وموط قضالریله محدود اولوب مساحهٔ سطحیهسی ٢٨٠٠ کیلومترو مربعیدر.

سطح بحردن ارتفاعی بیك متر ودر.

طاغلر وارتفاعلر :

داخل قضاده مختلف نامارله امتداد ایدن شمالی وجنوبی اولمق اوزره ایکی

سلسلهٔ جبال واردر . بونلردن شمال قسمی طروس سلسلهٔ عظیمه‌سنك شعباتندن اولان اطراس ، بوز طاغ ، سلطان الاکی، یللی بل ، آلتون طاش ناملری آلتنده شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه طوغری امتداد ایتمکده جنوب قسمی‌ده ، یرتد ، آق پیکار ، آیاتوز ، مازا اسملرینی آله‌رق قضانك مختلف محللرینی اشغال ایلمکده‌در .

برنجی طاقم ۱۶ ایکنجی طاقم‌ده ۱۳ کیلومترو امتدادنده‌در . اك مهم ارتفاعلری ۱۲۰۰-۱۵۰۰ مترودر .

انهار : کذرگاه‌وطوللری سیرنده‌بط قلق‌اولوب اولمه‌دیغی

قضادن جریان ایدن صولر اوفاق تفك چایلردن عبارت اولوب جمله‌سی برلشه‌رك (کوك صو) نهرینی تشکیل ایدر . بوصو علائیه‌نك «کیکی» طاغندن و «کونه» نام محلدن منبعی اله‌رق شرق جنوبی‌یه متوجهاً وقضانك نواحی‌ناحیه‌سنك جیولر،باشکوی، ازوید قراسندن چیقان اوفق چایلری صاغ طرفدن آله‌رق برمدت جریان ایتدکدن صوکره موط قضاسنه داخل اولور وقرمان قضاسنك آلاطاغ ناحیه‌سندن کلان وبیچاقجی وموط قضاسندن جریان ایدن قورت صولرینك برلشمه‌سندن حاصل اولان موط چایی الدقدن صکره ایچ ایل سنجاغنك مرکزی بولنان سلفکه قصبه‌سندن بالمرور طاش اوجی دنیلان محلده بحر سفیده منصب اولور . نهر مذکور سیر سفائنه صالح بروسعتده بولنمدیغی وفقط مجراسنده بولنان طاشلق وحجزه‌لر فنی بر صورتده تطهیر ایدیله‌رك صولرك سلامت جریانی تأمین ایدلدیکی صورتده کراسته نقل وسوقنه صالح اوله‌جغی وبوندن دولت وملکتجه پك عظیم استفاده‌لر ایدیله‌جکی شبهه‌سزدر .

نهر مذکورك صویی نیسانده چوغالیر .

کوللر : وسعتی موقعی دائمی ویا موقت اولوب اولمدیغی بتاقلق یاپوب یاپمدیغی

قضاداخلنده کول یوقدر .

معادن - مملحه :

مملحه اولمیوب تیمور ، کمور ، باقیر معدنلرینك موجودیتی محسوس ایسه‌ده‌هنوز کشف واخراج ایدلمامشدر .

تشكلات ژئولوژیه :

طاغلری تشکیل ایدن صخورلک کافه‌ی مواد کلسیه‌دن عبارتدر .

اورمانلر :

مذکور الاسامی طاغلرک یوز بیك هکتاری متجاوز سطحلری چام، قطران ، لادن ، میشه، اردیچ اغاجلرینی محتوی اورمانلرله مستوردر . اوتوز بر قطعه‌دن عبارت اولان اشبو اورمانلرک مشهورلری :

بوغازچایری ، دکه‌چانی ، دلیك طاش ، قیزیل کین، قوغات ، حلواجی دوزی ، ایی پیکاری، بیسه ، اربك دره‌سی، سبیکری، یولانجی، بورچاقلی، دلی‌خرمن، قیریش، ماندا بوغازی ، بوردطاغی، موزوادی ، قوقار پیکار ، قیری‌تپه ، قویوجق ، طیش یایلاسه ، کیره‌نز ، آی طوغدی، لادیجه پیکار ، حاجی علاءالدین، آی چکیچ، چام الاکی ، سازق ، بریاغی ، کولجك ، کوله چالی ، موطی، اسکی برباغی، آیریاق‌اوکی، اق پیکار اسملریله یاد اولنمقده‌در .

یایلالر :

ارمنارک قصبه‌سنك ایکی ساعت شرقندن شمال وشمال غربی‌یه طوغری اوزایان وتقریباً ۴۹ بیك هکتار وسعتنده بولنان برطاقم یایلالر واردرکه بو یایلالره ، ایچ ایل سنجاغنه ملحق اناموړ ، کلنار ، موط قضالریله علائیه‌دن کلان «تکلی» ، مه‌منجی ، کوسه‌لرلی ، بخشیش ، مرادی ، کشافلی ، حسن‌اوشاغی ، قره‌لر نام‌لرینی آلان تخمیناً ۲۰۰۰ چادیر خلقندن و۸ ــ ۱۰ بیك نفوسدن عبارت عشائر مارتدن تشرین اول نهایته قدر اقامت ودوز قاسمی متعاقب قیشلاق مسکنلرینه عودت ایتمکده‌درلر . عشائر مذکوره‌نك الرنده موجود اغنام ، دوه ومواشی‌وسائره‌نك مقداری یوز بیك قدر تخمین اولنمقده‌در .

نباتات زراعت :

قضاده زرع اولنان حبوبات بغدای ، آرپه، چاودار ، بورچاق ، مصر ، داری، نخود ، بقله ، فصولیه‌در . اشجار مثمره ایسه جویز ، بادم ، الما ، ریك ، انجیر ، شفتالی‌دن عبارتدر .

طاغلرده لاباده ، ایه کومه‌جی ، قاز ایاغی ، هندبا ، منطار وسائر خودی نابت نباتات یتشیر .

حیوانات اهلیه و وحشیه :

حیوانات وحشیه‌دن یبان طوموزی ، آیی ، قورت ، چقال ، صانصار ، طاوشان ، کیک ، تیلکی بولنور .

تقسیمات ملکیه :

ارهنك قضاسی فارسکه و داوداس نامنده ایکی ناحیه و بر مرکز قضاسنه انقسام ایتمشدر .

مرکز قضاسنه شامل قرا :

بیسه	امس	شمالر
ازوندی	اسکیجه	کورس
چتمه	ارتوه	چاووش
زابوه	آشاغی ارینول	یوقاری ارینول
زغانجی	آق مناستر	آیره‌سیلر
صاری وادی		

داوداس ناحیه‌سی :

یوقاری ازوید	آشاغی زوید	آلا کلیسا
غرغره	دیزه یول	باشکوی
افتله	قشله	یکیجه کوی
کروه	بویوك قره‌پیکار	ابزنه یول
حلمیه	بویاق	چنه
کوزده	دره	

فارسکه ناحیه‌سی :

کوچك قره‌پیکار	صاری ولیلر	حادلر
دورچه‌لر	جیولر	منجاك
اوغورلو	لیپوس	کوندر
چقور باغ	طران	موطی
موز وادی		

اقلیم و مراسمی : درجهٔ حرارت نسیمینك وسطی ، اصغری ، اعظمی مقدارلری :

اقلیمی معتدلدر . ایلك بهارده سانتیغراد ۴ ایله ۱۲ ، ایام صیفده ۳۰ ، صوك بهارده ۱۵ ، قیش اثنالرنده صفردر . درجهٔ حرارتك حد اعظمیسی حزیران ـ تموز آیلرنده فوق الصفر ۳۰ ـ ۳۵ درجه‌در . حد اصغریسی كانون اول وثانیده صفردر .

روزكارلر :

دائمی هبوب ایدن روزكارلردن بشقه مختلفاً لدوس وقره‌یل وزان اولور . ماتم اسمز . جهت هبوبلری ایسه شمال ، شرق وغرب طرفلریدر .

درجهٔ یبوست ورطوبت :

قضانك یبوست و رطوبتی مقیاس ایله اولچولمش دكل ایسه‌ده قضا هیئت عمومیه‌سی اعتباریله یابسدر .

یاغمورلر وارتفاعی :

مقدار وسطیسی تعیین ایدیلمامشدر . الك زیاده تشرین اول وثانی ایله مارت ـ نیسان آیلرنده وا كثریا سكونتله یاغار كانون اول وثانیده باشلایان قار اوچ آی امتداد ایتمك اوزره طاغلرده ۳ ـ ٤ مترو وقصبه ایله قراده یارم مترو ثخن پیدا ایدر .

قابلیت ایلیه : [میاه معدنیه]

یوقدر .

نفوس عمومیه : عرق دین اوزرینه تقسیمات

۱۳۳۹۷ ذكور ، ۱۵۵۸۸ اناث اولمق اوزره (۲۸۹۸۵) نفوسی اولوب جمله‌سی تورك واسلامدر . عناصر خرستیانیه یوقدر .

عشائر ولسانه شمولی :

یایلا مختلفه‌ده كور عشائردن بشقه قضا داخلنده عشیرت خلقی موجود دكلدر . قضا اهالیسی عمومیتله تورك اولوب تورکجه قونوشورلر .

طرز تلبس :

اركككلرك پك آزی مستثنا اولمق اوزره یرلی معمولاتی اولان آلاجه ومانیسالردن

اوچ أتكلى انتارى ا ـ ـا ايدەرلر . باشلرينه فس كيرلر . و عموميتله آبانی ویابیاض صاريق صارارلر. قادينلردە همان عموميتله ارككلر كبی اوچ اتكلی انتاری كیرلر . بللرينه قوشاق باشلرينه عفى ، ياز ه باغلادقلرى كبی فس دە كيرلر .

طرز معيشت و اشتغال : (صنايع)

معيشتلرى بسيطدر . قصبەدە باغ و باغچەلرك تيمارى سبزه اكيلوب طوپلانمسى قادينلرك جملهٔ وظائفندندر . كويلردە اركككلرى عملهلكه كيدن قادينلر بهمه حال خصوصـات بيتيەلرندن ماعدا چفت سورمك ، محصولاتى حصـاد ايتمك ايله مشـغول اولورلر . صنايع يوقدر . اهالى عموميتله زراع ورنجبردر .

اخلاق ومعارف :

قضادە اصول جديد اوزره تدريساته تابع ۱۲۸۲ تاريخندە تأسيس وكشاد ايدلمش برمكتب رشديه، قرادە سكز مكتب ابتدائى واردر .

خلقك معارفه هوسى حس اولەجق درجەدە متزايددر . ۳۲۵ سنەسندەباشلايان حركات فكريه اوزرينه رشـدیه مأذونلرندن اوتوز قرق قدرى استانبول — قونيه مكاتب عاليەسـنه عزيمت ايتمشـلردر . مع ملحقات قضادە تواريخ مختلفەدە واقع بش حجرەدن قرق بش حجرەيه قدر بنـا ايدلمش يكرمى درت مدرسـه موجود ايسـەدە بونلردن مركز قضادە مصلى ، طاشباش ، موسى پاشامدرسەلرى موجود وديكرلرى خراب ومتروكدر . مدارسدە تحصيل وتدريس طرز قديم اوزرەدر . مكاتب رسميەنك عددى نفوس موجودينه نظراً پك آزدر .

عنعنات :

رجبك ايلك پنجشنبەسندە « پيشى » ديدكلرى برنوع سميد طبخ وفقرايه ويكديكرينه توزيع ايدرلر . وبايرام عرفەلرندە مجتمعاً قبرلرى زيارت ايدرلر .

قصبەدەعشرته انهماك، قادين اويناتمق، قرادە دوكونلردە سلاح آتمق، قان آلديرمق كبی عادات واردر .

خلقك طبابته قارشو وضعيتى : اعتقادات باطله

اهالى عموميتله دينەجك درجەدە اطبايه رغبت كوسترمزلر .

نظافته رعایت : نظافت وانتظامه رعایتلری پك آزدر .

اهالینك بنیهٔ تشكلاتی : عمومیت اعتباریله كالده وصحتلری یرنده‌در .

مؤسسات صحیه : داخل قضاده بر دوقتور ، بر صحیه مأموری واردر . خسته‌خانه ، دیسپانسر ، اجزاخانه كبی مؤسسات صحیه یوقدر .

مكتب ومدارس : مركز قضا وقراده ۹ مكتب ایله ۲٤ مدرسه واردر ، بو مدرسه‌لردن انجق اوچی حال فعالیتده‌در .

خانه ، اوتل ، حمام فابریقه :

قضاده خان ــ اوتل یوقدر . ایكی حمام وبرقاچ صودكرمنی موجوددر .

مبانینك طرز معماریسی : اماكن عمومیه

كرك قضا وكرك قراده اولر پك سطحی وعادی بر طرزده طاش وچامورله انشا ایدلمشدر . اماكن عمومیه اوله‌رق بر حكومت دائره‌سی ، بر تشله ، بر مكتب رشدیه وایكی حمام واردر .

شهر وكویلرك وضعیتی :

قریه‌لر عمومیتله طروس سلسله‌سی شعباتندن بولنان طاغلرك اتكلرنده ، وجنوبه متوجه بر وضعیتده اولوب خانه‌لرك طرز انشاسی قواعد صحیه‌یه غیر موافقدر . قصبه شمالنده‌كی طاغك اتكنده اولوب عادتا براوچوروم اوزرنده مائل بر وضعیتده‌در . سوقاقلر عموماً طار وطولاماجلی اولوب ابنیه ومساكنك طرز انشاسی بسیط بر طرزده‌در .

خلالرك شكلی :

خلالر چقور طرزنده‌در .

قبرستانه : [موقعی ووضعیت جغرافیاسی]

ارمناكده مستقل قبرستان یوقدر . اهالی جنازه‌لرینی بغچه‌سنك آولوسنده ، قپوسنك اوكنده ویاخود خانه‌سنه یقین طار چیقماز بر سوقاقده دفن ایتمكده بولندیغندن قصبه عادتا بر مزارستان حال ومنظره‌سنی ارائه ایتمكده‌در .

بطانلقلر : (موقعی، وسعتی أسبابی ایله قوردولمسی حقنده مطالعات) یوقدر .

ایچیلانه صولر : (صورت اساله، اوصاف حکمیه، کیمیویه وصحیه سی)

شهرك هر طرفنه اساله ایدیلن وهمان عموماً شرب وصرف ایدیلن « جمله » نام صو منبعنده براق ، لذیذ ایسه ده مجاریسی ایله چشمه لری پك خراب اولدیغندن خارجدن ومقابر ومواد غائطه چقورلری ایله تحت الزمین حصوله کلن اختلاطات وارتشاحات حسبیله تلوث ایتمکده در . یاغمور زمانلرنده صولرك بولانه رق تعفن ایلمسی بوکا بر دلیلدر .

امراض معتاده وبلدیه : موسم خسته لقلری

قضا موقعاً مرتفع ویایلا اولمسندن وهواسنی اخلال ایده جك کول ، سازلق ، وبطاقلق بولنمامسندن طولایی قضاده بلدی خسته لق یوقدر . فقط ایچیلان وقوللانیلان صویك ملوث اولمسی شهری تیفو ، دیزانته ری خسته لقلرینك تحت تهدیدنده بولندیرر

فرنکی (فحش)

فرنکی چوقدر . واجرای فحشیات ایدن قادینلر محقر اولمیه رق مع الأسف عائله لر میاننه دخی انتقال ایلمه مشدر .

ملاریا ، ورم دیفتری :

حمای مرزغی ، ورم خسته لقلری همان یوق کبیدر . شیمدی یه قدر دیفته ری مصابنه تصادف ایدلمه مشدر .

امراض ساریه - قولرا :

قضاده قولرا وقوعاتی کورولمامش در .

تولدات ووفیات نسبتی : اطفالده وفیات

۳۲۸ ده لکه لی حما ، ۳۳۳ ده حمای تیفوئیدی اهمیتلی تخریبات یاپمش وخلق تیفو آشیسی ایله آشیلانمشدر . وفیاتك تولداته نسبتله یوزده بش فضله اولدیغی کبی اطفالده کی وفیاتده یوزده قرقدن آشاغی دکلدر .

آثار عتیقه :

قصبه وقراده ان و مغاره‌لره تصادف ایدلمکده وبونلر درونده علی الا کثر لحدلر کورولمکده‌در . لحدلر اوزرینه موضوع قپاقلر ارسلان هیکللرینی مصوردر . لحدلرک درونده انسان کمیکلری موجود اولوب بریسنده قادین قوشاقلرنده مستعمل یاقه‌زینتلری ظهور ایتمش واستانبولده‌کی موزه‌یه کوندرلمشدر .

معلومات تاریخیه :

ارمناك قصبه‌سی اسکندر کبیرك آسیا فتوحاتنی اکمال ایتدکدن صوکره بابلده وقوع وفاتی اوزرینه ممالکنك قومانداناری بیننده حین تقسیمده حاصل اولان طوائف ملوکدن سوریه جهتلرنده حکم سورن « سولوقوفوس » دها صاغلغنده دجله‌نك غربنده‌کی یالتلرینی اوغلی « انطیوخس » ه ویرمشدی . « انطیوخس » قبل المیلاد ۳۸۰ تاریخنده قرال اولوب خاندان مذکوردن اون اوچ قرال ظهور ایدرك ایکی بچق عصر قدر اجرای حکومت ایتمش وبونلرده آسیانك ایچرو طرفلرنده بیودیکندن طولانی آسیالی لقبیله ملقب اولوب اجدادینك ملکی بر وقتلر دیقرانك یدضبطنه کچمش ایکن روما سردارلرندن « لوقوتوس » طرفندن تخت موروثنه اجلاس اولنان اونجی « انطیوخس » ك اوغلی بولنان اون اوچونجی « انطیوخس » طرفندن هجرت نبویه‌دن ٥٤٧ سنه مقدم یعنی میلادك ۳٥ نجی سنه‌سنده بنا وتأسیس ایدیله‌رك زمانك نامدار علماسندن « قالیوقولا جرمانیوس » نامنه اضافتله « جرمانیقو پولیس » تسمیه اولنمشدر . شهر مذکورله بتون سوریه حوالیسی میلادك ٦٤ نجی سنه‌سنده مشهور « پومپوس » طرفندن ضبط اولنه‌رق روما ممالکنه الحاق اولنمشدر .

خلفای عباسیه‌دن معتمد باللهك زمان خلافتنه تصادف ایدن ۲۷٥ سنهٔ هجریه‌سنده سید بطال غازی معیتنده‌کی مجاهدین عرب طرفلرندن فتح واستیلا اولنمشدر . ٥٨۳ تاریخ هجریسنده المانیا ایمپراطوری « فره‌دریك » ، باربار وس طرفندن تشکیل ایدیلن اوچنجی اهل صلیب اوردولری طرفندن استیلا ایدیله‌رك روملرك اداره‌سنه ویرلمش وبونلرك صوك حکمداری بولنان « میخائیل پالولوغوس » ك زمان حکومتنده و ٦١٠ تاریخ هجریه‌سنده مشهور قرەمان اوغللری طرفندن فتح ایدلمشدر .

ارمناك قضاسیله حوالیسی ۸۷۹ تاریخنه قدر قرهمان اوغللری الندهقالوب پیراحمد بك اثنای حکومتنده کدك احمد پاشا طرفندن ضبط اولنمشدر .

بوزقیر قضاسی

حدودی : طول وعرض درجه‌لری ایله مساحهٔ سطحیه‌سی

بوزقیر قضاسی شمالاً قونیه ولایتنك خاتونسرای ناحیه‌سی ، شرقاً قرهمان ، جنوباً علائیه ، غرباً بیدیشهر و اقسکی قضالریله محدود اولوب عرض شمالینك ۳۷ – ۳۸ درجه‌لریله طول شرقینك ۲۸ – ۳۰ درجه‌لری آراسنده بولنمقده‌در. مساحهٔسطحیه‌سی تقریباً ۱۸۵۰ کیلو مترو مربعیدر . قضانك مرکز اداره‌سی قونیه‌نك قسم غربیسنده و اون سکز ساعت‌بعد مسافه‌ده بوزقیر ویاسرستاد قصبه‌سیدر . سطح بحردن ارتفاعی ۱۲٦۰ متروددر .

قضا اراضیسی اوچ قسمه منقسم اولوب طاغاق قسمنه « قازیق دره » اووه قسمنه « یازی قولی » هم طاغاق و هم اووالق اولان قسمنه « بلویران » نامل‌ری ویرلمشدر .

طاغلر وارتفاعلر :

بوزقیر قضاسنده باشلیجه « اروانه » « اوطان » « قباقیان » « چوقه » « زنکبار » « ستاد » « قیزیل کریش » « تیمورلی » (تحته‌لی) طاغلری موجود اولوب بونلردن اروانه طاغی منحنی استقامتده ومبدئی اروانه جوارنده ، منتهاسی دره‌قریه‌سنده‌در .

اوطان طاغی : سطح مائل‌شکلنده آق کلیسا قریه‌سندن بدأ ایله بل قپوچفتلکنده نهایت بولور .

قباق باش طاغی : الماسون جوارندن بدأ ایده‌رك (دورایده) قریه‌سنه منتهی اولوب نیم قوس شکلنده‌در .

چوقه طاغی : بر استقامت مستقیمه‌ده طاشباشی قریه‌سندن بدأ ایله صاری اوغلان اووا سنه منتهی اولور . اوزرنده طاشدن مبنی قلعه خرابه‌لری اولان زنکبار طاغی ارلو پیکارقریه‌سندن بدأ ایله مروتلی قریه‌سی جوارنده نهایت بولور . کونیه‌شکلنده‌در .

ستات طاغی : یپلاتقاوی انحنالرله بولاد قریه‌سندن بدأ ایله کزلوی قریه‌سنده نهایت

بولور قیزیل کریش تیمورلی طاغلری کیچه شکلنده اولوب خواجه‌قریه‌سی یایلاسندن باشلایه‌ق دوملی قریه‌سنده منتهی اولور .

تخته‌لی طاغی : قیشله قریه‌سندن بدأ ایله پارانجق قریه‌سی قربنده نهایت بولور . جبال مذکوره‌نك کافه‌سی طوروس سلسلهٔ جبالندن انشعاب ایتمشلردر . طاغلرك الك یوکسك ارتفاعلری ۱۵۰۰ – ۲۰۰۰ مترودر .

تشکلات ژئولوژیه :

اروانه ، قباق باشی ، زنکبار ، ستاد ، تیمورلی ، قیزیل کریش ، تخته‌لی طاغلرینك بعض قسمی طوپراق اولمقله برابر بیاض طاشـدن متشکلدر . اوطان طاغی (ریغ) دنیلان سیاه قوم افراز ایدن عادی کوك مرمردن تشکل ایتمش اولوب مذکور طاشدن دکرمن طاشی اعمال ایدرلر .

انهار :

قضاده نهر اطلاقنه شایان برصو یوقدر . یالکز (چهارشنبه) (کوکصو) (چوکه‌لز) نامریله باشلیجه اوچ ایرمق موجود اولوب چهارشنبه چایی ۱۶ ساعت بعدنده پیکانه‌جق قریه‌سنك همان شمالنده بکشهری قنالنه قاریشور .

کوك صو چایی قضا داخلنده اون ساعت مسافه‌ده سیر ایتدکدن صکره سلفکه سنجاغنه داخل اوله‌رق آق دکزه دوکیلور . وچوکه‌لز صویی ایکی ساعت بعدنده قوس شکلنده وقضانك غرب جهتنده چهارشنبه صوینه قاریشیر .

چهارشنبه صویی ایله کوك دره مارت ونیسان آیلرنده طاشار . آندن صکره‌کی آیلرده تدریجاً آزالیرسه‌ده قورومازلر .

قنال وکوپرولر :

قونیه اوواسی عملیات اسقائیه قومپانیاسی طرفندن مبدئی بکشهری قضاسی ، منتهاسی قونیه اوواسی اولمق اوزره آچیلان قنالك بوزقیر قضاسنك اق‌کلیسا وسرای قریه‌لری حدودندن باشلایه‌رق قونیه حدودنده شمس قریه‌سـنه قدر تخمیناً ٥٥ کیلو متروالق اقسامی واردر .

کوپرولر : اوتدردی سرای قریه‌سی جوارندن باشلایه‌رق قونیه اوو اسنه قدرقنال اوزرنده واون آلتیسی چهاشته چابی اوزرنده ویدیسی کوك دره جابی وبری ده «صاندی» ایرماغی اوزرنده اولمق اوزره داخل قضاده اوتوز سکز عدد کوپرو واردر .

موجود کوپریلرك طولی ۱۵ مترودن ۳۰ ـ ٤۰ مترویه‌قدر ، عرضلری ٤ مترودن ٦ مترویه قدردر ۳۸ کوپریدن دردی طاش ، اون‌ایکیسی تخته‌اولمق اوزره‌اون آلتیسی چهارشته چابی وبشی تخته ایکیسی طاش اولمق اوزره بریسی کوکدره چابی وبشی کارکیر، سکزی نیم کارکیربری تخته اولمق اوزره ۱٤ عددی کوك‌صوبی اوزرنده وبر عدد طاش کوپری‌ده (صاندی) ایرماغی‌اوزرنده‌مبنیدر .

معادن‌ومملحه :

اوطان طاغنده بیاض مرمر وبله‌کی‌طاشی واردر.مرکز قضایه سکز ساعت‌مسافه‌ده بولنان قیزیل کیریش طاغ . . سیملی قورشون معدنی‌اولوب یوزده بش نسبتنده کموش موجوددر . حال حاضرده مذکور معدنك اوجاغی معطل بر حالده‌در . قضاده مملحه یوقدر .

اورمانلر :

الماسون اورمانی‌ده داخل‌اولدیغی حالده تخمیناً ۱٤٥۰۰ هکتار راده‌سنده اورمان موجوددر.اوزرلرنده‌کی اشجار اردیچ، قطران ، چام ، میشه ، لادین ، دیش‌بوداق جنسلرندن عبارتدر . چام،قطران اغاجلرندن‌سیاه وصاری قطران استحصال ایدیلوب اویوزلی حیوانات ایچون استعمال ومیشه‌دن کمور اعمال ایدیلوب جوار قضالره اخراج ایدلمکده‌در.

نباتات وزراعت

اورمانلرده که‌کیك ، آبریق ، طاغ یونجه‌سی ، منطار ، مازی، سحلب ، کوك بویا واوا جهتنده دولامان وسائر خدابی نابت نباتات موجوددر . قضا اراضیسنك قسم اعظمی قوملی ، کیللی وطاشلق‌در . بو قسم اراضینك قسم اعظمی باغ‌در .

زرع اولونان حبوبات باشلیجه : بغدای ، آرپه ، چاودار ، مصر ، فاصولیه ،

بقله، بورچاق، سرجمك، نخود، فنيك، يونجه، يولاف، قاوون، قارپوز، پطليجان، طوماتس، توتون، آفيون، كتن، هاووج، شالغام، طوروب، پاتاتس، قباق كبى حبوبات وسبزواتدر.

بو ميانده يالگز پاموق «بلويران» ناحيه‌سنك الماسون وقره‌بكر قريه‌لرنده اهميتسز مقدارده ا كيلور.

حيوانات اهليه ووحشيه:

حيوانات وحشيه‌دن آيى، قورد، طاوشان، تلكى، صانصار، پورسوق، قوندوز، كيك، يبانى طوڭوز وطيوردن قرتال، چايلاق و سائره موجوددر.

قضا بر ناحيه ومركزدن عبارت اولمق اوزره تشكيلات ملكيه اعتباريله ايكى‌يه انقسام ايتمشدر.

تقسيمات ملكيه: مركز قضايه مربوط قرا اساميسى

چات	دره	صورغون
قره‌جه‌حصار	قوزآغاج	آقچه‌پيكار
قره‌جه آردچلر	قارن	پيكارلق
قره يحيى	قوشمه	آيدين قشله
اجيلر	اولو پيكار	ياز طامى
خواجه كوى	پاپوشجى	الما آغاج
بايغان	قره‌باير	حاجى يونسلر
قواقلق	قياپا	آرسلان طاش
دومليلر	طولچانلر	پاپوشجيلر
كرنوى	صؤجاق	كراز
يالگزجه	تپه‌لوجه	تپه‌اراضى
سكود	حلوصلر	فقير
حصارلق	مروتلى	اكسته
احورلى	قره‌جه قيو	ميره
كون دوكن	على جرجى	قورى‌چاى
اروآنه	چفتلك	قياجق
پالمبوك	صاندى	اوز صنوز

قضایه مربوط قرا :

اوزکیر	ارطوغان	ارطان
طوتلی	آق کلیسا	بالقلوی
سرای	بادملی	حویران
سازلی	بوزطام	

بلویران ناحیه‌سنه مربوط قرا اسامیسی :

قزلجه قیر	علی‌بك هیوکی	قوچان
کلدره	آیوالیجه‌مع‌قیاجیلر	ةق
قوز ویران	★ صاری‌اوغلان	یکی کوی
عشقلر	طاشباشی	بولاد
کورت	بلیکی	آرمودلی
حزه‌لر	اغراجی	بارداس
دورایده	قزین اوز	قیا آغزی

اقلیم ومواسم :

بوزقیر قضاسنك اقلیمی معتدل اولمقله‌برابر فصول‌اربعه تمامیله حکمنی اجرا ایدر.

درجهٔ حرارت نسیمنك وسطی ، اصغری واعظمی مقدارلری .

ایلك‌بهارده‌فوق‌الصفر ۱۲ ـ ۱۵ ، یازین ۲۰، صوك‌بهارده ۱۸ ، قیش‌موسمنده تحت‌الصفر بر درجه‌ده‌در . حزیران وتموز آیلرنده حرارت ۲۵ ـ ۳۰ درجه‌یه ارتقا ایدر .

روزگارلر :

دائما وزان اولان روزکار لدوس وپویرازدر . لدوس جنوبدن ، پویراز شرق شمالیدن هبوب ایدر . لدوسك هبوبی اکثریا یاغمورله نتیجه‌لنیر .

یاغمورلر وارتفاعی :

محصولاتی قوروتمیه‌جق وممکن مرتبه کوکلشدیرمجك قدر رحمت یاغار برسنه ظرفنده یاغان یاغمور درتیوز سکسان طقوز ملیمتره راده‌سنده‌در . مارت الی مایس نهایتنه قدر نافع یاغمورلر یاغدیغی واقعدر . قار اکثریا تشرین ثانیدن شباطه قدر دوام ایدرك برنجق مترویه قدر ثخن پیدا ایدر .

قاپلیجه و ایلیجه : میاه معدنیه

قضا داخلنده قاپلیجه ، ایلیجه و میاه معدنیه یوقدر .

نفوس عمومیه : عرق و دین اوزرینه تقسیماتی

قضانك نفوس عمومیه‌سی ۱۹ ،۰۵۷ اولوب جمله‌سی ترك عرقه منسوب و مسلماندر .

عشائر و لسان عمومیسی :

قضاده عشیرت یوقدر . لسان عمومی تورکجه‌در .

طرز تلبسی :

بوزقیره مخصوص ملی بر قیافت موجود دکلدر . بوزتپه قراسنده اعمال ایدیلن یوکدن ویاقالیندن بز شالوار ، قوشاق ، جبکن کیرلر و باشلرینه یوزدینه یمنی صارلمش اوزدن بر فس بولنور .

قادینلرده باشلرینه فس کیرلر . درجهٔ ثروتلرینه کوره فسك اطرافنه التون ، کموش مسکوکات دیزرلر . باشلری دائما تولبند ایله مستوردر . البسه‌لری الاجه وباصمه‌دن معمول انتاری ایله‌شالواردر خارجه چیقدقلرنده بیاض باتسته‌دن چارشاف کیرلر .

طرز معیشت و اشتغال : [صنایع]

پك ساده‌در . یوفقه اکمکی ، بولغور ، یوغورت ، یومورطه ، مسمه کوره قورو ویا یاش سبزه‌در . اکثریت اعتباریله اهالی زراع و رنجبردر . بونك خارجنده قلان اهالینك بر قسمی آیدین و استانبوله کیده‌رك مختلف خدمتلرله مشغول اولور . بعض قراده یوکدن معمول و پك ابتدائی بر صورتده طوقومه‌جیلق واردر .

طوقومه‌لرك طولی ۹ ــ ۱۰ و عرضی یارم آرشوندر طوقومه‌لردن اهالی شالوار اعمال ایدر . خارج قضالرده اخراجات یاپلمازدر .

خواجه ویا یوسفجی قریه‌لرنده دباغخانه موجود اولوب تومان ، سختیان ، مشین یاپارلر . مجاور قضالرده اخراجات واقعدر .

دوکرلك ، مرانغوزلق ، تیمورجیلك ، نالبجیلق ، قوندیرجیلق ، یمشجیلك ، مستجیلك ، تنکه‌جیلك ، برجیلك ، قویومجیلق ، سانتجیلك تفنکجیلك ، بچاقجیلق ، چومالکجیلك صنعتلری ده موجوددر .

اخلاق ومعارف :

اهالیسی مسافرپرورلکی، محتاجینه معاونتلری وصافیت اخلاقیه‌لری ایله ممتازدر. بوزقیر قضاسی معارف خصوصنده پك كری قالمشدر. همان یوزده سكسان بشی نعمت معارفدن محرومدر. مكاتب موجوده قضانك جسامتی ونفوسنك كثرتیله غیر متناسبدر. قراده اطفال كویلی طرفندن اجرتله طوتلمش امامل طرفندن تدریس ایلنمقده‌در. برسنه ظرفنده مدت تدریس ۲ـ۳ آیدر.

عنعنات :

بعض قراده دوكونلرده طبانجه وتفنك اتمق عادتی واردر. ازدواج خصوصنده اركك طرفی آقرباسندن ایكی اوچ كشی‌یی توسیط ایدرك قیزك خانه‌سنه كوندرر. وقیزك ولیسنه تكلیفده بولنور. هر نه‌قدر قیز طرفی راضی اولسه‌ده برنجی دفعه‌سنده ملاحظه اولنه‌جغی جوابیله نازكانه رد ایدیلور. ایكنجی ویااوچنجی مراجعتده سوز كسیلور. سوزالمغه كیده‌ن و دنورنامی ویریلن ذواته یمك یدیردكدن صوكره كیده‌جكلرنده آغز طادی نامیله برقیه شكر اوغلان طرفنه كوندریلیر وبالآخره اوغلان طرفندندن‌ده زینت آلتونی، كوپه كبی هدیه‌لر ارسالیله نامزدلكاری اجرا ایدیلور. ودرت آی ایله برسنه آراسنده دوكون یاپیلیر. و دوكون ایچون درجۀ ثروته كوره بشیوز غروشدن اوچ بیك غروشه‌قدر مصرف اختیار ایدیلیر.

خلقك طبابته قارشو وضعیتی : اعتقادات باطله

هرنه خسته‌لق اولورسه اولسون اهالی كندیلرنجه « اوجاق » تعبیر ایتدكلری تكلره كیتدكدن‌و آلدقلری نسخه‌لری بیونلرینه طاقمقده‌درلر. خلقك طبابته قارشو رغبت وانهماكی همان هیچ یوق كیبیدر زیرا قضانك تشكلندن یعنی یتمش سكسان سنه‌دنبرو بو قضایه آنجق اوچ طبیب تعیین ایدلمشدر. بو اوچ طبیبك مدت مأموریتی مجموعاً طقوز اون سنه‌در.

بوزاهالیسنك‌ده قوجه‌قاری علاجلری استعمالنه انهماكی پك زیاده‌در. حما ایله مترافق خسته‌لقلرده خسته‌لر اون ایكی ساعت بوغازلرینه قدر كچی

وياقوبون دريسى ايچنده براقيرلر . گوز خسته‌لقلرنده اسكى گوش بر پارچه‌سى بر ايپ ايله باغلايوب گوزك اوكنه صارقيتيرلر .

نظافته رعايت :

كرك قصبه وكرك قرا اهاليسنك نظافته رعايتلرى پك جزئيدر .

اهالينك بنيه‌جه تشكلاتى :

قره ويران گولى جوارنده‌كى قرا اهاليسى ملاريا نتيجه‌سى ضعيف البنيه وچليز ، طاغلق اراضيده بولنانلر قوى البنيه وصاغلامدر .

مؤسسات صحيه :

قضاده خسته خانه ، ديسپانسر واجزاخانه كبى مؤسسات يوقدر .

مكتب ومدارسى :

مركز قضاده برى ذكوره ديگرى اناثه مخصوص ايكى مكتب ايله خراب بر مدرسه موجوددر . مدرسه‌نك يكيدن انشاسنه مباشرت ايدلمش ايسه‌ده احوال حاضره دولاييسيله اكمال ايديله‌مامشدر . قضا داخلنده مقدما ٢٤ عدد مدرسه موجود ايمش ايسه‌ده اليوم جمله‌سى خراب وبى نشاندر .

خان ، حمام ، فابريقه :

ايكى خراب خان اولوب حمام ، فابريقه يوقدر .

مبانينك طرز معماريسى :

مركز قصبه‌ده برقاچ بنا مستثنا اولمق اوزره قصبه وقرا اولرى كليشى گوزل انشا ايدلمشدر . كويلر اكثريتله طاغ تپه‌لرنده وياماچلرنده در .

اماكن عموميه :

قصبه‌ده حكومت قوناغى ، اخذ عسكر بناسى ، بلديه ورژى دائره‌لرى واردر .

هلالرك شكلى : مجارى وارميدر چوقورميدر چوقورلرك شكل تخليه‌سى ؟

خلالر قسماً چقور ، قسماً آچيقده‌در .

مرکز قضاده ایکی اوچ مترو قازلمش واوزری اورتولمش چقورلر وارسه‌ده قراده بوده یوقدر .

قبرستانلر : موقعی ووضعیت جغرافیه‌سی

ووق تپه‌جکلر وتماجلرده اولوب کویلره مسافه‌سی یوزاللی واوچیوز متره‌در .

نفس سرستان قصبه‌سنده ایکی عدد اسلام ورم عنصرینه مخصوص برکه جمعاً اوچ عدد مقابر موجود اولوب مقابر اسلامیه‌نك بریسی شهرك جنوب طرفنده وبش دقیقه مسافه‌ده ودورونی اغاج ایله مزین ودیکری دخی قصبه‌نك غرب طرفنده وبر مترو ارتفاعنده اطرافی دیوار ایله چویرلمشدر .

بطاقلقلر : وسعتی ، موقعی ، سبابی قورودلمسی حقنده مطالعات

قضا داخلنده قره یر آن تولیلك جوارندن غیری محلده بطاقلق یوق ایسه‌ده نفس سرستان قصبه‌سندن مرور ایدن چهارشنبه چایی مجراسنك غیر منتظم بولنمسندن طولایی ایلك بهارده وکوز موسملرنده برقسم اراضی‌یی استیلا ایدرك اوفق بطاقلقلرك تشکیلنه سبب اولمقده‌در .

ایچیلان صولر : منبعلری (صولرینك صورت اساله‌سی) اوصاف حکمیه کیمیویه وصحیه‌سی

قصبه وقراده اکثریت اعتبار ایله ایچیلان صولر منبع صولریدر . بونلر کونك و آوغین واسطه‌سیله چشمه‌لره اساله ایدلمکده‌در . قصبه‌ده برقاچ قویونك صویی دخی استعمال اولنمقده‌در . اهالی دره وچای صولریی ایچمزلر ، اداره بیتیه‌ده قوللانیرلر .

امراض مستولیه ، موسم خسته‌لقلری :

قیشن طرق تنفسیه‌یه عائد التهاب قصبات حاده وذات الرئه ، یازین سمنده مرکز قضا ایله قراده وبالخاصه قره یر آن کولی جوارنده کی کویلرده متقطع حمای حکم ایلر وتخریبات یاپار .

فرنکی : [فحش]

اوچ سنه‌دن بری ۲۷ فرنکی وقوعاتی کورولمش ، بونلرك ایکیسی خسته‌لغی فاحشه قادینلردن ، دیکرلری عسکردن کلن زوجلرندن آلمشلردر . اون بش سنه اول قضاده فرنکینك موجود اولمادیغی متواتراً سویلنمکده‌در .

حمى ، ملاريا :

قره‌ویران کولی جوارنده‌کی قرا ایله مرکز قضاده تخریبات یاپمقده‌در .

ورم :

بو خسته‌لق قضاده همان هیچ موجود دکل کبیدر . اوچ سنه ظرفنده ناموروعظمی درنی وضحامهٔ عقدات لنفاویه‌دن اوچ کشی وفات ایتمشدر .

چیچك :

بوسنه چیچکدن ، اوطان ، طوبلانلر ، کرازقریه‌لرنده مصاب کورولمش وبورالره ده قونیه قضاسنه تابع خادم ناحیه‌سندن سرایت ایتمشدر .

تولدات - وفیات نسبتی : اطفالده وفیات

بش آلتی سنه‌دن برو احوالك تولید ایلدیکی سفالت یوزندن وفیاتك تولداته نسبتی مع التأسف فضله‌در . اطفالده‌کی وفیات ایسه یوزده قرق نسبتنده‌در . چونکه خلقك تغذیهٔ اطفال امرنده معلوماتی یوقدر .

معلومات تاریخیه :

بوزقیر قضاسنك اهمیت تاریخیه‌سی یوقدر . مقدما مدیرلکله اداره اولنمقده ایکن عددقرا ومقدار نفوسنك کثرتنه بناءً ۱۲۸۶ رومی تاریخنده قضایه تحویل ایدلمشدر .

آثار عتیقه :

بوزقیر قضاسنده آثار عتیقه‌دن اولوبیکار قریه‌سی جوارنده طاغ اوزرنده زنکبار نامیله طاش قلعه خرابه‌لری موجوددر . مذکور قلعه‌نك بعض قسامی صاغلام اولدیغی کبی جوارنده موجود اویه لحدلر ایچنده طوپراقدن یارداق و الوان رنکده جامدن معمول شیشه‌لر بولونمقده‌در . قلعه‌نك نه‌قدر سنه‌اول انشا ایدلدیکنه وهانکی حکمداره عائد اولدیغنه دائر برمعلوماته دسترس اولونه‌مامشدر و ینه قضانك حلوصلر قریه‌سی جوارنده باغلر آراسنده بعض ابنیه خرابه‌سیله کسمه طاشلر ویرآلتنده لحدلره تصادف اولونمقده‌در . بو لحدلر درونده دخی بالاده بیان اولنان بر دره‌نك کنارلرنده آره صره اوزرلری رسملی و یونانجه یازیلی آلتون مسکوکات بولونمقده‌در .

زيارتگاه، مقابر :

بوزقير قضاسنك اوطان قريه‌سنده مدفون عمر الفاروق سلاله‌سنه منسوب شيخ طائيس حضرتلرى ودوملى قريه‌سنده مدفون ابوبكر الصديق نسلندن و شيخ بايرام سيدى حضرتلرى وقره‌جه آرديچ قريه‌سنده مدفون امام على كرم‌الله وجه سلاله‌سنه منسوب شيخ بدرالدين ابن خليل حضرتلرى وارطوغان قريه‌سى قبرستاننده مدفون حضرت عثمان ذى‌النورين نسلندن شيخ محمد جلال‌الدين حضرتلرينك مدفن‌مباركلرى اولوب جمله‌سى زيارتگاه خواص وعوامدر . ذوات مشاراليهمدن آنجق شيخ بدرالدين حضرتلرينك نسلنى مشعر ٨٩٩ تاريخنده تحرير ايدلمش برشجره واردر . ديگرلرينك تاريخ وفاتلرينه دائر بروثيقه الده ايدله‌مامشدر .

سيدى شهر قضاسى

حدودى : مساحهٔ سطحيه‌سى طول و عرض و درجه‌لرى

سيدى‌شهر قضاسى شمالاً بكشهر قضاسى ايله قونيه ولايتنه مربوط خاتونسراى ناحيه‌سى، جنوباً اقسكى وبوزقير قضالرى، شرقاً بوزقير قضاسى وخاتونسراى ناحيه‌سى، غرباً اقسكى و بكشهر قضالريله محدود و ٣٧ - ٣٩ عرض، ٢٧ - ٣٠ طول دائره‌لرى آراسنده اولوب مساحهٔ سطحيه‌سى ٢٠٠٠ كيلو مترو مربعيدر . قضانك سطح بحردن ارتفاعى ١١٠٠ متروددر .

طاغلر وارتفاعلر :

قضانك اوچده برى طاغلق، ايكيسى اووه اولمق اوزره قابل زراعت قسمى طاغلق وچوراق قسمنه غالبدر . قضانك جنوب غربيسنده كوبه طاغى واردركه سطح ارضدن سكز يوز مترو ارتفاعى حائز اولوب بوزقير قضاسنده كيغى طاغندن نشأت ايله غربه طوغرى مرتفع بر وضعيت آله‌رق قشلاقلى ناحيه‌سنك غربنده قطران بلى دينلان موقعده اناماس طاغلرينه التحاق ايدر .

طولى تخميناً اللى مترودر . قره ويران قريه‌سنك شمالنده « تامزه » دينلان برتپه

موجوددرکه ذروه‌سی اوچیوز مترو بوکسکدر . بوجبالک ریزه بلی ، کوره بلی ، ایریم بلی ، نامیله بچید محللری وارده‌رکه ارتفاعلری استکثار اولنه‌مازسه‌ده تنها وطار اولمغله ارباب وقوعاته جولانکاه اولمقده‌در . قضا داخلنده بونلردن بشقه ذکره شایان طاغلر موجوددکلدر. یالکز شمال وجنوبده تبارز ایدن طاغلر اکردیر قضاسنک اناماس یایلاسندن افسکی‌یه امتداد ایدر . « کوپه » سلسله‌ٔ جبالنک داچان، طراشجی، اوقلق، اقجه‌لر ، دومانلی ، کورکای ، چالمنده ، چات ، ایدیش ، تکه نامیلرنده شعباتی واردر .

انهار : کذرکاه وطوللری سیرنده بطائلق اولوب اولمدیغی

بکشهر کولندن چیقوب سیدی‌شهری قصبه‌سنک شمال‌شرقیسندن کچن وقواق اقچه‌لر قره‌بولاغی صاغنده کورکلی وایوره‌کی وکیسه‌جك وکوك هیوك قریه‌لرینی صولنده براقه‌رق قره ویران کولنه دوکیلان برچای موجوددر . عملیات اسقائیه طولاییسیله مجدداً کشاد اولنان جدول ایله قره بولاقدن یکرمی دقیقه اشاغیده ومناستر قریه‌سی قارشوسنده التصاق پیدا ایدن محلده اسکی مجرا اوزرنه بربند یاپلمشدرکه عند الاقتضا باغلانه‌رق صو تماماً جدوله ایصال اولنور . جدولك ییاتاغی ۲۰ وددریتلکی ۳ متره‌در . بوچای یاز وقیش جاریدر. هر زمان کچید ویرر. بوندن بشقه نهر اطلاقنه شایان صو بوقدر یالکز سیدیشهر قصبه‌سنك جنوبنده جریان ایدن دره ایله طاش آغیل قریه‌سنك التنده اقان قره قیش چایی بکشهر چاینه انصاب ایدن قیزیل اوز نامنده بردره ذکره شایاندر . بکشهر چایی کندی نامیله مسمی کولدن چیقار . ایوره‌کی جوارنده قضایه داخل اولور . قضا داخلنده غربدن شرقه برقوس چویره‌رك قره ویران کولنه دوکیلور .

سیدیشهری دره‌سی طراجی قریه‌سنك اوستنده واقع ریزه بلندن قره‌قیش دخی ایچری قیشلادن چیقوب قره ویران کولنه دوکیلور . مذکور چایلرایلك بهار موسمنده قارلرك اریدیکی هنکامده طاشارق بکشهری چایی ایله سیدیشهر دره‌سی اصلا قورومازه دیکرلری تموزده قورور . قره‌قیش دره‌سی ، سیدیشهرچایی ایلك بهارده طغیان ایدر واطراف اراضی‌یی باصلراق کلی خساراتی موجب اولور .

کوللر : وسعتی ، موقعی ، موقت وائمی اولوب اولمدیغی ، بطاقاق یاپوب یاپمادیغی

قضانك جهت جنوبیسنده وبوزقیر حدودینه قریب اوچ کیلومترو طولنده ایکیوز

متره عرضنده واك درین محلی اوچ قولاچدن عبارت قره‌ویران «یاغلی هیوك ، بالهیوك ویاخود « صوغله » کولی موجوددر ، که موسمنده کلیتلی بالق صید ایدلنور . قره بالق ، بیاض بالق نوعلری اتلی ولذتلیدر . بو کولك صویی قابل شربدر . سکسان بیك دونملك براراضی اشغال ایدلمکده‌در . شکلی شمال غربیدن جنوب شرقیه اوزانمش مستطیل غیر منتظمدر . دیکیلی طاشه برساعت مسافه‌ده سلوکلی کولی دینلان بر کول دها وار ایسه‌ده ایکیوز دونملك مساحهٔ سطحیه‌یی حائز وصویی یازین پك ایاده قلیل واهمیتدن عاریدر .

معادن :

قضاده مکشوف معدن یوقدر . دالایمان قریه‌سی جوارنده کمور معدنی بولندیغی روایت اولنور سه‌ده هیچ برشرکت ایشلتمکه طالب اولماشدر .

کوپرولر :

قضا داخلنده قنال اوزرنده ایوره‌کی قریه‌سی قربنده ، کورکلی قربنده ، قره پولاق قارشوسنده ، انجه صو قارشوسنده کیسه جك قریه‌سنده ، کوکهیوك قربنده ، مناستر قارشوسنده ، یاغره قارشوسنده ، اورته قره ویران خذاسنده بردن طقوز عدد کوپری اولوب بونلردن قره‌بولاق کوپریسی اخشاب دیکرلری کارکیردر . بونلردن بشقه قشلاقلیده آطه‌چایی اوزرنده بروقرق کوز اوزرنده برکه جمعاً ایکی اخشاب کوپرو واردر .

قصبه‌یه بر ساعت مسافه‌ده قره‌بولاق قریه‌سنه منتهی شوسه‌یی عموداً قطع ایدن قره قامیش چایی اوزرنده التی طوکدیرمه طاش واورته‌سی تخته اولمق اوزره سید شهر ـ بکشهر کولی اوزرنده قواق قریه‌سی خذاسنده سیل ویران چایی اوزرنده بر اخشاب وقصبه‌نك جهت جنوبیه‌سندن کچن چای اوزرنده اوچ اخشاب وقادین قریه‌سندن جاری دره اوزرنده براخشاب کوپرو واردر .

قنال اوزرنده‌کی کوپرولرك علی العموم قرق‌متره طولی وبش‌متره عرضی واردر . دیکر کوپرولرك عرضلری متفاوتدر .

تشکلات تحت الارضیه :

قضانك شمال وجنوبنده بولنان صرتلر صخور ناریه‌دن متشکل غرانیت پورفیر

طاشلرندن وشمال غربی وجنوب غربی صرتلریله یماچلرنده قالکر طبقه‌لریله لیئت طبقه‌لریله قاریشیق واراضی ثالثه صخورندن کیرج ترکیباتنی حاوی یکپارچه جسیم قیالر واردر

اورمانلر :

جنوب وشمال وجنوب شرقیله جنوب غربی وشمال شرقی طاغلرنده: کوبه، مری، چام، کوکز، چال بیلانلی، مسلم، قالافات، اسارلق، کورت، قره‌طاغ، قیرلانغیچ کدیکی، اکرقابه نامیلرنده اورمانلر واردر.

بو اورمانلر کوبه، دلاین، میشه، آردیچ آغاچلرندن «قلافات» «کورد» «بیلانلی» و مسلم کذلک لادین، میشه، آردیچ «کوکز» «چال» اسارلق» «اکریجه» میشه آردیچ، یبانی ارمود، چام وقره‌طاغ «لادین» میشه، آردیچ «مدی» چام لادین، آردیچ، قطران اغاچلریله محاطدر.

دها جنوب وشمالده آق میشه، قزل چام قورولری واردر. یازین مناوغات جهتلرندن کوچبه نیشین قبطیلر کراسته اعمال ایدرلر. اخراجات اولمیوب انجق قصبه وقرا اهالیسنک احتیاجاتنی تأمین ایده‌بیلور.

مرعالر :

کوبه، دومانلی واشک یایلالری و حالمینده یایلالری اک مشهورلری اولوب ١٠٠٠ الی ٢٠٠٠ دونم تخمین ایدیلن اراضی واردر. بو یایلالر سطح بحردن ٩٥٠ الی ١٠٠٠ متره ارتفاعنده در. اوزرلری دوزلک اولوب متعدد منبع صولری واردر. زرع ایدلمز انجق مرعا حالنده بولندیغندن حیوانات رعی اولنور.

بهار موسمنده یوردلک عشائری بو یایلالرده خیمه‌نشین اوله‌رق بولنورلر.

اورمانلرده موجود محصولات صوماق، چوکن، مازی، کیتره، سحاب چوق ایسه‌ده تجارتندن استفاده ایدلمز.

اووالر :

سیدیشهر قضاسنده باشلیجه ایکی اووا واردر. بری سیدیشهر اوواسی شمالاً تکه وجات صرتلریله بویالی مناستر، غرباً طراشجی واکدیش تپه شرقاً قره‌ویران تپه‌لری

جنوباً کوبه طاغلری ایله محدود اولوب مساحهٔ سطحیه‌سی یدی یوز اللی الی سکز یوز مترو مربعیدر . بو اووانك جنوب وجنوب غربی وجنوب شرقی طرفلرنده طوپراغك طبیعتی میللی ، قوملی اولوب درونده بر آزده کیرچ واردر . رنکی قرمزی ، صاریجه بعض محللرده اسمردر . پیکارباشی وطراشجی چاپیله اسقا اولنور.

ایکنجیسی . : اقچه‌لر وقواقاووا سی ، شمالاً قورکل ، وروممدیکن وچاوون جنوباً قواق واقچه‌لر صرتلریله قزلجه کوی صرتلری شرقاً اکدیش تپه واقچه‌لر بلی ایله محدود مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً یوز کیلومترو مربعیدر . اووانك طبیعت ترابیه‌سی شمال وشمال غربی ایله شرق وغربی کیللی وکیرچلی وجزئی میللیدر . اووانك وسطی تراب منتقله ایله کیللی ، قوملی بر ازده کیرچلیدر . قوهٔ انباتیه‌سی هر محصوله الویریشلیدر . طوپراغك رنکی قرمزی ، صارمتراق ، شمال وجنوب جهتلرنده چاقللرده موجوددر .

نباتات وزراعت :

اق بغدای وبولوادین دنیلان قزل بغدای ، اربه محصولاتی درت صره وبعض محللرده ایکی صره آکیلور . بیاض یولاف وفیك وکوله‌من دنیلان مختلف تخملرك محصولی اولوب چاقللی قوملی اراضی‌یه زرع ایدیلر . مصر ، پتاتس ، بورچاق ، نخود ، فصولیه ، مرجمك زرع اولنور .

بغدای ، آربه محصولاتی کثرتلی اولوب اسکی قضاسنك احتیاجاتنی قسماً تأمین ایدر . نخود محصولی غایت اهمیتلی تلقی ایدیلوب بغدای درجه‌سنده زرع ایدیلور . ولباپی حالده قونیه وجوار قضالره سوق اولنور . قضانك باشلیجه اخراجاتی ایلیدر . مرجمك ومصره اهمیت ویرلمیوب از مقدارده زرع اولنور .

تقریباً ۸۰۰۰ هکتار بغدای، ۶۰۰۰ هکتار نخود و بومقدار اربه اکیلور . کوله‌من وفنیك مقدارلری بونلرك نصفی درجه‌سنده‌در .

اشجار مثمره‌دن فندق ، لما ، ارمود ، بادم ، جویز ، ویشنه بیاض وقره طوتدن عبارتدر . دیکر میوه‌لر اسکی ، بزاده ومناوغاندن کلور . اشجار مذکوره میوه‌لری انجق احتیاجه کافی بولندیغندن خارجه اخراجات وقوعبولماز . باغلرده بولنان اوزوملر: سیاه چاووش ، ریمربت ، بکلرجه اوزوملریدر . باغلر تخمیناً ۱۰۰۰ دونمدر .

حسب الاقالیم تیش موسمنك تمادیسی حسبیله مزروعاته کچ باشلانوب انجق تشرین ثانی نهایتلرینه طوغری ارفەسی آلنور . اهالی زراعدر . شکل ابتدائیده زرعیات یاپیورلر . قضاده اون عدددن فضله پولاق یوقدر . احتیاجه جالب ولنوب الآن متروك وغیر قابل استعمال . حاله کلان ادوات زراعیه وسائره قره دویرانده بولنور . صوماق ، میازاوتی ذکره شایان اولوب چیچك نوعندن عادی لاله ، سنبل ، نرکس ، زامباق ، منکشه ، قرانفیل ، کل وسائره بولنور . بونلرك هیچ برندن اقتصاداً استفاده ایدلمز .

حیوانات : اهلیه ووحشیه

اهلی حیوانات : بارکیر ، ماندا ، اینك ، تفنك کچیسی در .

عشائر نزدنده بشیوزی متجاوز دوه واردر .

کیك ، « تکه » « جنده » « قشاقلی » « دالیان » « اوقلق » « المسعود » کبی طاغلرده و صرب محللرده بولنور . آیی ، قورد ، تلکی ، طاوشان ، صانصار بولنور . ایچ قیشله سازلقلرنده و قره ویران صوغانلی سازلقلرنده طوموزلر سوریلرله کزرلر . بونلر مزروعاته وباغلره ضرر ویررلر .

طیور اهلیه ووحشیه :

طیور اهلیه‌دن قاز ، هندی ، طاووق ، طیور وحشیه‌دن یابانی قاز ، اوردك ، انواع ککلك ، چیل ، کوکرجین ، اوریك ، پاغاریا ، قارنال ، قارغه وانواعی ایله بیلدیرجین ، قره طاوق ، صاری آصمه وتالا قوشلری ، ایپنوز ، سقا و سرچه قوشلری وبو حیواناتك دشمنلری بولنان طوغان ، آتمجه ، شاهین ، هوغو قوشلرندن عبارتدر .

تقسیمات ملکیه :

نفس سیدیشهر ، سید هارون ، جامع کبیر ، جامع جدید ، دکرمنجی ، دباغخانه کچی قیو ، صوفخانه ، آلایلر ، قزلجه ، اولو قپو محلاتنه آیرلمشدر .

قضاده نواحی تشکیلاتی اولمیوب عموماً قرا مرکز قضایه مالحقدر . اشبو قرادن جنوبده و کوبه سلسلهٔ جبالنده واتکلرنده بولنان :

طراشجی	یکیجه
قزلجه	چای
صالور	چتمی
بایندیر	دومانلی
یکی کوی	دالایمان
محرم قولی	کیرلی
جللر	دره بوجاق
کونیم	کنجك

شمالنده :

چات	مناستر
دره کوی	چالمنده
نزومله	مسعودیه

شرقده :

یاغره	قوراك	قره ویرانلو

غرب شمالیده :

کوزکلی	ایوره کی	طول
چاروش	رومدیکن	اوغلاقجی
دیکیلی طاش		

وسطده وجنوبده :

طاش آغیل	صوبرده	صوسز
المسعود		

تام وسطده :

قواق	آقچه‌لر	کوچه‌هیوك
کیسه‌جك	اینجه صو	کوك‌هیوك
مناستر	بویلی	قره‌بولاق

ناملرنده قرق آلتی پارچه قرایه تفریق ایدلمشدر .

اقلیم ، مواسم :

سیدیشهر قضاسی ولایتك جهت جنوبیه‌سنده بولنمغله عرضی اعتباریله صیجاق اولمق اقتضا ایدرسه‌ده ارضك سطح بحردن ۱۱۰۰ مترو مرتفع بولنمسی قیشین شدت سرمایه باعث اولور . قضا ، سنه‌نك اوچ بچق آینده‌قارله مستوردر . مارت ابتداسندن مایس

اون بشنه قدر مانقال یاقیلور مایس اون بشندن آغستوس اون بشنه قدر ترلنمیه‌جك درجه‌ده صیجاق اولور . اغستوس اون بشندن تشرین ثانی اون بشنه قدر ینه‌جزئی صوئوق اولور . آندن‌صکره قار یاغار. اقلیمی متحولدر . یعنی هر کون بر رنك کوستر. قضانك هرطرفنده یاز وقیش عین‌موسمده باشلار لدوس روزکاری اکثریا قار ویغمور کتیرر . پویراز صوئوق یاپار . فقط هوایی آچارشرق وغرب روزکارلری دخی یغمور کتیرر .

درجهٔ حرارت : ونسیمنك وسطی

تموز و اغستوس آیلرنده ۳۰ ـ ۳۶ درجهٔ حرارت سانتیغراد وایلك‌بهار وصوك بهاز مواسمنده ۱۶ـ۲۱ سانتیغراد وقیش تحت‌الصفر ۲ ـ ۲۰ سانتیغراددر .

روزکارلر :

پویراز روزکارینه نفس قصبه واو‌ا وقراسی معروضدر . مذکور روزکار شرق شمالیدن وزان اوله‌رق بعضاً کسب شدتله قیش موسمنده فورطنه‌لر یاپه‌رق کونلرجه امتداد ایدر .

بعضاً لدوس بعضاًده قره‌یل وزان اولور، قیشین ایلك وصوك بهارلرده ایسه‌لدوس پویراز و اندر اوله‌رق‌ده شرقی وباطی روزکارلری وزان اولور.

موسم صیفده روزکارلر تخلف ایدر.لدوس ، باطی ، قره‌یل اندراوله‌رق وزان اولور . لدوس بوموسمده بعضاً کسب شدت ایدرك فورطنه حالنی آلوب طوپراقلر ، توزلر ستونلر شکلنده انسانلری تعجیز ومحصولاته دخی ایراث خسار ایدر .

درجهٔ یبوست ورطوبت :

طاغلرده بولنان برقاچ قریه مستثنا اولدیغی حالده قضا علی‌العموم رطوبتلی‌در .

یاغمورلر وارتفاعی :

علی‌الوسط برسنه ظرفنده یاغان یاغمورلرك ارتفاعی ۲،٤۰۰ میلیمتره‌یی تجاوز ایتمز ویاغمورلر ایلك وصوك بهارده کثرتله یاغار .

قابلیجه ونركباتی : [ومیاه معدنیه]

سیدیشهر قصبه‌سنك غربنده باغلق صرتلرنده تقریباً ایكیوز مترو بعد مسافه‌ده بریسی اوچ مترو طول بربچق مترو كنیشلكنده مستطیل الشكل، دیكری بربچق مترو عرضی و هرایكیسنك درینلكی یارم مترودن سكسان سانتیمترو اولان واوزرلرنده جنویزلردن قالمه كاركیر خراب قبه‌لری بولنان ایكی قاپلیجه موجوددر.

صولرك درجهٔ حرارتی اوتوز اولوب تركیباتنده كوكرت وتیمور موجوددر. قاپلیجه‌لرك بولندیغی محل شهرك مسیره‌كاهندن بولندیغی جهتله حزیران، تموز و اغستوسك اونته قدر اهالی مذكور قاپلیجه‌لره كیدر واستحمام ایدرلر.

قضانك جنوب غربیسنده واوتوز ۴ كیلومترومسافه‌ده قشاقلی جوارنده درجهٔ حرارتی اوتوز بولنان بر بطاقلق موجوددر. مذكور بطاقلق تطهیر ایدیلور ایسه ایلیجه شكلنی اخذ ایدر. مذكور قریه و جوار قرا اهالیسی بو بطاقلغه كیررلر. بطاقلغك تركباتنده قاربونیت وكبریتیت املاحی بولندیغی جهتله رئیهٔمفاصلیه مصابینه فائده بخش اولیور مركز و ملحقاتده میاه معدنیه یوقدر.

نفوس عمومی : عرق و دین اوزرینه تقسیماتی

مركز قضا و ملحقاتك ۱٤،۲۹٦ ذكوره ۱٥،٤۹٥ اناث اولمق اوزره نفوس عمومیسی ۲۹،۷۹۱ اولوب بونلردن آنجق یكرمیسی غیر مسلم و متباقیسی مسلمدر. تمامی تورك عرقنه منسوبدر.

عشائر و لسان عمومی :

یایلالرده حیواناتی رعی ایتمك اوزره ایلك بهارده خیمه‌نشین اوله‌رق قضایه مناوفات وجوارندن كلن یوروك عشائری واردركه بونلرك نفوسلری بیكی متجاوزدر. قصبه وملحقاتده لسان عمومی توركجه‌در.

طرز تلبس :

قصبه و قرا اهالیسی یوكدن ویاخود قیلدن معمول آغلری قیصه پاچالری دیز قپاقلرینی متجاوز شالوار و اوزرلرینه یوكدن معمول قوشاق، یرلی بزدن معمول

كوملك و برلی آلاجه یاخود بصمه‌دن معمول منتان، قیلدن یاخود یوكدن معمول قیصه جاكت « فرمه‌نه » تعبیر ایتدكلرینی اكسا لباسی ایده‌رلر. وباشلرینه فس واپانی یاخود دولبند صارارلر . اغنیا و اشراف اوروپا معمولاتی قوماش ویا چوخه‌دن معمول عین سیستم شالوار و بللرینه شال قوشاق و چوخه « فرمه‌نه » اكسـا و باشلرینه فس و اوزرینه صاریق صارارلر .

اناث ؛ طوقومه‌دن یاخود قیل، یا یوكدن معمول آغلری دها كنیش شالو ارو بللرینه یوكدن معمول قوشاق ویرلی الاجه‌دن معمول یاخود بصمه‌دن منتان وباشـلرینه قیصه برفس وكنارینه « به‌نز » دینلان اون غروشاق آلتونه مشابه انجه تنكه‌لری صره ایله‌ دیزرلر بعضاً بر ایكی غروشلق كموش آقچه دیزرلر . دولبندن معمول رنكلی یمنی بزنی باشلرینه اورتروز نكینلر برلی یاخود اوروپا كاری قوماش ویاخود بصمه‌دن معمول البسه‌یی عین سیستمده تلبس ایدرلر. وباشلرینه اون غروشاق آلتونی فسلر اوزرینه صره ایله دیزرلر . ستلری یالكز بیاض یاخود رنكلی نماز بزی ایله خارجه چیقارلر زنكینلر وبعض اصناف عائله‌لری یاقین زمانلرده چارشاف دخی استعمال ایدییورلر.

طرز معیشت واشتغال [صنایع]

اهالی اكثریتله زراعدر . معیشتلری ساده وكلفتسزدر . قطرجیلق ارابه‌جیلق ایدن بولنور . اهالینك اونده بری حیواناتیله تولا صاحبلریله اورتاق اوله‌رق زراعتی اوزرینه آلوب ذخائرك كارینه اشتراك ایدركه بونلره اورتاقجی زراع اسمی ویریلور .

تیمورجی ، قوندره‌جی ، یمنیجی ، دولكر ، مرانغوز ، اكمكجی ، بقال وعطارلق اصنافی وار ایسه‌ده اصنافك قسم اعظمی لپلبی جیدر .

اخلاق ، معارف :

قضا اهالیسی حصائل اخلاقیه صـاحبی‌در . مسـافره قارشو مكرم وملتفتدر . بین الاهالی یالان سـویلیان، الفاظ غلیظه تفوه ایده‌ن آز اولدیغی كبی منع مسـكرات قانوننك تطبیقندن مقدم بیله عشرت ایده‌نلرك مقداری نادر ایدی .

اهالینك قسم كلیسی اوقومه یازمه بیلمزلر. معارف كریده‌در اكثر قراده مكتب موجود دكلدر. قریه‌لرده موجود مكتبلردن چیقان طلبه درست اوقومق یازمق بیلمزلر.

عنعنات :
مع ملحقات قضا اهالیسی دوکونلرده جهاز و دوکون هدیه‌لری آلمقده، فضله مصرف اختیارنده بردوامدر . اهالی شایان ذکر عنعناته صاحب دکلدر .
اعتقادات باطله : (خلقك طبابته قارشو وضعیتی)
اهالینك طبابت صحیه وتداوی‌یه اعتماد ورغبتی یوقدر . قوجه‌قاری علاجلرینه پك بیوك اهمیت ویریلیور. اهالی هرشیئی اللهدن‌بیلور. سرایتهء تدابیر صحیه‌یه‌اهمیت ویرمزلر. اطبایه اعتقاد ایتمزلر . [جانی الله ویرر الله آلیر]ایدیرلر و خسته‌لرینی اوقوتورلر. اوفورکجی قاری وخواجه‌لرك نفس ونفخلرینه‌اعتبار وانهماك پك‌زیاده‌در.
نظافته رعایت :
نظافت وطهارته اوقدر رعایتکارد کللردر. مرکز قضاده‌قراده حیوانات کوبره‌لری هرکسك قپوسی اوکنده وخانه‌لرك اطرافنده ومزخرفات ایسه کلیشی کوزه‌ل اسواقه دوکولمکده‌در . قضانك سوقاقلری غیر منتظم، قالدیرملری‌بوزوقدر .
بلدیه موجود ایسه‌ده وارداتنك عدم مساعده‌سی شهرك نظافتنی تأمینه غیرکافیدر .
اهالینك بنیهٔ تشکلاتی :
قضا اهالیسنك بنیه‌لری قوی وقامتلری متوسطدر . جنوب وشمال جهتنده طاغلره قریب قرا سکنه‌سی اکثریتله عصبیدر . بویلری اوزون، تشکلات بدنیه‌لری منتظم اولمقله برابر ذکالری‌ده شایان ذکردر .
ره‌ویر ، اجزاخانه دیسپانسر :
قضاده خسته خانه یوقدر . اخذعسکر دائره‌سنده اون‌یتاقلق ره‌ویر موجوددر . ایکی سنه مقدم دیپلومه‌سز اجرای صنعت ایدن برینك اجزاخانه‌سی سد ایدیله‌رك اجزا ومشتملاتی اوچیوز کسور لیرایه مبایعه واوچیوز کسورلیرالق‌ده قونیه‌دن‌اجزای طبیه جلب ایدیله‌رك بلدیه‌دائره‌سنك بر اوطه‌سی اجزاخانه‌اتخاذ ایدلمش وبلدیه و اردانتك عدم مساعده‌سنه بناءً اجزاجی استخدام ایدلمیوب معالجه حکومت طبیبی طرفندن اعمال‌ایدلمکده بولنمشدر . بردیسپانسر واردر .

مکتب و مدارس :

مرکز قضاده بهر اوطه‌سی اون بش طلبه‌یی استیعابه کافی التی اوطه‌لی بر مکتب واردر قراده بولنان مکاتب جامعلرك قربنده زمین اوزرنده ویران اوطه‌لردن عبارت اولوب مکتب اتخاذینه الویریشلی دکلدر . مرکز قضاده مرحوم شیخ نوری افندی طرفندن ۱۲۰۰ تاریخ هجریسنده بنا اولنمش شیخ افندی مدرسه‌سی، قره ابراهیم افندی طرفندن ۱۱۵۰ سنهٔ هجریسنده انشا اولونمش عونیه مدرسه‌سی، سید هارون حضرتلری طرفندن ۶۰۰ سنهٔ هجریسنده انشا اولنمش ـ سید هارون حضرتلری ـ مدرسه‌سی نامیله اوچ مدرسه واردر .

خانلر ، حماملر :

مرکز قضاده حفظ الصحه‌یه غیر موافق خراب ایکی خان ایله متروك بر حمام واردر . قضاده وبازار محلنده اق محمده عائد اونبر اوطه‌لی مجدد بر خان وار ایسه‌ده اوطه‌لری لوش و موافق حفظ الصحه دکلدر .

مبانینك طرز معماریسی :

قصبه‌ده علی العموم ابنیه ایکی قاتلیدر . آلت قات حیواناته تخصیص ایدلمش آخورلردن مرکبدر . خلا ابنیه‌نك خارجنده‌در .

بر اوطه بر عمك اوطه‌سی بر آخور و بر صمانلق و بر اوفق یوللی حاوی فقرا خانه‌لری ده واردر . مرکز قضاده ۱۰ ـ ۱۵ ـ خانه استثنا ایدیلورسه متباقیسنك اوزرلری طوپراقدر . بنالرك دیوارلری طاشدر ایچ بولمه‌لری کرپیچ دندر . بنالرك طامی طوپراق بولنمق حسبیله اهالی یاغمورلی زمانده ـ مردانه ـ دنیلن بیوك بر طاشی طام اوزرنده یوارلامق؛ قیشین دخی قارلری کورکله خارجه آتمق مجبوریتنده‌درلر . هر خانه‌ده آخور، کومس بولنور . قراده بنالر اکثریا برقات اولمق اوزره کرپیچله انشا اولنور .

اماکن عمومیه :

قضاده اماکن عمومیه و رسمیه اولمق اوزره بر مکتب ابتدائی، ایکی صوفه سکز اوطه‌یی حاوی عسکری دائره‌سی ، بر دبوی ، بر جبخانه ، بر غازده پوسی ایله ایکی خان ، بر متروك حمام و اوزه‌رلری کیره‌میدلی ایکی جامع و بر بلدیه دائره‌سی واردر .

شهر وكويلرك وضعيتی :

نفس قصبه كوبه طاغنك همان بر كيلو مترو شمالنده‌در . جنوباً كوبه طاغی شمالاً سيديشهری اووه‌سی شرقاً باغاق صيرتلری، غرباً اطراشجی چايی وقسماً سيدی‌شهر تلالريله محدود تقريباً درت كيلو مترو مربعی اولوب مستطيل الشكل برشهردر.

شمال طرفلری تارلالر غرب طرفی طراشجی چايی كذا تلالر جنوب وغرب جهتنده باغ وبغچه‌لر بولونور . مملكت قسماً چقورده وقسماً اولدقجه مرتفع برمحلده‌در. قصبه‌نك باغاق صرتلرينه طوغرو توسيعی دوشونلمكده‌در. طاغلق قسمنده بولنان قرا، طاغلرك يماجنده واووا‌ده بولنان قرا دخی دوزلك ساحه‌ده‌در .

محله‌لرك شكلی :

خلالر كرك شهرده وكرك قراده‌مبانيدك خارجنده‌در .

قبرستانلر : [وضعيت جغرافيه‌سی]

قرايه عائد قبرستان محلری اكثريا بر صرتك اوزرنده وقريه‌دن اولدقجه اوزاق اوله‌رق انتخاب ايدلمشدر . نفس قصبه‌ده ايسه شهر توسع ايتدكجه قبرستان شهر داخلنده قالمش وبالآخره خارجده تفريق ايدلمش اولان قبرستان دخی شهره پك قريب بولنمشدر.

بطاقلقلر : وسعتی ، موقعی اسبابی ، قورودلمسی حقنده‌ مطالعات

قره‌وير ان ناميديكر « صوغله » كولنك شمال ، شرق وغرب جهتلری اراضيسنك چقور اولمسی وكوله منصب چای وسيلابلرينك كثرتی يوزندن بطاقلقدر. مذكور بطاقلق تقريباً بر كيلو مترو امتداد ايدر .

كذا سيديشهر قصبه‌سنك شرق جنوبيسنده وطقوز كيلو مترو مسافه‌ده ايچ قيشله ناميله بر بطاقلق دها موجوددركه طولی التی كيلومترو عرضی درتيوز متروددر. بطاقلق طاغلردن كلن سيلاب ايله دره ومنبع صولرندن تشكل ايتمشدر . مذكور بطاقلقلرك قورودلمسی، قناللر حفری وبوقالالرك قونيه وچومرا ووالرينك اسقاسی اچون موجود قناله ربطی صورتيله ممكندر . بو اغورده اختيار ارنه‌جق مصارف قسماً قورودیلان بطاقلقلردن متحصل اراضينك زراعه بيع وتمليكی صورتيله تأمين ايديله‌بيلير .

ایچیله‌جك صولر : صورت اساله اوصاف حکمیه کیمویه وصحیه‌سی

قصبه داخلنده محلاته منقسم اون بش چشمه واردر . بو صولر باغلق نام محلك صرتلرندن ومتعدد منبعلردن کونکلر واسطه‌سیله چشمه‌لره توزیع اولنور . صولرك ترکیاتنده بولندیغی قابده ترسبات براقه‌جق درجه‌ده املاح کلسیه بولندیغندن طعمی بوروشدیریجیدر ؛

شهرك جنوبنده طراشجی چایی صویی اهالیجه مرغوبدر . فی الحقیقه مذکور چایك صویی لذتی خوش وطعمی لطیف ودهاضمدر . درونده قاربونیت وکبریت املاحی جزئیدر . مواد عضویه پك جزئیدر . شهره بعدیت مسافه‌سی حسبیله بوصودن انجق جوار محلات استفاده ایدییور .

قصبه‌یه تقریباً اون ایکی کیلومتره مسافه‌ده وجنوب غربیده کور طاغی اتکلرنده اق اولوق نام منبع صوینك شهره طوپراق کونکلرله جلبی اسبابی ایچون تبرعات واقع اولمش ایسه‌ده موسم شتانك حلولی عملیاتك تأخیرینه باعث اولدی .

امراضه معتاده وبلدیه :

سوء هضم معدی ومعائی خسته‌لقلریله رئیه ، اکزه‌ما کبی امراض معتاده موجوددر بلدی اوله‌رق مالاریانك هرنوعی اجرای حکم ایدر . ایلك وصوك بهارده دیزانته‌ری نزله معا وجهاز هضمی خسته‌لقلری کثرتلیدر . موسم شتاده رئیه ، جهاز صدری ودیزانتری خسته‌لقلرینه تصادف ایدیلور .

فرنکی : [فحش]

فرنکی محرم قولی قریه‌سیله باغره و کیسه‌جك وکوك هیوك قریه‌لرنده ونفس قصبه‌ده منفرد وقعه‌لر حالنده موجوددر . بو سنه ظرفنده انجق یکرمی بش فرنکیلی‌یه تصادف ایدلمشدر .

قضاده وقراده فحشیات یوق کبیدر . سکز اون فاحشه قادین وار ایسه‌ده بونلرده دائما معاینه‌یه تابعدر .

- مالاریا، ورم :

نفس قصبه‌نك جنوب غربی وشرق جهتلری ایله کیسه‌جك، طاش اغیل، صویرده، قره یولاق قریه‌لری بطاقلغه قربیتی حسبیله مالاریا منطقه‌سیدر .

قضانك اووا قراسنده ایکی سنه ظرفنده ۱۰، طاغ قراسنده ۵ که جمعاً اون بش ورم مصابنه تصادف ایدلمشدر .

چیچك ، دیفتری : اوچ سنه‌یه قریب قطعیاً چیچك وقوعاتی ظهور ایتمامش اولدیغی حالده بودفعه کورکلی ، محرم قولی قریه‌لرنده چیچك خسته‌لغی کورولمش وقرای سائره‌یه سرایت ایتمامسی خصوصنده عمومی آشی تطبیق ایدلمشدر. دیفته‌ری یوقدر .

سائر تصادف ایدیلن امراض ساریه :

اوچ سنه ظرفنده قزل وقرامق خسته‌لقلرندن درت مصاب ظهور ایتمشدر .

قولرا :

قضا ساحل بحردن اوزاق وشمندوفر کذرکاهنه یقین اولمدیغندن قولرا وقوعاتی کورولمامشدر .

عقلی وعصبی خسته‌لقلر :

کچن سنه نفس قصبه‌ده ایکی وبوسنه برکه جمعاً ۳ امراض عقلیه وعصبیه وقوعاتنه تصادف ایدلمشدر . بری حاد شکلنده جنت، دیکر ایکیسی حر عوای الشکل امراض کوسترمشلر وهر اوچی‌ده کسب عافیت ایتمشدر .

فرنکی ومالاریا منطقه‌لری :

مربوط قروکیده موقعلری کوسترلمشدر .

تولدات ووفیات نسبتی : (اطفالده وفیات)

تولدات ووفیات حقنده حقیقته مقارن بیاناتده بولنمق قابل دکلدر . مع مافیه حرب و احتیاج سنه‌لرنده بولوندیغمزه نظراً وفیات تولداته نسبتاً فضله‌در . اطفالك وفیاتی ایسه یوزده قرقدن اشاغی دکلدر .

معلومات تاریخیه :

خراسان خان زاده‌لرندن سید هارون ولی حضرتلرینك ٦٠٠ تاریخ هجریسنده، ترك سلطنتله قونیه‌ده شیخ جلال الدین رومی حضرتلرینك درکاهنه التجا و برمدت صیکره ماعو بلی و قره‌ویران طریقیله بوجهتلره کله‌رك « چیدم » تپه‌سی دنیلان محلده سیدی شهر قصبه‌سنی تأسیس ایتدیکی و ٦٢٠ سنه‌سنده ارتحال بیوروب شهرك ساجوقیلر النه کچدیکی و عثمان غازی دور سلطنتنده حکومت عثمانیه‌یه کسب ارتباط ایلدیکی منقولدر .

مقابر، زیارتگاه :

مظنهٔ کرامدن قصبه‌نك بانیسی سید هارون ولی حضرتلرینك مرقد مبارکلری نام مرشد انه‌لریله موسوم و هرکسجه معروف جامع شریفلری اتصالنده‌در . تاریخ وفاتلری ٦٢٠ تاریخ هجریسیدر . اندن بشقه تربه جامع اتصالنده تربه زیارتکاهی واردر . بونك بانیسی و تاریخ وفاتی مجهولدر . درجهٔ معنویه‌سی سید هارون حضرتلرندن یوکسك اولدیغی روایت واعتقاد ایدلمکده‌در .

شهرده برده قره‌جه‌لر زیارتکاهی وار ایسه‌ده تربه‌نك تاریخ انشاسی ومدفونی‌نك حیات ، مناقب وشخصیتی حقنده صحیح برمعلومات یوقدر .

آثار عتیقه :

قزلجه کوی قربنده برتپه اوزرنده پك اسکی برسور خرابه‌سی وقصبه‌نك برساعت جهت جنوبیه‌سنده « قامه فتح » طاغی بوکرنده داخلنده یارم ساعت کیدیله‌بیلور صورتده واسع ـ فه‌رزینه ـ دنیلان بر مغاره واردر ، ٥ آثار قدیمه میاننده شایان ذکردر .

مغاره‌نك درونده کیرجدن معمول حوضلر بولنور . بونلرك بعضیسی مغاره‌نك جوارنده صیزان صولرله مملو وبعضیسی صودن خالیدر .

چاووش قریه‌سنده اوچیوز یکرمی یدی سنه‌سی ظرفنده بریسنك خانه‌سی تملنك انشای حفرنده اوتوز کسور قدر فرانسز التونی شکلنده خالص العیار التون اولمق اوزره بیزانس ایمپراطورلرندن قوقا بك زمانه عائد ظهور ایدون مسکوکات عتیقه موزهٔ همایونه کوندرلمشدر .

بکشهر قضاسی

حدودی :

قونیه‌نك آلتمش بش كیلومترو غرب جنوبیسنده همنامی اولان كولك شرق جنوبی كنارنده و مذ تور كوله دوكیلان بكشهر چاینك هر ایكی طرفنده واقع اولان بكشهر قضاسی شمالاً شرقی قره آغاج سلطان طاغی ، آقشهر طاغی ، آقشهر و ایلغین قضالری ، شرقاً ایلغین قضاسیله قونیه ولایتی مركز قضاسی و قسماً سیدی شهر ، غرباً سیدی‌شهر اناماس و دیو الیاس طاغریله محدود و اوچ بیك كیلو مترو مربعی مساحهٔ سطحیه‌سنده‌در .

طول و عرض درجه‌لری :

مبدأ طول پارس اولمق اعتباریله یكرمی طقوز درجه شرقده ، اوتوز یدی بچق درجه شمالده‌در .

طاغلر و ارتفاعلری :

قضا داخلنده بری اناموس دیكری داره‌ن كروه‌ه نامیله ایكی سلسلهٔ جبال اولوب بونلرك الك مهم ارتفاعلری آلتیوزالی سكزیوز متروده‌ر . جبال مذكوره‌نك اتكلری قسماً اورمان قسماً ده مرعادر . هر ایكی جبالی تشكیل ایدن صخورك نوعی كلسیدر ؛

انهار ، كنده‌لاه و طوللری :

نهر یوقدر . قشاقلی و صاری اوز نامیله ایكی چای موجوددر . قشاقلی چاینك طولی تقریباً بیك مترو و صاری اوز چایی تخمیناً سكز بیك مترو اولوب بونلردن ماعدا برده بكشهر چایی واردر كه مقدما بكشهر كولنك آیاغی ایكن بالآخره عملیات اسقائیه قومپانیاسی طرفندن حفریات یاپیله‌رق قونیه اوواسنه طوغری جریان ایتمك اوزره قنال حالنه افراغ ایدلمشدر . بو چایلر ایلك بهارده طغیان ایده‌رك یازین چكلمكه باشلار .

قشاقلی چاینك منبعی قشاقلی اورمانی اولوب منصبی ایسه بكشهر كولیدر . صاری اوز چاینك منبعی قزیل اوره‌ن قریه‌سی اوزرنده واقع لوروس طاغلری و منصبی بكشهر

چایدر . بکشهر چاینك منبعی ده بکشهر کولی ومنصبی قره‌ویران کولیدر . چایلرك سیرنده شایان ذکر بطاقلق یوق ایسه‌ده بکشهری کولی اطرافنده هوایی اخلال ایدن بطاقلقلر موجوددر .

کوللر : (وسعتی ، موقعی دائمی اولوب اولمدیغی ، بطاقلق یاپوب یاپمدیغی)

محیطی دائراً مادار یکرمی دورت ساعت امتداد ایدن ، دائمی و بر مثلث مختلف الاضلاع شکلنده قضانك سمتنه اضافةً معروف بکشهر کولی واردر . سنوی یتمش سکسان بیك قیه صید ماهی اجرا اولنور . کولك انا ماس طاغی ایله شرق وشمال جهتلری بعض سواحلنده سازلق و بطاقلقلر حصوله کلمشدر کول کانونلرده علی الاکثر انجماد ایدر . کولك ایچنده « حاجی ماکف » « بیلانلی » « قطفات » « مادا » نامنده اطه‌لر وار ایسه‌ده هوالری اغیر اولدیغندن غیر مسکوندر .

کولك فضله میاهی ایاغی حکمنده اولان بکشهری چایی واسطه‌سیله جنوبه طوغری اقوب صوغله نامدیکر « قره‌ویران » کولنه دوکیلور . کولده موتور ایشله‌دیله‌جك اولورسه فوائد عظیمه‌یی موجب اولور .

معادن ، مملحه :

بکشهرنده و جوارنده مملحه یوقدر . یالکز بایندر قریه‌سی جوارنده مبذولاً بیاض کیل ایله یونسلر قریه‌سی جوارنده و بکشهر قضاسیله ایاغین قضاسی حدودی آراسنده کمور معدنی طمارلری واردر . فقط ، حال فعالیتده دکلدر .

اورمانلر :

اعیاض ، صهرنج ، قوری قونت ، قیز اولوغی ، ایت اولوغی ، مصلا ، کوتوکلی ، قوریجه اووه ، صوغلی ، خویران ، قوردیلر نامیله اون بر اورمان واردر .

قضانك هر طرفنده اوفق بیوك اورمانلر موجود ایسه‌ده بالخاصه ذکره شایان کرازاخر اجاتیله مشهور غرب جهتنده‌کی انا ماس طاغلری اتکلرنده جسیم اورمانلردر . اوزرلرنده بولنان اشجار قطران ، آردیچ ، چام ، دیش بوداق ، لادیندن عبارتدر .

زراعت ، نباتات :

اراضی مزروعه کوچك پارچه‌لره منقسم اولوب چفتلك یوقدر . قضانك سطحی

عمومیسنی تشکیل ایدن عمومیتله طوپراق ، قوم و کیللریدر. قاسمدن روزحضره‌قدر زرعیات ، حزیران ظرفنده موسم حصاد باشلار . زراعت اصول عتیقه اوزره اجرا ایدلمکده اولدیغندن حال ابتدائیده‌در .

آفیون ، پانجار ، پراصه ، لاحنه ، قاوون ، قارپوز ، بغدای ، آرپه، یولاف ، قنیك ، بورچاق ، فصولیه ، بزلیه ، چاودار ، مصر ، نخودوبقله‌دن عبارتدر . صوصام دخی زرع ایدیلیر .

چیکدم ، کوده‌نك، لونه‌یك ، قاز آیاغی ، قوزی قولاغی ، مانطار ، دومالا سنبل ، لاله صوغانی ، نوروز ، لیلاق ، آطه چابی ، سحلب ، اکیر ، یاوشان ، پیام ککیك ، چوکن ، نانه، یونجه ، ایریق ، قاینان ، قایش قوپاران، یبانی اربه، روم ، دلیجه، قزاق ، دوه‌دیکنی ، یبانی‌طرفیل ، قهقهه ، تتره‌ك اوتی کبی خدای نابت نباتات دخی موجوددر .

حیوانات اهلیه ووحشیه (طیور)

قویون، کچی ، اوکوز ، اینك ، مانده، بارکیر ، دوه ، مرکب کبی حیوانات اهلیه ایله کیك، آیی ، قورت ، طاوشان وتلکی، یبان‌کچیسی، قره‌جه، چقال ، صانصار، پورصوق، طاغ کدیسی ایله کول کنارنده اکثریتله قوندوز کبی حیوانات وحشیه‌سی واردر .

طیور وحشیه‌دن : قاز ، اوردك ، طالاغان ، قاشیقجی قوشی ، آنقود، اوزون بوغاز طورنا ، ککلیك ، کوکرجین ، قومری ، ترلا قوشی ، سرچه ، بلبل ، آری‌قوشی، صغرچیق، قیرلانغیج ، هوغوقوشی ، ایبیك ، قیزقوشی ، طوی ، شاهین، آتمجه ، بیلدیرجین ، قره‌قوش ، قرتال ، صاقصغان ، سیاه‌قارغه ، یه‌قادین ، سقا ، اسپنوز ، مکه قوشلری بولنور .

تقسیمات ملکیه‌سی :

قضا ایکی ناحیه ومرکزدن عبارت اولمق اوزره تشکیلات ملکیه اعتباریله اوچه انقسام ایتمشدر .

شمالنده ٢٦ قرایی حاوی مرکزی قیرایلی اولمق اوزره « قیرایلی » ناحیه‌سی، مرکزك تماماً شمالنده‌وقونیه شوسه‌سی‌اوزرنده درت محله ١٣ قره‌دن عبارت مرکزی

طوغنه اولمق اوزره « طوغنه » ناحیه‌سی و بکشهری قصبه‌سنك شرق جنوبی و غربنده اولمق اوزره بوتون محلاتیله برلکده ٤١ قرایی حاوی مرکزی « بکشهری » در .

مرکز قضانڭ عائد محلات وقرا :

اجمال	نفوسی ذکور	اناث	مقدار خانه قرا ومحلات	اسامی قرا ومحلات	
٥٠٨	٢٤٩	٢٥٩	١١٧	حاجی ارمغان	محله‌سی
٣٩١	١٩٠	٢٠١	٨٦	اوسطه	»
١٩٤	٩١	١٠٣	٤٥	والیان	»
٦٩٥	٣٣٨	٣٥٧	١٨٠	ایچری شهر	»
٣٢٢	١٤٩	١٧٣	٧٥	جدیه	»
٢٦٢١	١٢٢٣	١٣٩٨	٤٣٠	مناستر یوقاری مناستر جامعکبیر مناستر شیخلر	» » »
٥٤٠	٢٥٠	٢٩٠	١٠٠	صوغلو	»
٢٤٨	١١٥	١٣٣	٥٢	قوردیلر	»
٢٩٦	١٣٧	١٥٩	٦٣	شاملو	»
٧٦٥	٣٢٥	٤٤٠	١٢٤	خو این	»
١٠٦٦	٤٧١	٥٩٥	١٩٠	قوریجه اووه	»
٦٥٨	٢٩٩	٣٥٩	١٣٤	غرغرم	»
٧٢٦	٣٣١	٣٩٥	١٨٢	بای آفشار	»
٦١٦	٢٩٥	٣٢١	١٤٥	آشاغی صومه	»
٩٥	٣٦	٥٩	٢٤	یوقاری صومه	»
٢٨٤	١٣٣	١٥١	٦٢	بکتمور	»
١١١	٥٠	٦١	٢٩	بیات	»
٧٠	٢٩	٤١	١٦	چیوردیل	»
٣٤٦	١٦٥	١٨١	٩١	چیچکلر	»
٥٤٧	٢٥٢	٢٩٥	١٠٣	قصلار	»
٦٣٦	٢٩٩	٣٣٧	١٥٦	قره‌حصار	»
٤٣٢	٢٠٣	٢٢٩	٨٨	حسینلر	»
٢٩٦	١٤١	١٥٥	٥٤	بادملی	قریه‌سی
٣٨٣	١٨٥	١٩٨	٧٩	قره دیکن	»

	اسامی قرا	مقدار خانه	اناث	ذکور	اجمالی
»	اوسكرلی	٣١٢	١٠٣٥	٨٥٠	١٨٨٥
»	يايلاسون	٨٧	٢٢٥	٢٠٩	٤٣٤
»	كوبكه قيو	٣٧	١٢٥	١٠١	٢٢٦
»	سوندك	٤٦	١٢٩	١٠٥	٢٣٤
»	ايمن	٩٣	٢٢١	١٩٧	٤١٨
»	ايلكلر	٥٤	١٣٧	١١٨	٢٥٥
»	كوبجی	٧٣	١٨٠	١٦٣	٣٤٨
»	عيسی	٤٩	١٣٥	١٢٦	٢٦١
»	مسعودلر	٢٩	٧٠	٦١	١٣٢
»	اكيرلر	١٥٩	٤٥١	٣٩٥	٨٤٦
»	كونانی	٩٠	٢١٩	١٩٩	٤١٨
»	اووانجق	٦٣	١٦٣	١٥١	٣١٤
»	كوچك آفشار	٦	١٥	١٢	٢٧
»	افروت	٥٣	١٤٠	١٣١	٢٧٦
»	قطفان	٣٥	٨١	٧٣	١٥٤
»	چفتلك	٢٤	٣٧	٢٨	٦٥
»	باشلامش	٣٨	١٣١	١٢٥	٢٥٦

قیرایلی ناحیه‌سی :

	قیرایلی ناحیه‌سی	١٥٣	٤٠٠	٣٤٠	٧٤٠
قریه‌سی	قنيق	٧	١٩	١١	٣٠
»	حوردی	١٩	٤١	٣٥	٧٦
»	بوداق	٧٧	٢١٣	١٨٥	٣٩٨
»	يكيجه	٢٠	٣١	٢٥	٥٦
»	ايلمش	٩٤	٢٦٤	٢٣١	٤٩٥
»	قيا	٨٤	٢٦١	٢٢٣	٤٨٤
»	چاووش	٢٠٠	٦٩٣	٥٩١	١٢٨٤
»	چقور كند	٣٧	٩١	٧٣	١٦٤
»	طوجله	٦٤	١٧٥	١٥٧	٣٣٢
»	قباق دره	٣٨	٦٩	٥٣	١٢٢
»	قله	١٠٣	٣٣٥	٢٣٥	٥٧٠

اجمالی	ذکور	اناث	مقدار خانه	اسامی قرا	
٦٨٨	٢٩٤	٣٩٤	١١٢	کوجری	»
٨٨٣	٣٩٢	٤٩١	١٢٧	صادق حاجی	»
١٢٥٤	٥٩٣	٦٦١	٢٠٦	سلق	»
٤٠٥	١٩٠	٢١٥	٨٦	کوشك	»
١٨٢٤	٨٣٣	٩٩١	٣٣٣	بالقنده	»
٤١٠	١٩٥	٢٢٥	٧٨	برولسز	»
٢٨٩	١٣٠	١٥٩	٥٧	جولدره	»
٣٥٢	١٥٧	١٩٥	٢٧	کوروغز	»
٦٧٥	٢٨٠	٣٩٥	١١٦	بکچی	»
١٠٠٣	٤٤٢	٥٦١	١٨٣	هیوك	»
١٣٤	٦٣	٧١	٣٨	صواریق	»
٦٥	٢٨	٣٧	٢٩	ابوالوفا	»
٧٦	٣١	٤٥	٣٧	مادا اطه‌سی	»
٤٧٦	٢٢٥	١٥١	١٠٥	بایندر	»

طاوغنه ناحیه‌سی : نام دیکر [طوغان بك]

اجمالی	ذکور	اناث	مقدار خانه	اسامی قرا	
				سوقاق باشی	محله‌سی
				بکیجه	»
				جامعکبیر	»
٣٤١٢	١٥٣٤	١٨٧٨	٩٧٤	آشاغی	»
				قبالی چفتلکی	»
				کبصاله	»
٤٤٨	٢١٧	٢٣١	٩١	جونیه	قریه‌سی
١٠٩٤	٤٩٩	٥٩٥	٢٧٩	ماکبوز	»
١١٨	٥٣	٦٥	٢٨	قره‌بیات	»
٢٩٩	١٤٣	١٥٦	٥٨	یونسلر	»
٣٥٩	١٧٠	١٨٩	٧٢	جقور آغیل	»
٩٢٤	٤٣١	٤٩٣	١٨٣	بکران	»
٥٩	٢٨	٣١	١٩	طوغانجق	»
١٨٢	٨٧	٩٥	٤٠	جاندار	»
٣١٩	١٥٠	١٦٩	٦٢	صاری	»
٧٣٧	٣٥٠	٣٨٧	١٠٢	قره علی	»
٣٣٤	١٥٣	١٨١	٦٤	قرقلی	»

اقليم ، مواسم :

هوا معتدل اولمقله برابر دائما متحولدر . مواسم اربعه‌دن یازوقیش حکمنی شدتله اجرا ایدر . ایلك وصوك بهار اکثریا قیش آیلرینك مقدمی کبیدر .

درجهٔ حرارت [اصغری واعظمی مقدارلری]

یازموسمنده فوق‌الصفر ۲۰ ، بهارده ۱۰ ، صوك بهارده ۸ وقیش موسمی حلولنده تحت‌الصفر ۱۵ درجه‌ده‌در .

حد اعظمیٔ حرارت فوق‌الصفر ۳۰ اولوب بوده اکثریا تموز آیلرینه تصادف ایدر . اصغری درجهٔ حرارت ایسه قیش موسمی اولان کانون ثانی‌یه تصادف ایدوب بوده تحت‌الصفر یکرمی درجه‌یی بولور .

روزکارلر :

اساس اعتباریله اسن روزکارلر لدوس ، کون طوغی ، پویراز اولوب قبله ، ملتم شمال روزکارلری‌ده احیاناً وزان اولور .

ملتم نادراً نیسان ابتداسنده باشلایه‌رق آغستوس غایه‌سنه قدر دوام ایدر . تمادی ایتدیکی تقدیرده مزروعاته بادیٔ خسار اولور . عدم دوامی حالنده ایسه بالعکس نافع وفوائدی موجبدر . ملتم ولدوس روزکارلری جنوب غربیدن پویراز ، شمالدن کون طوغی ، شرقدن قبله ، جنوبدن ملتم ، شمال غربی جهتلرندن هبوب ایدر . لدوسك هبوبی اکثریتله یاغمورك یاغمسیله نتیجه‌لنیر . ملتم ایسه یرلری قورودور .

کون طوغی صوغوق بر حالده اسر نتیجه‌ده قار ویا طولی یاغمسنه بادی اولور . پویرازده کون طوغینك تولید ایتدیکی حادثاتی فضله‌سیله یاپار دیکر روزکارلر ایسه اودرجه تأثیر کوسترەمزلر .

درجهٔ یبوست ورطوبت :

فضانك قوراقلغی ۲,۵ ورطوبتی ایسه ۸۷,۲ در .

برسنه ظرفنده یاغان یاغمورلر و ارتفاعی :

برسنه ظرفنده وسطی اوله‌رق کولده‌کی ارتفاعنه نظراً یومیه ایکی بچق میلمتره یاغمور

یاغار الک زیاده نیسان، مایس ، حزیران آیلرنده قضانك غرب طرفیله شمال جهتنه اصابت ایدر . قار تشرین ثانی نهایتلرنده باشلایه‌رق شباط اواسطنه قدر امتداد ایدر . اکثریا طوپراقده برقاریش یعنی یکرمی بش سانتیم قدر ثخن پیدا ایدر .

میاه معدنیه فابلیجه : [ترکیباتی]

بکشهر قضاسی داخلنده معدن صولری یوقدر . یالکز ایکی قاپلیجه واردر . بری صوندك دنیلان قریه‌نك شرقنده وبش دقیقه بعد مسافه‌ده کائن بر قیانك دیبندن نبعان ایدر . دیکری کوشك دنیلان قریه‌نك شمالنده وچاریك مسافه‌ده کائن بر محلدن یوقاری طوغری فیشقیره‌رق صوونیله چیقار .

هر ایکیسنك ترکیبی کوکورتدر . مع التأسف هنوز تحلیل ایدلمدیکندن موجود مواد کیمیویه ومعدنیه‌سی حقنده فنی معلومات یوقدر .

هر ایکیسی‌ده پیدا ایتدکلری برر بحرا واسطه‌سیله قربنده واقع اوزجانیه واصل اولورلر . امراض جلدیه‌یه قارشو فائده‌سی اولدیغی اجلدن خلق بونلری برشفاخانه طانیر . مذکور ایلیجه‌لرك اوستلری آچیق اولوب حمام حالنده دکللردر .

نفوس عمومی : عرق ودین اوزرینه تقسیمات لسان عمومی وعشائر

قضا نفوس عمومیسی ٤٠٩٧٤ در نفس قضا ایله بالعموم قرانك ذکور واناث نفوسلری ایله خانه عددلری علی المفردات تقسیمات ملکیه بحثنده تفصیلاً ارائه ایدلمشدر .

اهالی قضا کاملاً تورکدر . عمومیتله اعتقادات کامله‌یه صاحبدر . قفقاس مهاجرینی چه‌جنلرده واردر

قضا خلقی ، یمورطه‌جیلق ، قوندره‌جی‌لق ، دولکرلك ، بالقجی‌لق ، تنکه‌جی‌لك ، ساعتجی‌لك ، وارابه‌جیلق صنعتلریله مشغولدر . بالقجیلق برنجی ، تیمورجیلك ایکنجی دیکرلری ایسه اوچنجی درجه صنعتلردر . لسان عمومی تورکجه‌در .

طرز تلبس :

اناطولینك قسم اعظمنده خلقك اکسا ایلدیکی وجهله شالوار سالطه ، چاقشیر بللرنده قوشاق ، باشلرنده فس واوزرینه یمنی وایاقی صاریق صارارلر . نفس قصبه‌ده

تحصیل کورمش یاخود تجارتله مشغول برقسم خلقده جا کت پانطالون اکسالبدرلر. قادینلر بیوك بردون کیه‌رك باشلرینه‌ده بیاض وانجق وجودینك نصفنی ستر ایده‌جك قدر شلمه تعبیر ایتدکلری اورتویی الیر واو اورتو ایله قفاسی یوزینی صارارق یالکز بر کوزینی آچیقده براقیر اکثریتله باشلرینه کوچك برفس کیولر .

طرز معیشت واشتغال (صنایع)

طاغاق محللرده مسکون اولانلر قسماً رنجبرلك وقسماً اودون وکومورجیلکله اشتغال ایدرلر . محدود برقاچ قریه‌یه منحصر اولمق اوزره کراسته‌جیلکده موجوددر. اووه اقسامنده ساکن اولنانلر بالخاصه زنجیر وچیفتجی‌در. کولده بالق صیدی وارایسه‌ده قضا اهالیسی بوندن استفاده ایتمه‌مکده‌در . کولده بالق صیدینی خارجدن کلنلر اجرا ایتمکده‌در .

بونلردن بشقه بالقنده وجوارنده‌کی قرا اهالیسی استانبولده مناوجیلق؛ طوغنه ، ملیکوذ ، اوسکرلی ، مناستر ، یایلاسون حشیلر وفصللر قریه‌لری اهالیسی‌ده ازمیر وممالک سائره‌ده حماللق وبوکا مماثل ایشلرله اجرای تجارت و اشتغال ایدر .

طاوغنه ناحیه‌سی مرکزنده‌شیاق وبرلی بز اعمال ایدن حال ابتدائیده بردارالصناعه واردر . صوما ودیکران قریه‌لرنده ده کلیم نسج اولنورایسه‌ده هیچ بریده حال ترقیده دکلدر .

معارف واخلاق :

بورا اهالیسی بعض خصائل اخلاقیه‌لریله ممتازدرلر ، مسافره مکرم ومعززدرلر . احوال اجتماعیه‌لری یوقدر . عمومیتله مطیع وحمیتلیدرلر .

قضاده اوتوز اوچ مکتب ابتدائی موجود اولوب اوچی انات مکتبی‌در . یدی مکتب اسکیدن کشاد ایدلمش متباقی یکرمی آلتی مکتب بو سنه آچیلمشدر . بونلردن بشقه بری مرکزده وبریسی طوغنه‌ده اولمق اوزره ایکی مدرسه علمیه کشاده‌در . مع الاسف مکتبلرك قسم اعظمنده معلمی یوقدر .

معارف ؛ هرطرفده اولدیغی کبی بوراده‌ده پك کری قالمش وترقی ایده‌مامشدر .

عفونات :

اناطولینك هر طرفنده جاری اولان عفونات بور اده‌ده موجوددر .

اعتقادات باطله : خلقك طبابته قارشو وضعیتی

خلق قوجه قاری علاجلرینك و برطاقم زیارتکاهك فوائد و محسناتنه اعتقاد ایدرلر اوجاقلره کیتمك، طوپراغی ازوب ایچمك ویاخود جوارنده‌کی بطاقلقه کندیسنی صوقه‌رق دردینه دوا بولمق اعتقادی دخی واردر .

اوتوز سنه‌دنبری بو حوالیده آل یناقلر نامیله هر نصلسه حکومتك نظرندن کیزلی قاله‌رق دیپلوماسز اجرای طبابت واجزاجیلق ایتمکده اولان قارنیك اسمنده ارمنی ساحلخورده‌نك عوام‌پسندانه اصول تداویسی رواج بولمشدر . اخیراً مرقوم اجرای صنعتدن منع ایدلمشدر .

نظافته رعایت :

بالخاصه قرا خلقنك نظافته رعایتی نقصاندر .

اهالینك بنیه‌جه تشکیلاتی :

احوال صحیه‌لری نقطهٔ نظرندن کول جوار وسازلق کنارلرنده بولنان قرا اهالیسی علی‌الاکثر مالاریا ایله معلولدر. طاغلق اقسامی که نفوس عمومیه‌نك نصفنه قریبدر . جانلی قانلی کوزیوز انسانلردر .

مؤسسات صحیه :

قضا الیوم برحکومت طبیبی برصحیه مأموری برقابله و براجزاخانه‌یه مالکدر. حالاً خسته‌خانه ودیسپانسر یوقدر. احوال صحیه نقطهٔ نظرندن قضا اوچه منقسم اولوب بر قسمی کولدن اوزاق وسطح بحردن مرتفع وهواسنك کافی درجه‌ده یابس وجید وصولرینك اعلا بولنمسی جهتله بور الرده احوال صحیه مکمل اولوب حکمران اولان امراض نقصان تغذیدن ، تغذینك اصولسزلکندن متولد ضعفیت بدنیه ایله موسم شتاده ظهور ایدن ذات الرئه ذات الجنب وبرونشیت کبی عوارضدن عبارتدر :

دیکر برقسمك کوله جوار واطرافنده بتاقلقلرك کثرتیله موجود اولمسندن و بحیره‌جك

صولری دخی قویو صولرینه منحصر بولنمسندن صحت عمومیه بورالرده نقصان تغذی وسائره یه ضمیمهٔ حمای مرزغی و ورم تحت تهدیدنده‌در.

اوچنجی قسم ، کوك جنوبنده بولندیغندن شمال روزکارلری هوای‌یی راطب قیلدیغندن شربه صالح صولری دخی نادر بولندیغندن بوراده ضعفیت‌بدنیه ، ایصتمه، تورم ، دیز انته‌ری ونبهٔ مفصلیه دها کثیردر .

اماکن عمومیه : [مبانینك طرز معماریسی]

علی‌العموم مساکن طاش و کرپیجدن اولوب شرائط صحیه‌لری مفقود یالکز نفس قصبه‌ده ابنیه‌لر کره‌میدلی واولدقجه صحیدر . آنجق زمین قات اولمق اوزره انشا ایدلدیکندن راطبدر .

اماکن‌عمومیه اوله‌رق مرکزقضاده‌اوچ‌سنه‌اول‌مباشرت ایدلش‌والآن ختام‌بولمامش اوچ قاتلی‌اوتوز التی‌اوطه‌یی‌حاوی هوادار برموقعنده انشاسی قوهٔ قریبه‌یه کلش اولان حکومت دائره‌سی ایله اوچ پارچه‌دن عبارت‌عسکری قشله‌سی شایان ذ کردر. اسقا دائره‌سنك قبال اوزرنده اون بش قپو اوسته مبنی کوزل ظریف برباغلامه کوپریسی موجوددر .

مکتب ومدارس :

نفس قصبه ایله قراده اوچی اناثه مخصوص اولمق اوزره اوتوز اوچ مکتب ابتدائی ایله ایکی مدرسهٔ علمیه موجودر .

خانه ، اوتل ، حمام فابریقه:

مرکز قضاده اوچ کهنه وطوغنه ناحیه‌سنده ایکی کهنه خان موجود اولوب اوتل یوقدر . شیمدی‌یه قدر خلقك رغبت کوسترمه‌سی یوزندن ایکی حمام متروك برحالده قالمشدر .

انکشاف ملی شرکتی طرفندن هم کراسته اعمال هم دقیق حاصل‌ایتمك اوزره بر فابریقه‌نك انشا آتی ختام بولمقده‌در .

خلقلرك شكلى : (وچوقورلرك تخليه‌سى)

عمومیتله برمجق ایکی متره درینلکده هر اوك کندوسنه مخصوص اوستلری قسماً آچیق قسماً مستور برچوقوری واردر .

قبرستانه : (موقع ووضعیت جغرافیاسی)

مرکز قضانك قبرستانی قصبه‌یه متصل اولوب اطرافی دیوارله محاطدر . قریه‌منارلقلری کویك اون، اون‌بش دقیقه خارجنده بولنور .

بطاقلقلر :

بطاقلقلر اکثریتله کول کنارنده‌کی سازلق محلرده‌در . قوروتلمسی ایسه اقدمجه بکشهرینه کتیریلوب ایشله‌دلمش وفوائد عظیمه‌سی مشهود اولمش بولنان اسقا دائره‌سنه عائد ماکنه‌نك یاز موسمنده حال فعالیته کتیرلمسی ایله قابلدر .

کوپرولر :

قضاده اونبر کوپرو واردر . بری بکشهری قنالنك اوزرنده ا ن بش کوزلی قپاقلی جسیم کوپریدر که بو هم کوپریلك، هم ده کوله قارشو برسد خدمتی کورمکده‌در .

ایکنجیسی شهره چاریك ساعت مسافه‌ده وصاری اوز چایی اوزرنده‌کی کوپرودر .

« ۳ » قصبه‌یه یارم ساعت مسافه‌ده وآوشار دنیلان قریه‌نك قربنده وشوسه یولنك اوزرنده‌کی کوپرودر .

« ٤ » قصبه‌یه ایکی ساعت مسافه‌ده کائن کوجی قریه‌سنك جوارنده و شوسه طریقی اوزرنده‌در .

« ٥ » قونیه‌یه کیدن شوسه اوزرنده وقره‌بیات دنیلان قریه‌نك جوارنده‌در .

« ٦ » یونسلر قریه‌سی جوارنده‌در .

« ۷ » چقور آغیل قریه‌سی جوارنده‌در .

« ۸ » بکشهری قنالنك اوزرنده بیات قریه‌سی جوارنده‌در .

«۹» قنال اوزرنده واووانجق قریه‌سی جوارنده‌در .

«۱۰» بك تیمور قریه‌سی جوارنده وقنال اوزرنده‌در .

۲۱۰ قنال اوزرنده وصوما قریه‌سی جوارنده کائندر .

اشبو اون کوپرودن بکشهر ، اوشار ، کوچی ، یولتلر ، قره بیات ، چقور اغیل کوپریلری طاشدن، دیکرلری اخشابدن انشا ایدلمشدر .

ایچیلان صولر : اسامه‌سی واوصاف حکمیه کیمیویه و محیه‌سی

نفس قصبه وقراده صولر علی العموم کونك ویا آوغین دنیلان صو یوللری ویا اجیقدن چشمه‌لره کلمکده‌در . مرکزده تهلکه‌سز ، شربه صالح بر صو یوقدر . بر ساعت مسافه‌ده بادملی قریه‌سی قوروسندن وچاملر اره‌سندن نبعان ایدن بول بر صو موجوددرکه دمیر بوریلرله کتیریلدیکی تقدیرده قضانك صو احتیاجی محی بر صورتده تطمین ایدلمش اولور .

امراض معتاده وبلده : (موسم خسته‌لقلری)

قضاده اکثریتله مشاهده ایدیلن مالاریاو اونك اختلاطاتیدر. کوله جوارقراده مالاریا پك چوق تخریبات یاپمقده‌وا کثریتله چوجق تلفاتی پك فضله وقوعه کلمکده‌در، یازین وصوك بهارده کثرتله صتمه ، قیش و ایلك بهارده ذات الرئه وذات القصبات ، رئیة مفصلیه مشاهده اولنمقده‌در .

فرنکی (فحش)

فرنکینك خصوصی بر منطقه‌سی یوقدر . بعض قرا وقصبه اهالیسنده تصادف ایدلمکده‌در . فحش پك ازدر .

ورم ، چیچك :

نادراً ورم مصابی کورولمکده‌در . یازین چیچك کورولورسه‌ده دیفته‌ری وقایمه‌ده تصادف ایدلمامکده‌در .

قولرا : (سرایت یوللری)

بیك اوچیوز یکرمی یدی سنه‌سی ازمیر طریقیله قولرا کلمشدر . خلقك ازمیرله مناسبتلری صیقی ومجبوری اولدیغندن قولرامك سرایت یولی ازمیردر .

عقلی وعصبی خسته‌لقلر :

عقلی وعصبی خسته‌لقلر موجود دکلدر .

تولدات و وفیات نسبتی : (اطفالده وفیات)

صوك سنه‌لرده تولداته نسبتاً وفیات دها فضله‌در .

بطاقلغه جوار قرا خلقنك اطفالنده یوزده فرق بلکه دها فضله وفیات وقوعه کلمکده‌در . طاغ قراسنده ایسه اطفالده وفیات آزدر .

معلومات تاریخیه :

قضانك ایلك بانیسی معلوم دکلسه‌ده بعض آثار عتیقه‌یه نظراً هیت هیتلر زماندن قالمه برقاچ قلعه‌دن عبارت بر مملکت اولدیغی آکلاشیلیور . و اسمنك ده او وقتلر نه اولدیغی بیلنمیور .

میلاددن اوچیوز اوتوز سنه مقدم ماکدونیالی فیلیپ اوغلی اسکندر بورایی‌ده آلمش و کندیسنك حکمت خواجه‌سی اولان افلاطون نامنده‌کی ذاتك تثبیتی اوزرینه شهره اوچ ساعت مسافه‌ده اولان و او وقتلر غایت سرعتله بوقاری‌یه طوغری فیشقیران و اطرافنده‌کی اراضی‌یی استیلا ایدن صویك منبعنی سد ایتدیره‌رك نامنی افلاطون پیکاری تسمیه ایتدیرمش و اورایه وضع ایدیلان پك جسیم طاشلر اوزرینه بر قاچ هیکللرده یاپدیرمشدر . بالآخره عباسیلر زماننده عربلر النه وطوائف ملوکك ظهوریله بوراسی عجملر النه کچمش وعجم شاهی « کیکاوس » طرفندن اشغال اولنمش وبعدالمیلاد ایکیوز تاریخنده بورایی روماليلر آلمش ونامنی طاشوز تسمیه وهجرتك درتیوز آلتمش ایکی تاریخنده سلجوقك اوغلی سلیمان بك روماليلردن آلمش ونامنه اضافتله [شهر سلیمانی – بکشهری] تسمیه ایتمش وبالآخره بو اسم بکشهری صورتیله اختصار اولنه‌رق الیوم بونام ایله بنام بولنمشدر .

یدییوز آلتمش درت تاریخنده سلطان مراد خداوندکار مملکتی قرمان اوغلی علاء الدینك تجاوزندن قورتارمق ایچون قونیه‌یی تشریف شاهانه‌لرنده بورایه‌ده اوغرایوب — اشرف اوغلی جامع شریفنده — خنکار محفلنده نماز قیلدقلری مرویدر .

جوامع مقابر وزیارتگاه :

مع ملحقات بکشهری قضاسنده سکسان بش جامع واون مسجد ایله دردت زیارتگاه موجوددر .

زیارتگاهك برنجیسی : اشرف رومی حضرتلرینك قبرلریدر . مشارالیه کندی نامیله توسیم اولنان جامع شریفده مدفوندر . تاریخ وفاتی ٦٦٥ در .

« ٢ » چله‌دار سلطان اولوب قصبه‌نك اون دقیقه بعدنده واسکندر دنیلان چایرلغك کنارنده مدفون اولوب تاریخ وفاتی مجهولدر .

« ٣ » شیخ جمال الدین حضرتلری اولوب قصبه درونده مدفون وتاریخ وفاتی مجهولدر .

« ٤ » اردن که‌وه تسمیه اولنان ذات اولوب مرکز قضایه التی ساعت مسافه‌ده واقع حسن شیخ قریه‌سنك شرقده کائن یوکسك برطاغك تپه‌سنده مدفون وتاریخ وفاتی مجهولدر .

آثار عتیقه :

هجرتك بشیوز اللی بشنجی سنه‌سنده آلپ آرسلانك اوغلی ملکشاه طرفنده یاپدیرلمش وبالآخره سلجوقك اوغلی سلیمان بك طرفندن تعمیر ایتدیریله‌رك سلیمان بکك اوغلی اشرف نامنه اضافتله اشرف اوغلی جامع شریفی ایله برخراب قلعه قپوسی ، افلاطون بیکاری نام محلده تخریب ایدلمش ایکی هیکل وفعلار قریه‌سنده بری آت اوزرنده بر نسانی ، دیکری یالکز بر انسانی مصور ایکی هیکل وارسه‌ده بونلرك هانکی زمانه عائد اولدقلری معلوم دکلدر .

فیئاتی

٤٥ غروشدر

T SIHHI VE
ICTIMAI
COGRAFYA

KONYA

3 1761 05291005 6

RA
537
T8A5
v.4